Begroting 2020

Gemeente Altena

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Leeswijzer 5

Raadsvoorstel 7

Programma's 22
- Programma 1 Inwoner en Bestuur 23
- Programma 2 Altena samenredzaam 33
- Programma 3 Veelzijdig Altena 45
- Programma 4 Duurzaam Altena 58
- Programma 5 Bereikbaar Altena 70
- Programma 6 Financiën 77
    - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien
    - Overhead
    - Vennootschapsbelasting

Paragrafen: 84
- Lokale heffingen 85
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing 95
- Onderhoud kapitaalgoederen 105
- Financiering 108
- Bedrijfsvoering 112
- Verbonden partijen 116
- Grondbeleid 134
- Majeure projecten 141

Financiële begroting 144
- Overzicht baten, lasten en saldi per programma 145
- Overzicht incidentele baten en lasten 146
- Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 150
- Ramingsgrondslagen begroting 153
- Geprognotiseerde balans 154
- Berekening EMU saldo 155
- Overzicht reserves en voorzieningen 156
- Investeringsplan 157
- Baten en lasten per taakveld 159

Voorwoord

Aan de raad van de gemeente Altena,

Hierbij bieden wij u de Begroting 2020 aan, inclusief de Meerjarenraming 2021-2023. De begroting is voor u een belangrijk sturingsinstrument, waarmee u aangeeft welke doelen u wilt bereiken en invulling geeft aan uw budgetrecht.

De Begroting 2020 is in feite de eerste 'echte' begroting van Altena. De Begroting 2019 bevatte geen nieuw beleid, maar was een financieel-technische begroting, waarin de financiële gegevens van de voormalige gemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem waren samengevoegd.

De beleidsvoorstellen in de voorliggende begroting zijn voor het overgrote deel niet nieuw. Met de interactief ontwikkelde Toekomstvisie Altena zijn de heipalen geslagen. Daarna heeft u met het Bestuursakkoord 'Samen bouwen aan een kernachtig Altena' een stevig fundament neergelegd, waarop wij met het Collegeprogramma 2019-2022 hebben voortgebouwd. De Kadernota 2020 is een andere belangrijke bouwsteen, waarmee u richting hebt gegeven aan de begroting die nu voor u ligt. Die begroting is in essentie dus de doorvertaling van de Kadernota 2020. In het ingevoegde raadsvoorstel bij de Begroting 2020 worden de afwijkingen ten opzichte van de Kadernota 2020 stapsgewijs toegelicht.
In de Begroting 2020 is er voor gekozen de inhoud van de programma's op een eigentijdse en meer toegankelijke manier te presenteren. Hiervoor zijn doelenbomen gebruikt, waaruit tevens de relatie tussen beoogd maatschappelijk effect, resultaten en inspanningen duidelijk wordt. In de kolom 'Kosten en planning' is aangegeven wanneer de raad een voorstel op een bepaald onderwerp tegemoet kan zien en welke kosten hiervoor in de Kadernota 2020 zijn vermeld.

Ten tijde van de Kadernota 2020 leken er financieel weinig wolken aan de lucht. Helaas is het beeld door forse tegenvallers in het sociaal domein nu anders.
Met inachtneming van een aantal bezuinigingsmaatregelen zijn wij er toch in geslaagd een Begroting 2020 en de Meerjarenraming 2021-2023 te presenteren die voor alle jaren een positief saldo laat zien. In deze saldi zijn de structurele tekorten op het sociaal domein verwerkt. Rekening houdend met de toezichtsvoorwaarden van de provincie voldoet de Begroting 2020 tevens aan de eisen voor repressief (regulier) toezicht.

Op de keper beschouwd lijkt er, in het licht van de positieve meerjarenbegroting, op het eerste gezicht niets aan de hand. Echter, de tekorten in het sociaal domein worden voor het grootste deel gedekt door lagere lasten, hogere baten, onttrekkingen aan reserves en maatregelen elders binnen de exploitatie.

Gemeente Altena heeft grote ambities en staat voor een aantal financieel omvangrijke opgaven. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld de insteekhaven in Werkendam en de atletiekaccommodatie in Sleeuwijk, maar ook om de financiële consequenties van de harmonisatie

van het subsidiebeleid en de harmonisatie van de kapitaalgoederen (wegen, groen, begraafplaatsen), waarvoor nog een geharmoniseerd onderhoudsniveau moet worden bepaald. Om deze ambities waar te maken en de opgaven het hoofd te kunnen bieden zullen wij u in 2020 een aantal voorstellen voorleggen voor verdere ombuigingen in het sociaal domein, mede gebaseerd op de resultaten van een drietal onderzoeken die wij laten uitvoeren.
Uiteraard wordt daarbij rekening gehouden met de kwetsbaarheid van de inwoners binnen onze gemeente die afhankelijk zijn van de hulp die in het sociaal domein wordt geboden.

Ondanks de financiële tegenwind, gaan we toch voortvarend verder met de ambities en wensen uit het Bestuursakkoord en het Collegeprogramma. Wie kan sturen, zeilt bij iedere wind. We willen voortgang boeken op de weg naar een gezonde, veilige, duurzame en inclusieve samenleving waarin iedereen meedoet. We gaan echt invulling geven aan de gewenste bestuurlijke vernieuwing en aan onze lijfspreuk 'van buiten naar binnen'. We doen het als raad en college niet alleen, maar samen met de samenleving. Wij hebben veel vertrouwen in de daarin aanwezige krachten en zien de toekomst daarom positief tegemoet.

We gaan in dit voorwoord niet in op de beleidsvoornemens, maar verwijzen u daarvoor naar de programma's. Hier volstaan we met de constatering dat het een mooi en gevarieerd pakket is, waarmee we ijverig en enthousiast aan de slag gaan. We staan aan de vooravond van een boeiend en dynamisch begrotingsjaar.

We sluiten af met de wens dat onze inspanningen daadwerkelijk een meerwaarde opleveren voor Altena. Wij kijken bij de behandeling van deze begroting en bij de uitvoering daarvan uit naar een vruchtbaar samenspel met de raad.

Almkerk, oktober 2019

Het college van burgemeester en wethouders

Leeswijzer

Algemeen

De Begroting 2020 bestaat uit de programma's, de paragrafen en de financiële begroting. De *programma's,* die hun naam veelal ontlenen aan de richtinggevende principes van de Toekomstvisie van Altena, zoals duurzaam en veelzijdig, zijn onderverdeeld in thema's, die u terugvindt in het Bestuursakkoord, het Collegeprogramma en de Kadernota 2020. De inrichting van de programma's lichten we hieronder nog wat verder toe.

Daarna volgen de *paragrafen.* Deze hebben een programmaoverstijgend karakter en bieden een dwarsdoorsnede op een bepaald thema. De paragrafen bevatten informatie over:

- lokale heffingen
- weerstandsvermogen en risicobeheersing
- onderhoud kapitaalgoederen
- financiering
- bedrijfsvoering
- verbonden partijen
- grondbeleid
- majeure projecten

De *financiële begroting* is een financiële samenvatting van de baten en lasten vanuit de programma's. Daarin zijn onder andere overzichten terug te vinden van de reserves en voorzieningen en wordt aangegeven welke ramingen ten grondslag liggen aan de Begroting 2020. Ook het Investeringsplan 2020-2023 vormt onderdeel van de financiële begroting. Verplicht is verder het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.

De inrichting van de programma's

Bij de inrichting van de programma's hebben wij gekozen voor een eigentijdse en compacte opzet. Bij ieder programma geven we eerst aan wie de betrokken portefeuillehouders zijn, waarna we de essentie van het Bestuursakkoord en het Collegeprogramma kort memoreren. Daarna volgen de doelenbomen, die 'het hart' vormen van de programma's. Zij vermelden het maatschappelijk effect, de beoogde resultaten, de inspanningen en de eventuele budgettaire consequenties. Bij dat laatste gaat het uitsluitend om aanvullende budgetten ten opzichte van de Begroting 2019 en de bijbehorende meerjarenraming.
De doelenboom laat ook zien voor welke onderwerpen in 2020 besluitvorming in de raad nodig is en in welk kwartaal de raad daartoe een voorstel kan verwachten.

De doelenbomen willen we met ingang van de Eerste Bestuursrapportage 2020 ook gebruiken bij de tussentijdse rapportages. Op die manier houden we ook de tussentijdse verantwoordingen compact en overzichtelijk.

Na de doelenbomen beschrijven we de voor het betrokken programma relevante beleidsindicatoren. Dat zijn op dit moment alleen nog de verplichte indicatoren uit het BBV. Deze worden gepubliceerd op de website waarstaatjegemeente.nl hier staan de gegevens van elke Nederlandse gemeente in een overzichtelijk dashboard. De data wordt verkregen uit verschillende bronnen en onderzoeken zoals burger- en ondernemerspeilingen, het CBS en andere centrale databronnen. Wij hebben steeds de meest actuele cijfers opgenomen in onze overzichten.

De komende jaren ontwikkelen we aanvullende lokale indicatoren en in de Begroting 2021 zult u daar al de eerste resultaten van zien. De aanvullende indicatoren worden beperkt tot die indicatoren die de raad als sturingsinstrument kan gebruiken. Daarnaast zien wij ook kansen voor een verbeterslag waar het gaat om het SMART formuleren van de doelstellingen. In die zin is sprake van een groeimodel.

Ieder programma eindigt met een weergave van de belangrijkste financiële gegevens, zoals een analyse van de verschillen ten opzichte van de Begroting 2019. Hierbij geldt dat incidentele baten lasten waarover reeds besluitvorming heeft plaatsgevonden (bijvoorbeeld Jaarrekening 2018, Eerste en Tweede Bestuursrapportage 2020 of Kadernota 2020) niet nader toegelicht worden. Deze mutaties zijn terug te vinden in het overzicht 'Incidentele baten en lasten' in het onderdeel Financiële begroting van de Begroting 2020.

Raadsvoorstel

Datum voorstel
1 oktober 2019

Kenmerk
D2019-09-002796 / 2019-029623

Opgesteld door
C.R. Keulemans-Hepözdil

Telefoonnummer
0183-516301

Team
Team Financieel Advies

Portefeuillehouder
J.P. Tanis

Onderwerp
Begroting 2020

Samenvatting
Voor de gemeente Altena is de Begroting 2020 inclusief de Meerjarenraming 2021-2023 opgesteld. De Begroting 2020 is de nadere uitwerking van de Kadernota 2020. Voor de jaren 2020 tot en met 2023 is sprake van een positief begrotingssaldo. De raad wordt voorgesteld de Begroting 2020 vast te stellen.

Voorstel
1. De Begroting 2020, inclusief de mutaties in de reserves, vast te stellen en kennis te nemen van de Meerjarenraming 2021-2023;
2. De exploitatiebudgetten voor het jaar 2020 te voteren op het niveau van de programma's;
3. In te stemmen met de B-investeringen voor het begrotingsjaar 2020 en de bijbehorende investeringsbudgetten beschikbaar te stellen.

Inleiding
De Begroting 2020, inclusief de Meerjarenraming 2021-2023, is de nadere uitwerking van de Kadernota 2020.

Beleidskader
Het beleidskader wordt gevormd door de Gemeentewet, de regelgeving in het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Financiële verordening 2019.

Beoogd resultaat
Doel van dit voorstel is vaststelling van de Begroting 2020 van de gemeente Altena door de raad vóór 15 november 2019, zodat voldaan wordt aan (één van) de eisen van de provincie voor repressief toezicht.

Argumenten
1.1 De Begroting 2020 inclusief de Meerjarenraming 2021-2023 is de cijfermatige nadere uitwerking van de Kadernota 2020. Ook de indeling van de Begroting 2020 volgt de opzet van de Kadernota 2020. Kern van de programma's wordt gevormd door doelenbomen, waarin het maatschappelijk effect, de beoogde resultaten (wat willen we bereiken?),

Gemeentehuis Altena
Sportlaan 170
4286 ET Almkerk

Postbus 5
4286 ZG Almkerk

T (0183) 516100
E info@gemeenteAltena.nl

de inspanningen (wat gaan we daarvoor doen?) en de budgettaire consequenties (wat mag het kosten?) zijn opgenomen.

1.2 In de Begroting 2020 zijn de financiële gevolgen van de bij de Kadernota 2020 aangenomen amendementen en moties en gedane toezeggingen verwerkt. In onderstaand overzicht wordt de stand van zaken weergegeven. Voor een aantal moties, waaronder die inzake de huisvesting, geldt dat onder meer door de vele vragen voor de afdoening meer tijd nodig is. Voorgesteld wordt voor deze moties de termijn van afdoening te verruimen.

Motie	Onderwerp	Afdoening	Opmerking
A2.3 Amendement CU AL	Gezondheid / verslavings-problematiek	1-10-2020	Verwerkt in de Begroting 2020.
M1.1 Motie PA	Online participatieplatform	1-4-2020	In behandeling, geen financiële consequenties.
M1.4 Motie CU	Bestuurlijke vernieuwing	1-1-2020	In behandeling, geen financiële consequenties.
M1.8 Motie SGP AL VVD PA CU	Huisvesting organisatie	1-11-2019	Niet haalbaar binnen de gestelde termijn. Voorgesteld wordt de afdoening te verlengen tot 2020.
M2.1 Motie PA SGP	Zwemmen in Altena	1-10-2019	Niet haalbaar binnen de gestelde termijn. Voorgesteld wordt de afdoening te verlengen tot het eerste kwartaal 2020.
M3.1 Motie VVD	Kavelsplitsing	1-1-2020	In behandeling.
M3.4b Motie SGP	PSV De Nieuwe Roef	1-11-2019	Voorstel december 2019 in de raad. In Begroting 2020 uitgangspunt € 625.000.
M4.1 Motie CDA	Extra fte landbouw duurzaamheid	1-10-2019	Opgenomen in Begroting 2020.
M5.4 Motie SGP	Middenweg Andel	1-10-2019	Onderzoek niet haalbaar binnen gestelde termijn. Raad ontvangt onderzoeksresultaten voor het eind van 2019. Begin 2020 volgen oplossingsrichtingen en inzicht in kosten.
M5.9 Motie CU	Vernieuwing openbaar vervoer	1-11-2019	In overleg met de provincie wordt een ambitienotitie opgesteld. Vóór 1 november

			a.s. ontvangt de raad een RIB, op 3 december volgt eventueel bespreking in de Altena Tafel.
Toezegging wethouder Van der Ven	In Begroting 2020 tijdelijke formatieruimte opnemen voor subsidioloog	1-10-2019	Verwerkt in Begroting 2020.

1.3 De Begroting 2020 moet ter goedkeuring aan de provincie aangeboden worden. Om te voldoen aan de voorwaarden voor repressief (regulier) toezicht eist de provincie een structureel sluitende Begroting 2020. Mocht dit niet het geval zijn, dan dient de meerjarenraming voldoende aannemelijk te maken dat dit evenwicht uiterlijk in de laatste jaarschijf wordt bereikt (structureel sluitend laatste jaar van de Meerjarenraming 2021-2023). De ramingen moeten tevens volledig, realistisch en haalbaar zijn. Daarnaast geldt als voorwaarde dat de jaarrekening vóór 15 juli en de begroting vóór 15 november wordt ingediend. De Begroting 2020 en de Meerjarenraming 2021-2023 laten vanaf het jaar 2021 een structureel positief begrotingssaldo zien. Daarmee voldoet de Begroting 2020 aan de eisen van de provincie voor repressief toezicht.

2.1 Met het voteren van de exploitatiebudgetten op het niveau van de programma's autoriseert de raad het college in 2020 binnen de programma's uitgaven te doen.

3.1 Het Investeringsplan 2020-2023 bevat de voor de jaren 2020 tot en met 2023 voorgenomen investeringen en geeft de bijbehorende jaarlijkse kapitaallasten weer.

3.2 De investeringen zijn onderverdeeld in A- en B-investeringen. Op A-investeringen zal het college separaat met een raadsvoorstel bij de raad terugkomen. Voor B-investeringen, met name vervangingsinvesteringen, geldt dat na instemming met de Begroting 2020 van de raad het college voor het begrotingsjaar direct over de investeringsbudgetten kan beschikken.

Kanttekeningen

1.1 De Begroting 2020 en de Meerjarenraming 2021-2023 worden fors belast door het tekort op de Wmo. Hierover bent u nader geïnformeerd in de raadsinformatiebrieven van 14 juni 2019 en 17 september 2019. Voor een

uitgebreide toelichting op dit tekort wordt verwezen naar de Tweede Bestuursrapportage 2019.

1.2 De tekorten in het sociaal domein worden voor het grootste deel gedekt door lagere lasten, hogere baten, onttrekkingen aan reserves en maatregelen elders binnen de exploitatie. Gemeente Altena heeft grote ambities en staat voor een aantal financieel omvangrijke opgaven. Om deze ambities waar te maken en de opgaven het hoofd te kunnen bieden zullen wij u in 2020 een aantal voorstellen voorleggen voor verdere ombuigingen in het sociaal domein.

Financiën

Het uitgangspunt voor de Begroting 2020 en de Meerjarenraming 2021-2023 is de Kadernota 2020, inclusief de verwerking van aangenomen amendementen en moties alsmede gedane toezeggingen.

De mutaties in de Begroting 2020 vloeien voort uit financieel-technische aanpassingen op basis van voortschrijdend inzicht of betreffen onvermijdelijke lasten.

Hieronder wordt stapsgewijs de opstelling van de Begroting 2020 toegelicht. U wordt zo meegenomen van de stand Kadernota 2020 naar de stand Begroting 2020. De bedragen zijn steeds weergegeven in duizenden euro.

Uitgangspunt Kadernota 2020

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Saldo Begroting 2019	0	-695	-1.890	-1.890
Mutaties Kadernota 2020	-116	636	987	1.118
Amendement verslavingsproblematiek	50	50	50	50
Motie 1,0 fte duurzaamheid	88	88	88	88
Toezegging subsidioloog	112	112	0	0
Saldo na Kadernota 2020	**134**	**190**	**-765**	**-634**
	nadeel	nadeel	voordeel	voordeel

Mutaties uit Raadsinformatiebrief 14 juni 2019

De gevolgen van de Meicirculaire 2019 zijn niet in de Kadenota 2020 verwerkt. Over de uitkomsten hiervan bent u in de Raadsinformatiebrief van

14 juni 2019 nader geïnformeerd. In die brief bent u tevens op de hoogte gesteld van een geraamd tekort op de Wmo. In onderstaande tabel worden de mutaties uit de raadsinformatiebrief genoemd. Voor een nadere toelichting op de mutaties wordt naar de betreffende brief verwezen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Algemene uitkering structureel	-140	403	705	-1.394
Algemene uitkering incidenteel jeugd	-863	-880	0	0
Aframing stelpost uitkering incidenteel jeugd	200	200	0	0
Totaal mutaties RIB 14 juni 2019	**-803**	**-277**	**705**	**-1.394**
Saldo na raadsinformatiebrief 14 juni 2019	-670	-87	-60	-2.028
	voordeel	voordeel	voordeel	voordeel

Financieel-technische mutaties
In de zomerperiode zijn diverse begrotingsanalyses gemaakt.
Voortschrijdend inzicht leidt tot diverse financieel-technische aanpassingen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Mutaties reserves	-203	9	-49	-48
Personeelslasten	105	91	91	-88
Overhead	-226	-226	-226	-226
Kapitaallasten / Nota waarderen en afschrijven	119	740	792	594
Effecten gemeenschappelijke regelingen	-170	-162	-157	-108
Kostendekkendheid riolering / reiniging	-66	-190	-72	-76
Kostendekkendheid begraafplaatsen	-38	49	49	49
OZB / analyse 2019 (SVHW) (structureel effect)	-208	-208	-208	-208
OZB 1,4% inflatie en areaaluitbreiding	-195	-195	-195	-195
Hogere baten belasting op kabels en leidingen	-100	-100	-100	-100
Hogere baten leges bouwvergunningen	-50	-50	-50	-50
Herberekening loon- en prijscompensatie	-483	-809	-1.037	178
Overige kleine financieel-technische mutaties	21	22	22	21
Totaal financieel-technische mutaties	**-1.495**	**-1.029**	**-1.141**	**-258**
Saldo na financieel-technische mutaties	-2.165	-1.116	-1.202	-2.287
	voordeel	voordeel	voordeel	voordeel

Toelichting

- Mutaties in reserves. Op basis van de Jaarrekening 2018 is geconcludeerd dat met het afsluiten van enkele reserves een aantal onttrekkingen niet meer nodig zijn. Daarnaast vallen begrote stortingen in reserves die niet meer in gebruik zijn vrij. Per saldo leidt dit tot een positief effect op het begrotingssaldo.

- Personeelslasten. Onder de post Personeelslasten vallen de financiële gevolgen van ontwikkelingen in het personeelsbestand die zich na de Kadernota 2020 hebben voorgedaan. De hogere lasten als gevolg van de nieuwe Cao-afspraken zijn eveneens verwerkt.

- Overhead. Er is sprake van een voordelig effect op de lasten voor overhead. Dit hangt samen met de hogere doorbelasting van overhead (met name salarislasten) naar projecten en grondexploitaties. Als gevolg van Cao-verhoging van de salarissen worden de doorbelaste bedragen hoger.

- Kapitaallasten / Nota Waarderen en afschrijven. Na goedkeuring van de Jaarrekening 2018 van de drie voormalige gemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem zijn alle investeringen en boekwaarden langs de geharmoniseerde nota Waarderen en afschrijven gelegd. Toepassing van de geharmoniseerde beleidsregels inzake waarderen en afschrijven leidt in 2020 tot een voordelig effect op het begrotingssaldo. Voor de jaren 2021 en verder geeft de harmonisatie een nadelig effect. Tegenover deze nadelen zijn echter maatregelen te zetten. Zie hiervoor de toelichting onder 'Maatregelen'.

- Effecten gemeenschappelijke regelingen. Op basis van door de gemeenschappelijke regelingen ingediende begrotingen voor het jaar 2020 geldt voor een aantal gemeenschappelijke regelingen dat de gemeentelijke bijdrage lager uitvalt. Voor sommige gemeentelijke regelingen geval stijgt de gemeentelijke bijdrage. Per saldo worden de totale lasten samenhangend met de gemeentelijke bijdrage van de gemeente Altena structureel naar beneden bijgesteld.

- Kostendekkendheid riolering. De harmonisatie van de riolerings- en reinigingsheffing leidt tot een gewijzigde kostendekkendheid. Dit leidt in

de jaren 2020 tot en met 2023 tot een voordelig effect.

- Kostendekkendheid begraafplaatsen. De voorziening begraafplaatsen komt in 2020 op nul. Het tekort moet vanuit de exploitatie worden aangevuld.

- OZB / Analyse (SVHW). Analyse door SVHW van de meest recente gegevens van 2019 laat voor de gemeente Altena structureel hogere baten uit de OZB zien. De structurele meeropbrengst OZB is € 208.000.

- OZB / Inflatiecorrectie en areaaluitbreiding. De basis voor het bepalen van het tarief is de begrote opbrengst 2019 gecorrigeerd voor inflatie. Uitgegaan wordt van het prijspeil Bruto Binnenlands Product (pBBP), zoals in de Meicirculaire 2019 vermeld. In de berekening van de opbrengst wordt ook rekening gehouden met de areaaluitbreiding (groei aantal objecten).

- Hogere baten belasting op kabels en leidingen. Alleen in de voormalige gemeente Woudrichem werd belasting over de aanleg van ondergrondse kabels en leidingen geheven. Nu ook de voormalige gemeenten Aalburg en Werkendam in deze heffing betrokken zijn is sprake van structureel hogere opbrengsten.

- Baten bouwvergunningen. Op basis van de hogere realisatie van baten bouwleges tot en met september 2019 wordt voor de jaren 2020 en verder de raming met structureel € 50.000 bijgesteld.

- Herberekening loon- en prijsontwikkeling. De loon- en prijsontwikkeling was ten tijde van de Kadernota 2020 gebaseerd op een percentage van 2%. Dat percentage betrof de ontwikkeling van de indicator pBBP zoals aangegeven in de Septembercirculaire 2018. In de Meicirculaire 2019 is de indicator pBBP bijgesteld naar 1,4%. Dit lagere percentage is meerjarig verwerkt in deze post.

- Overige kleine mutaties. Onder deze post is een aantal kleine(re) mutaties verzameld.

Mutaties sociaal domein

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Wmo structureel nadeel	2.888	2.839	2.791	2.791
Participatie incl. uitkeringen SoZa en (bijz.) bijstand	23	20	14	-72
Totaal mutaties sociaal domein	**2.911**	**2.860**	**2.805**	**2.719**
Saldo na mutaties sociaal domein	746	1.744	1.603	432
	nadeel	nadeel	nadeel	nadeel

Binnen het sociaal domein is sprake van een fors structureel tekort op de Wmo. Hierover bent u geïnformeerd in de raadsinformatiebrief van 14 juni 2019 en 17 september 2019. Het tekort in 2019 is verwerkt in de Tweede Bestuursrapportage 2019. In de Tweede Bestuursrapportage 2019 is een nadere toelichting opgenomen op het tekort op de Wmo in 2019. De oorzaken voor het hogere tekort in 2019 liggen met name op vier terreinen: begeleiding, eigen bijdrage, hulp bij het huishouden en woonvoorzieningen. Voor het tekort in 2019 is voorgesteld de dekking ten laste te brengen van de reserve Sociaal domein.

Verder onderzoek in 2019 moet nadere duidelijkheid geven over oorzaken van de overschrijdingen, verbeteren van de voorspelbaarheid van de uitgaven, aanbevelingen over kostenbeheersing, bedrijfsvoering, maar ook de doorwerking van beleid in de uitvoering binnen het sociaal domein. Uiteraard wordt daarbij rekening gehouden met de kwetsbaarheid van de inwoners binnen onze gemeente die afhankelijk zijn van de hulp die binnen het sociaal domein wordt geboden.

Bij de eerste prognose in juni zijn we op grond van de cijfers over de eerste maanden nog uitgegaan van een afgevlakte groei over 2019. Op basis van de gegevens over het eerste halfjaar lijkt deze groei echter door te zetten. Verondersteld wordt nu dat de groei tot het einde van dit jaar doorzet. Voor 2020 en verder zijn we uitgegaan van een stagnatie van de groei, maar omdat de groei geleidelijk in 2019 is ontstaan betekent dit dat het tekort ten opzichte van 2019 toeneemt tot € 2,9 miljoen structureel.

De tekorten in het sociaal domein worden voor het grootste deel gedekt door lagere lasten, hogere baten, onttrekkingen aan reserves en maatregelen elders binnen de exploitatie. Gemeente Altena heeft grote ambities en staat

voor een aantal financieel omvangrijke opgaven. Om deze ambities waar te maken en de opgaven het hoofd te kunnen bieden zullen wij u in 2020 een aantal voorstellen voorleggen voor verdere ombuigingen in het sociaal domein.

Naast het tekort op de Wmo is binnen het sociaal domein ook op het gebied van participatie sprake van een aantal mutaties. Op het terrein van de Participatiewet (BUIG- gelden) inclusief de uitkeringen en (bijzondere) bijstand zijn de cijfers ten opzichte van de Begroting 2019 geactualiseerd. Dit is gebeurd op basis van de meest recente gegevens uit de uitkeringsbestanden, de ontvangen specifieke uitkeringen van het Rijk en een verwachting op basis van de realisatie over 2019 tot nu toe. Voor een uitgebreide toelichting op de mutaties wordt verwezen naar de Tweede Bestuursrapportage 2019.

Onvermijdelijke mutaties / nieuwe wensen
Naast bovengenoemde min of meer autonome mutaties is sprake van onvermijdelijke en nieuwe mutaties. De onvermijdelijke mutaties betreffen het structureel doortrekken van het budget voor Vroeg Eropaf van € 70.000. Dit project krijgt een structureel karakter, waarvoor een structurele raming in de begroting nodig is. Ook de lasten voor de exploitatie en het beheer van d'Alburcht (€ 25.000 in 2020) zijn als onvermijdelijke mutatie meegenomen.

Hoewel de Begroting 2020 niet de plek is voor nieuwe wensen stellen wij u een aantal nieuwe wensen voor. De meeste mutaties betreffen het jaar 2019 en zijn verwerkt en nader toegelicht in de Tweede Bestuursrapportage 2019. In 2020 is sprake van meerdere nieuwe wensen. De grootste daarvan betreffen de wens om € 1,00 per inwoner beschikbaar te stellen voor activiteiten in het kader van 75 jaar bevrijding en de wens verder te investeren in de Nota Ruimtelijke Kwaliteit.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Onvermijdelijke mutaties	113	95	85	85
Nieuwe mutaties	149	-14	-2	-2
Totaal mutaties onvermijdelijk / nieuw	**261**	**81**	**83**	**83**
Saldo na mutaties onvermijdelijk / nieuw	1.007	1.825	1.687	515
	nadeel	nadeel	nadeel	nadeel

Algemene uitkering Septembercirculaire 2019
Op Prinsjesdag is de Septembercirculaire 2019 verschenen. Daarin zijn de nieuwe cijfers over de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds bekendgemaakt. De groei van de algemene uitkering is in de jaren 2020 en verder hoger dan eerder werd verwacht.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Algemene uitkering Septembercirculaire 2019	-406	-1.184	-1.278	-1.065
Totaal mutaties algemene uitkering	**-406**	**-1.184**	**-1.278**	**-1.065**
Saldo na mutaties algemene uitkering	602	640	409	-550
	nadeel	nadeel	nadeel	voordeel

Totaaloverzicht mutaties
Bovenstaande aanpassingen leiden samengevat voor de jaren 2020 tot en met 2023 tot het volgende begrotingssaldo.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Saldo na Kadernota 2020	134	190	-765	-634
Mutaties raadsinformatiebrief 14 juni 2019	-803	-277	705	-1.394
Financieel-technische mutaties	-1.495	-1.029	-1.141	-258
Mutaties sociaal domein	2.911	2.860	2.805	2.719
Mutaties onvermijdelijk / nieuw	261	81	83	83
Mutaties algemene uitkering	-406	-1.184	-1.278	-1.065
Saldo Begroting 2020	**602**	**640**	**409**	**-550**
	nadeel	nadeel	nadeel	voordeel

Bezuinigingsmaatregelen
Om het nadelige begrotingssaldo in de jaren 2020 tot en met 2023 te dekken worden de volgende bezuiningsmaatregelen voorgesteld.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Structureel ramen extra middelen Jeugd	0	0	-250	-300
Terugverdienen subsidioloog	-56	-56	0	0
Stelpost Wmo ombuigingsmaatregelen	-400	-615	-615	-615
Stelpost maatregelen waarderen en afschrijven	-250	-200	-200	-200
Totaal bezuinigingsmaatregelen	**-706**	**-871**	**-1.065**	**-1.115**
Saldo na bezuinigingsmaatregelen	-104	-230	-656	-1.665
	voordeel	voordeel	voordeel	voordeel

Toelichting

- Structureel ramen extra middelen Jeugd. In de Meicirculaire 2019 zijn voor de jaren 2019, 2020 en 2021 incidenteel extra middelen aan de algemene uitkering toegevoegd voor jeugd (zie mutaties raadsinformatiebrief 14 juni 2019). De provincie heeft aangegeven dat deze middelen als structureel dekkingsmiddel kunnen worden aangemerkt. Voorwaarde is dat de gemeente daarnaast ook zelf maatregelen neemt rondom jeugdzorg en ggz, mede gericht op beheersing van de kosten. Voor de jaren 2022 en 2023 zijn de extra middelen daarom voor een deel structureel opgenomen.

- Terugverdienen subsidioloog. Conform de toezegging bij de Kadernota 2020 zijn extra middelen geraamd voor een subsidioloog. Er wordt vanuit gegaan dat met de inzet van de subsidioloog 50% van de lasten van de subsidioloog wordt terugverdiend.

- Stelpost Wmo ombuigingsmaatregelen. Naar aanleiding van het forse tekort op de Wmo is binnen programma 2 een eerste inventarisatie gemaakt van besparingsmogelijkheden die op korte termijn geëffectueerd kunnen worden.

- Maatregelen waarderen en afschrijven. De investeringsambities van de gemeente Altena zijn groot. Ervaring leert dat projecten vaak later worden afgerond dan vooraf gepland. Dit leidt tot een verschuiving in de kapitaallasten. Het is gerechtvaardigd een stelpost op te nemen voor de onderuitputting die hierdoor optreedt. Geraamd wordt dat jaarlijks voor een bedrag van € 250.000 investeringsprojecten niet op tijd afgerond zijn. Voor dit bedrag wordt een stelpost opgenomen. Vanaf 2021 is daarbij

rekening gehouden met toekomstige rentekosten van nog aan te trekken leningen van € 50.000.

Saldo Begroting 2020
Inclusief de bezuinigingsmaatregelen laten de Begroting 2020 en de Meerjarenraming 2021-2023 voor alle jaren een positief saldo zien. In deze saldi zijn de (forse) structurele tekorten op de Wmo verwerkt. Om deze tekorten te dekken zijn bezuinigingsmaatregelen voorgesteld. Deze maatregelen zijn deels binnen de Wmo zelf gevonden. Het grootste deel van het tekort wordt echter gedekt door lagere lasten, hogere baten en maatregelen elders binnen de exploitatie.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Saldo Begroting 2020 na Kadernota 2020	134	190	-765	-634
Mutaties raadsinformatiebrief 14 juni 2019	-803	-277	705	-1.394
Financieel-technische mutaties	-1.495	-1.029	-1.141	-258
Mutaties sociaal domein	2.911	2.860	2.805	2.719
Mutaties onvermijdelijk / nieuw	261	81	83	83
Mutaties algemene uitkering	-406	-1.184	-1.278	-1.065
Maatregelen	-706	-871	-1.065	-1.115
Saldo Begroting 2020	**-104**	**-230**	**-656**	**-1.665**
	voordeel	voordeel	voordeel	voordeel

Goedkeuring provincie / structureel saldo Begroting 2020
De Begroting 2020 moet ter goedkeuring aan de provincie aangeboden worden. Om in aanmerking te komen voor repressief (regulier) toezicht eist de provincie een structureel sluitende Begroting 2020. Mocht dit niet het geval zijn, dan dient de meerjarenraming voldoende aannemelijk te maken dat dit evenwicht uiterlijk in de laatste jaarschijf wordt bereikt (structureel sluitend laatste jaar van de Meerjarenraming 2021-2023). De ramingen moeten tevens volledig, realistisch en haalbaar zijn. Daarnaast geldt als voorwaarde dat de jaarrekening vóór 15 juli en de begroting vóór 15 november wordt ingediend.

Voor het bepalen van de vorm van toezicht kijkt de provincie naar het *structurele* begrotingssaldo. Structureel wil zeggen dat per jaarschijf van de

begroting structurele lasten gedekt dienen te worden door structurele baten. De provincie betrekt in haar oordeel over het structurele saldo incidentele factoren alsmede onderuitputting op de kapitaallasten. Rekening houdend met de incidentele baten en lasten en de onderuitputting op kapitaallasten is het voor het toezicht door de provincie het volgende financiële beeld van belang.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Saldo Begroting 2020	-104	-230	-656	-1.665
Incidentele baten en lasten	272	-63	-24	26
Onderuitputting kapitaallasten	192	213	65	0
Structureel saldo Begroting 2020	**360**	**-80**	**-615**	**-1.639**
	nadeel	voordeel	voordeel	voordeel

De Begroting 2020 en de Meerjarenraming 2021-2023 laten vanaf 2021 een structureel positief begrotingssaldo zien. Ook wanneer rekening gehouden wordt met de in de begrotingsjaren opgenomen taakstellingen is het structurele begrotingssaldo in het jaar 2023 positief. Daarmee voldoet de Begroting 2020 aan de eisen van de provincie voor repressief toezicht.

Participatieproces
Niet van toepassing.

Aanpak
De opstelling van de Begroting 2020 heeft plaatsgevonden conform de daarvoor opgestelde planning.

Communicatie
De inwoners, inclusief verenigingen en organisaties worden via de algemene communicatiekanalen geïnformeerd over de begroting.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Altena,

de secretaris, de burgemeester,

drs. A. van der Werf-Bramer M.A. Fränzel MSc

Bijlagen
Begroting 2020

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Altena,

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders,

besluit:

1. De Begroting 2020, inclusief de mutaties in de reserves, vast te stellen en kennis te nemen van de Meerjarenraming 2021-2023;
2. De exploitatiebudgetten voor het jaar 2020 te voteren op het niveau van de programma's;
3. In te stemmen met de B-investeringen voor het begrotingsjaar 2020 en de bijbehorende investeringsbudgetten beschikbaar te stellen

Aldus besloten in de openbare vergadering

van de raad van de gemeente Altena van 12 november 2019.

de voorzitter, de raadsgriffier,

M.A. Fränzel MSc drs. S.J. Peet

Programma’s

Programma 1. Inwoner en bestuur

Portefeuillehouder	Thema
Wethouder Tanis	Dienstverlening: de inwoner centraal*
Wethouder Van Oosten	Kerngericht en van buiten naar binnen
Burgemeester Fränzel	Sterke speler, in de regio en daarbuiten
Burgemeester Fränzel	Veiligheid, ondermijning en drugscriminaliteit

**Wethouder Van Vugt is portefeuillehouder begraafplaatsen.*

1.1 Kern Bestuursakkoord en Collegeprogramma

Dienstverlening: de inwoner centraal
De inwoner staat bij ons altijd centraal. De gemeente bestaat niet bij de gratie van zichzelf, maar is er voor haar inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties.
We denken mee met onze inwoners. Als iets onmogelijk lijkt, kijken we of we het misschien toch kan.
We willen uitblinken in onze dienstverlening en coachen onze medewerkers om dat waar te maken.
We spreken en schrijven klare taal, zodat we zoveel mogelijk inwoners bereiken.
We bewegen mee op de golven van de voortschrijdende digitalisering. Tegelijkertijd bieden we maatwerk aan mensen die minder vaardig zijn met de computer of met de Nederlandse taal.

Kerngericht en van buiten naar binnen
We hebben de samenleving hard nodig en geven daarom ruim baan aan het maatschappelijk initiatief. We zijn zichtbaar in de kernen aanwezig en staan in direct contact met de samenleving. Per project of initiatief kijken we wat de beste aanpak is om zoveel mogelijk mensen te bereiken en mee te laten doen. We gaan aan de slag met het programma kerngericht werken om ons hierin verder te ontwikkelen. Met een kernenbudget geven we initiatieven vanuit de kernen een duwtje in de rug.

Sterke speler, in de regio en daarbuiten
Door de schaalsprong naar ongeveer 55.000 inwoners zijn wij in de regio en daarbuiten een speler van betekenis. We kunnen ons hierdoor sterker profileren in onze kernregio, de regio West-Brabant, maar daarnaast komen ook nieuwe netwerken in beeld, zoals de M50. Ook investeren we in goede contacten met de colleges van onze buurgemeenten. Gezamenlijk verkennen we of (intensivering van) samenwerking tot wederzijdse voordelen leidt.

Veiligheid, ondermijning en drugscriminaliteit
Het terugdringen en tegengaan van het gebruik van alcohol en drugs bij de jeugd is een speerpunt. We maken onze jongeren weerbaar tegen zulke verleidingen, maar zijn streng als het op handhaving aankomt. Coffeeshops zijn niet welkom in Altena en drugscriminaliteit krijgt hier geen voet aan de

grond.
Met een programmatische aanpak trekken we fel ten strijde tegen ondermijning, door gerichte controles en door onze inwoners en ambtenaren bewust te maken van dit fenomeen.

1.2 Doelenbomen Inwoners en bestuur

Dienstverlening: De inwoner centraal

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Iedereen doet mee en kan met ons communiceren.	Begrijpelijke communicatie, zowel in woord als geschrift.	• Onze informatie is duidelijk, actueel en volledig, op alle kanalen. We informeren de inwoners actief. • We bieden ondersteuning aan inwoners die digitaal minder vaardig zijn of moeite hebben met de Nederlandse taal.	
Optimale dienstverlening, waarbij de inwoner centraal staat.	Een benaderbare en aanspreekbare gemeente die meedenkt met de inwoner.	• We implementeren de gemeentelijke serviceformule Altena. • We streven naar een cultuurverandering, zowel bij de organisatie als bij het bestuur. We realiseren ons dat daar tijd voor nodig is. • We betrekken onze inwoners bij het organiseren van de dienstverlening. De vorm waarin hangt af van de klantvraag en van de dienst of het product. • We bieden ruimte aan ideeën, plannen en wensen uit de samenleving, vanuit het principe 'ja mits'. • We maken gebruik van het kerngericht werken om dichtbij de inwoners te kunnen opereren, zichtbaar en aanspreekbaar te zijn. • We maken onze prestaties op het gebied van dienstverlening meetbaar.	

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Voldoende ruimte voor lijkbezorging in de eigen kern op een adequaat onderhouden begraafplaats	Meerjarenperspectief op dienstverlening, beheer, onderhoud, kosten en baten voor de begraafplaatsen	• We zetten een transitieproces in gang naar een geharmoniseerd beleid en uniforme regelgeving voor de begraafplaatsen. • We ontwikkelen maatstaven voor de gewenste ruimtelijke kwaliteit van de begraafplaatsen en brengen de capaciteit en de behoefte in beeld, alsmede de kosten en baten.	**Raad Q1 2020** Beleidsverkenning met uitgangspuntennotitie **Raad Q3 2020** Beleidsplan begraven voor de periode 2020-2040, beheersverordening en Verordening lijkbezorgings-rechten met tarieventabel.

Kerngericht en van buiten naar binnen

Krachtige kernen met een sterke sociale cohesie en inwoners die zich betrokken voelen bij de gemeente en meedoen.	Er wordt kergericht gewerkt.	• We werken van 'buiten naar binnen' en zijn zichtbaar en actief in de kernen aanwezig. • We treden initiatieven uit de samenleving welwillend tegemoet en vullen onze rol steeds 'op maat' in. • We verdelen de 21 kernen onder de wethouders en wijzen ambtelijke gebiedsregisseurs en een programmamanager aan. • We werken het gedachtegoed uit in een programma kerngericht werken dat we jaarlijks evalueren. • Het programma wordt opgesteld in co-creatie met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en een aantal raadsleden. • Als onderdeel van het programma ontwikkelen we een portal met een online participatieplatform om inwoners meer bij de lokale politiek te betrekken en inspraak te digitaliseren.	**Kosten** € 25.000 per jaar structureel m.i.v. 2020. De meerkosten voor een online participatieplatform zijn hierin nog niet meegenomen. Die worden in het eerste kwartaal van 2020 in beeld gebracht. **Raad Q1 2020** Programma kerngericht werken en online participatieplatform.

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
		• We werken met budgetten per kern om initiatieven met een duidelijke maatschappelijke meerwaarde een duwtje in de rug te geven. • We ontwikkelen kaders voor de toekenning van bijdragen. • We onderzoeken of kleinere subsidies omgebogen kunnen worden tot kernbudgetten.	**Kosten** Het beschikbare budget van € 26.000 is in 2019 verhoogd tot € 55.000 en neemt m.i.v. 2020 jaarlijks met € 10.000 toe, los van een eventuele toevoeging vanuit het budget kleine subsidies.
	Actieve inwoners en ondernemers die taken van ons overnemen als zij het beter of goedkoper kunnen.	• We stellen een startnotitie op voor het 'right to challenge'.	**Raad Q1 2020** Vaststelling startnotitie

Sterke speler in de regio en daarbuiten

Optimale behartiging van de belangen van de lokale samenleving in samenwerkings-relaties.	Krachtige vertegenwoordiging van de gemeente in samenwerkings-relaties.	• We nemen een besluit over voortzetting van de deelname aan de M50, waarvan we gastlid zijn. • We oriënteren ons op eventuele toetreding tot de P10. • We houden een open oog voor andere samenwerkingsverbanden en netwerken die voor Altena interessant kunnen zijn. • We bouwen aan goede contacten met de colleges van onze buurgemeenten en verkennen de mogelijkheden tot het aangaan van nieuwe of intensiveren van bestaande vormen van samenwerking.

Veiligheid, ondermijning en drugscriminaliteit

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Altena is een veilige plek om te wonen, te werken en deel te nemen aan het maatschappelijke leven.	Veiligheidsbeleid.	• We werken samen met de raad, inwoners en veiligheidspartners aan een nieuw integraal en breed gedragen veiligheidsbeleid.	**Raad Q4 2019** Vaststelling integraal veiligheidsbeleid
	Betere zichtbaarheid en bereikbaarheid van de politie	• We stimuleren en ondersteunen de politie bij het vergroten van de zichtbaarheid van de wijkagenten. • We gaan in gesprek met de politie over het verbeteren van de bereikbaarheid van de politieorganisatie.	
	Inwoners weten hoe zij de politieorganisatie kunnen bereiken	• We gaan in gesprek met de politie over het verbeteren van de bereikbaarheid van de politieorganisatie. • We stimuleren en ondersteunen de politie bij het communiceren over hoe en wanneer de politie benaderd kan worden.	
	Meer vrijwillige politiemedewerkers in onze gemeente.	• We stimuleren en ondersteunen de politie bij het werven van vrijwillige politiemedewerkers.	

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
	Een efficiënte afstemming en verbinding tussen veiligheid en het sociaal domein.	• We verbeteren de afstemming en samenwerking tussen veiligheid en het sociaal domein.	
	Een daadkrachtige en zero tolerance aanpak in Altena tegen ondermijnende en drugscriminaliteit	• We ontwikkelen een programmatische aanpak om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan • We starten een eigen Altena Interventie Team (AIT) en werken nauw samen met het Baronie Interventie Team (BIT). Hiermee organiseren en nemen we deel aan gerichte controles op handhavingsknelpunten. • We treden streng op tegen drugscriminaliteit, onder meer door een stringent Damoclesbeleid. • We stimuleren en intensiveren de samenwerking tussen boa's, wijkagenten, inwoners, ondernemers en gemeentelijke medewerkers voor het verbeteren van de oog- en oor functie. We werken aan een integere en veilige werkomgeving voor de gemeentelijke medewerkers.	**Kosten** Een structurele uitgave van € 12.000 m.i.v. 2020. **Raad Q4 2019** Programmatische aanpak ondermijning (ter kennis-neming)
	Een haven die aan de actuele veiligheidseisen voldoet en een goedgekeurd havenveiligheidsplan heeft.	• We herzien het havenveiligheidsplan, samen met onze veiligheidspartners en bedrijven in het havengebied • We leggen het plan ter goedkeuring voor aan het Ministerie.	**Kosten** € 6.000 eenmalig in 2020

Diversen

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Een goed beheer van onze archieven in overeenstemming met wettelijke normen.	Archief wordt overgebracht naar Streekarchief.	• We maken ca. 250 meter archief van de voormalige gemeente Werkendam klaar voor overdracht aan het Streekarchief Langstraat Heusden Altena.	**Kosten** Een eenmalig bedrag van € 72.000 in 2020
Gewonde zwerf- en wilde dieren worden gevangen.	Invulling gemeentelijke verantwoordelijkheid t.a.v. zwerfdieren en gewonde dieren.	• We verstrekken een bijdrage aan de dierenambulance	**Kosten** € 5.000 structureel m.i.v. 2020 (ook reeds in 2019)

1.3 Beleidsindicatoren

	Altena 2018	Nederland 2018
Verwijzingen Halt (per 10.000 jongeren, 12-17 jr)	96	119
Winkeldiefstallen (per 1.000 inw)	0,5	2,2
Geweldsmisdrijven (per 1.000 inw)	2,4	4,8
Diefstallen uit woning (per 1.000 inw)	1,5	2,5
Vernielingen en beschadigingen (openbare ruimte) (per 1.000 inw)	2,6	5,4

Bron: https://www.waarstaatjegemeente.nl/

1.4 Financieel overzicht

Specificatie taakvelden (bedragen * € 1.000)

Programma: 1 Inwoner en bestuur		Begroting 2019	Begroting 2020	Mutatie 2020 t.o.v. 2019	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten							
0.1	Bestuur	7.163	3.199	-3.964	3.219	3.280	3.251
0.2	Burgerzaken	1.435	1.401	-34	1.418	1.418	1.418
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	600	637	36	612	612	612
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.130	3.383	253	3.489	3.553	3.612
1.2	Openbare orde en veiligheid	805	747	-57	747	747	747
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	839	822	-17	801	800	798
	Totaal lasten	13.971	10.189	-3.783	10.286	10.410	10.439
Baten							
0.1	Bestuur	-129	-129	0	-129	-129	-129
0.2	Burgerzaken	-907	-907	0	-907	-907	-907
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-463	-206	258	-206	-206	-206
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-150	-32	117	-32	-32	-32
1.2	Openbare orde en veiligheid	-18	-18	0	-18	-18	-18
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-861	-908	-48	-860	-859	-859
	Totaal baten	-2.527	-2.199	327	-2.151	-2.151	-2.151
Reserves							
1.0	Storting reserves	356	159	-197	159	159	159
1.0	Onttrekking reserves	-3.208	-130	3.078	-99	-99	-99
	Totaal reserves	-2.852	29	2.881	28	60	60
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	8.592	8.019	-574	8.163	8.320	8.348

Verschillenanalyse 2020 t.o.v. 2019 (bedragen * € 1.000)

Programma: 1 Inwoner en bestuur		
	Saldo lasten en baten inclusief reserves begroting 2019	8.592
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2019	-856
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2020	0
0.10	Lagere bijdrage verbonden partij Regio West-Brabant (RWB) 2020 (zie raadsvoorstel Begroting 2020)	-61
1.10	Hogere bijdrage verbonden partij Veiligheidsregio 2020 (zie raadsvoorstel Begroting 2020)	118
diverse	Mutaties kapitaallasten (harmonisatie + nieuwe investeringen in 2020) (1)	110
diverse	Hogere toerekening salarislasten personeel a.g.v. Cao-akkoord (2)	114
diverse	Overige lasten en baten	2
	Totaal mutaties 2020 t.o.v. 2019	-573
	Saldo lasten en baten inclusief reserves 2020	8.019

Toelichting verschillenanalyse

(1) Reguliere verloop kapitaallasten is herberekend (afgeschreven investeringen eruit, nieuwe toegevoegd).

(2) De hogere salarislasten als gevolg van het Cao-akkoord leiden tot een hogere toerekening op dit programma.

Programma 2. Altena samenredzaam

Portefeuillehouder	Thema
Wethouder Jorritsma	Zelfredzaam Altena
Wethouder Tanis	De financiële middelen
Wethouder Jorritsma	De inclusieve samenleving
Wethouder Van der Ven	Gezondheid

2.1 Kern Bestuursakkoord en Collegeprogramma

Zelfredzaam Altena
We willen een samenleving waarin mensen zoveel mogelijk zelfredzaam zijn, naar elkaar omzien en wat voor elkaar over hebben.
De vier sociale wijkteams opereren dichtbij de inwoners. Ze worden verbreed tot netwerkorganisaties die de verbindende schakel vormen tussen de gemeente, inwoners, informele netwerken en zorgpartners. Ook bij de invulling van beschermd wonen en maatschappelijke opvang bieden we 'zorg en ondersteuning dichtbij huis'. Kwetsbare mensen moeten zoveel mogelijk in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven. Om dezelfde reden stimuleren we ook de werving van nieuwe pleegouders en kleinschalige woonzorgvoorzieningen in de kernen.
Met ingang van 2020 zijn we als gemeente ook verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet verplichte GGZ.
Zelfredzaamheid is ook een belangrijk uitgangspunt van de Participatiewet. Iedereen doet zo veel mogelijk mee door arbeid, vrijwilligerswerk of andere activiteiten. Voor inwoners die dat niet kunnen, zorgen we als gemeente voor een vangnet.
We experimenteren met mogelijkheden om zoveel mogelijk inwoners maatschappelijk productief te maken. Dat kan bijvoorbeeld met een parallelle arbeidsmarkt. Denk aan inwoners die tijdelijk werkloos zijn of nog niet de vereiste vaardigheden hebben, dan wel blijvend zijn aangewezen op ondersteuning of een aangepaste werkomgeving. Zulke inwoners kunnen met behoud van uitkering mogelijk worden ingezet op maatschappelijke behoeften die nu onvoldoende vervuld worden, zoals de bestrijding van eenzaamheid, zorgtaken enz. Voor een aantal van hen kan het een eerste stap zijn naar een baan op de reguliere arbeidsmarkt.

De financiële middelen
Passende zorg en hulp staan voorop. Maar tegelijkertijd moeten we tot een betere beheersing komen van de uitgaven. We hebben in 2019 ingezoomd op alle schaalniveaus waarop inkoop van voorzieningen plaatsvindt. Inmiddels lopen er diverse acties, vaak in samenspraak met andere gemeenten en instanties als de VNG en de Jeugdhulpregio.
We kiezen voor goede aanbestedingsvormen en hanteren een strak contractmanagement. We bevorderen uniformiteit in het verwijsbeleid bij jeugdzorg en maken daarover afspraken met huisartsen en andere verwijzers.

De inclusieve samenleving
Iedereen moet mee kunnen doen in Altena. Samen met ondernemers, scholen, verenigingen en ervaringsdeskundigen maken we een plan van aanpak ter uitvoering van het VN-Verdrag Handicap. De focus ligt vooral op het opheffen van belemmeringen voor de toegang tot gebouwen en activiteiten. Het thema 'inclusief' omvat ook andere vormen van 'meedoen', zoals een passend aanbod van maatwerk- en algemene voorzieningen, voldoende (vrijwilligers)werk enz. Ook het tegengaan van armoede plaatsen we in deze context. Met ons minimabeleid ondersteunen we huishoudens met een laag inkomen. We stellen een armoedepact op, waarmee we tal van organisaties, instellingen en verenigingen uit Altena met elkaar verbinden. Het gezamenlijk doel daarvan is het opsporen van armoede en het aanreiken van oplossingen daarvoor. We actualiseren het beleid voor de schuldhulpverlening, mede omdat we inmiddels een andere Kredietbank hebben gecontracteerd.

Gezondheid
We willen dat de woon-, leer-, werk-, en leefomgevingen in Altena worden ingericht op een manier die de gezondheid van mensen bevordert en chronische ziekten voorkomt. Toetsing op gezondheidsaspecten, met een adviesrol voor de GGD-GMV, wordt daarom een vast onderdeel van ruimtelijke en andere vergunningenprocedures.
We vergroten de weerbaarheid en sociale veiligheid van onze jeugd door trainingen, cursussen en voorlichting te faciliteren en organiseren. We brengen de verslavingsproblematiek en de aanwezige hulpvoorzieningen in kaart en gaan proactief aan de slag met een preventieprogramma om het middelengebruik terug te dringen.
We hebben in 2019 de intentieovereenkomst 'dementievriendelijke gemeente' ondertekend en bieden trainingen aan, gericht op vroegtijdige signalering. In datzelfde jaar hebben we ook een programma gemaakt om mantelzorgers te ondersteunen dat inmiddels wordt uitgevoerd.

2.2 Doelenbomen Altena samenredzaam

Zelfredzaam Altena

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Grotere samen- en zelfredzaamheid en versterking van de sociale samenhang in de kernen.	Meerjarenagenda als coproductie van het Platform WWZ (Wonen Welzijn Zorg) en de gemeente.	• De agenda wordt opgesteld en vanaf 2020 uitgevoerd.	**Raad Q1 2020** Vaststelling meerjarenagenda
	Sociale wijkteams worden netwerkorganisaties.	• De sociale wijkteams worden verbreed tot netwerkorganisaties, waarin ook de door ons gesubsidieerde zorgpartners deelnemen.	
Mensen ontvangen zorg en ondersteuning zoveel mogelijk dicht bij huis en doen zo veel mogelijk mee.	Afspraken met zorgaanbieders, zorgverzekeraars en het zorgkantoor over integrale zorg en ondersteuning dicht bij huis.	• We zoeken samenwerking met aanbieders, zorgverzekeraars en het zorgkantoor om integrale zorg en ondersteuning dicht bij huis te organiseren.	
	Een adequaat aanbod van voorzieningen in de kernen.	• (Door)ontwikkelen van algemene toegankelijke voorzieningen in de kernen. • We ondersteunen initiatieven op het gebied van wonen, welzijn en zorg. • In regionaal verband werken we aan de werving van nieuwe pleegouders en de ontwikkeling van nieuwe vormen van kleinschalig gezinsgericht verblijf. • We bieden integrale ondersteuning aan mensen met een verslaving en hun sociale netwerk.	

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
	Tijdige vertaling van ontwikkelingen binnen de jeugdhulp in een regionaal beleidskader en in samenwerkingsafspraken.	• De eventuele financiële consequenties van de invoering van de verlengde pleegzorg monitoren en indien nodig verwerken.	
		• We maken goede samenwerkingsafspraken met de regio in een dienstverlenings-overeenkomst waarin alle regionale taken geborgd zijn.	**Raad Q1 2020** Dienstverleningsovereenkomst **Kosten** Een structurele verhoging van de bijdrage van de gemeente Altena met € 120.000 m.i.v. 2020
		• In regionaal verband afspraken vastleggen over het beheersbaar houden van de kosten.	
		• Samen met de regio werken aan het doorontwikkelen van de administratie jeugdhulp per 2021 om daarmee meer grip te krijgen op het stelsel van specialistische jeugdhulp.	**Kosten** Een nieuw administratie-systeem brengt mogelijk extra kosten met zich mee m.i.v. 2021.. Die zijn momenteel nog onvoldoende in beeld.
	Een aanpak van beschermd wonen en maatschappelijke opvang (en crisiszorg), waarbij kwetsbare inwoners zoveel mogelijk in hun kern worden ondersteund en wonen, zorg en welzijn worden verbonden.	• We voeren het in 2019 vastgestelde plan voor doordecentralisatie uit. • Afhankelijk van de evaluatie van de pilot opvang in Altena geven we daaraan in 2020 al dan niet een vervolg. • We implementeren werkmethodes voor de aanpak van personen met verward gedrag. • We participeren in het meldpunt 'integrale crisiszorg 0-100'.	**Raad Q4 2019** Evaluatie pilot Altena

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
	Zoveel mogelijk mensen zijn voorzien van een zinvolle daginvulling en werkzoekenden worden geholpen om een passende functie te vinden.	• We gaan op zoek naar mogelijkheden om te experimenteren met een parallelle arbeidsmarkt. Hierbij maken we gebruik van de mogelijkheden van MidZuid en van initiatieven uit de samenleving. • We zoeken afstemming met praktijkscholen en scholen voor speciaal onderwijs om te zorgen dat inwoners niet tussen wal en schip vallen bij schooluitval.	

De financiële middelen

Passende zorg en hulp in een financieel houdbaar stelsel.	Terugdringen tekorten zonder afbreuk te doen aan het principe van passende zorg en hulp.	• Bij de voorbereiding van aanbestedingen implementeren we zoveel mogelijk instrumenten die gericht zijn op kostenbeheersing. Ook voeren we een strakker contractmanagement bij begeleiding en hulp bij het huishouden. • Samen met de Jeugdhulpregio en de VNG proberen we meer grip te krijgen op de landelijk ingekochte jeugdhulp. • We dringen het aantal plekken in gesloten jeugdzorgvoorzieningen terug door een beter aanbod aan reguliere verblijfzorg. We nemen dit mee bij de regionale inkoop van jeugdzorg plus. • We implementeren een toolkit voor verwijzers bij alle lokale en regionale partners die onze inwoners mogen verwijzen naar jeugdhulp. • We experimenteren met praktijkondersteuning jeugd bij huisartsen (regionale pilot).

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
	Meten van de effecten van beleid.	• In overleg met aanbieders ontwikkelen en implementeren we verbeterd instrumentarium voor het meten van cliëntervaringen.	

De inclusieve samenleving

Een inclusieve samenleving waarin iedereen meedoet.	Plan van aanpak ter uitwerking van VN-verdrag Handicap.	• We omarmen het VN-verdrag Handicap en maken in 2020 samen met ondernemers, scholen, verenigingen en ervaringsdeskundigen een plan van aanpak met concrete acties gericht op 'meedoen'. De focus ligt o.a. op het toegankelijker maken van gebouwen.	**Raad 2021** Vaststelling plan van aanpak. **Kosten** € 10.000 in 2020 en m.i.v. 2021 € 20.000 structureel.
	Een adequaat aanbod van voorzieningen zonder hiaten.	• We zorgen voor een dekkend aanbod van diensten en producten. Aanbieders worden uitgenodigd aanbod te ontwikkelen op hiaten in het bestaande aanbod. • We evalueren het eigen bijdrage-beleid en stellen abonnements-tarieven vast. Een uitgangspunt daarbij is dat inwoners een reële bijdrage betalen voor het gebruik van Wmo-voorzieningen.	**Raad Q4 2019** Evaluatie eigen bijdrage-beleid en vaststellen abonnements-tarieven Wmo
	Een brede sociale adviesraad.	• We zetten in op een brede sociale adviesraad. Die is inmiddels operationeel. Zoals in de Kadernota 2020 gemeld zijn hiervoor extra middelen nodig.	**Kosten** € 12.500 structureel m.i.v. 2020

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Gezondheid			
Een gezond Altena met veerkrachtige inwoners.	De woon-, leer-, werk- en leefomgevingen in Altena zijn zo ingericht dat ze de gezondheid van mensen bevorderen en chronische ziekten voorkomen	• Het inwinnen van gezondheidsadvies bij de GGD-GMV nemen we op in de standaard werkwijze bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. • We motiveren scholen in Altena om het vignet 'Gezonde School' te behalen. We streven ernaar dat in 2022 50% van de scholen het vignet heeft. • We zorgen dat alle schoolterreinen voldoen aan de wettelijke plicht om voor 1 augustus 2020 hun terrein rookvrij te maken.	**Kosten** € 10.000 structureel m.i.v. 2020.
	Altena is een dementievriendelijke en mantelzorgvriendelijke gemeente.	• We geven uitvoering aan de intentieovereenkomst dementievriendelijke gemeente. • We bieden trainingen 'signaleren dementie' aan.	**Kosten** € 10.000 structureel m.i.v. 2020
		• We geven uitvoering aan het uitvoeringsprogramma ter ondersteuning van mantelzorgers.	**Kosten** € 30.000 structureel m.i.v. 2020

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Jongeren groeien veilig op tot gezonde volwassenen.

Inspanningen

- Naast de sinds 2019 gegeven weerbaarheidstrainingen faciliteren en organiseren we ook preventieve cursussen en voorlichting voor ouders/verzorgers en jongeren in risicogroepen.
- We geven uitvoering aan het in nog in 2019 vast te stellen uitvoeringsprogramma met aanvullende acties ter vergroting van de sociale veiligheid en weerbaarheid van de jeugd.
- We geven uitvoering aan het vast te stellen regionale beleidskader jeugdhulp, waarin de landelijk opgestelde actielijnen worden uitgewerkt.
- We hebben specifieke aandacht voor het maken en uitvoeren van samenwerkingsafspraken met Veilig Thuis.
- We geven uitvoering aan het regionaal actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis'.
- Samen met de jeugdgezondheidszorg en de GGD doen we onderzoek naar de vaccinatiegraad en maken we een plan van aanpak met gerichte acties om vaccinatie te bevorderen.

Kosten en planning

Kosten
€ 75.000 structureel m.i.v. 2020 voor weerbaarheids-trainingen, cursussen en voor het uitvoeringsprogramma

Raad Q4 2019
Nota preventief jongerenbeleid met uitvoeringsprogramma

Raad Q1 2020
Regionaal beleidskader jeugdhulp

Kosten
De kosten van acties die voortvloeien uit het regionale beleidskader jeugdhulp zijn nog niet bekend.

Maatschappelijke effecten

Resultaten

(Jong)volwassenen in Altena gebruiken minder genotsmiddelen en mensen met een verslaving zijn beter in staat zich te handhaven in de samenleving.

Inspanningen

- We ontwikkelen een uitvoeringsprogramma voor voorlichting, preventie en repressie. Daarbij betrekken we ook de ervaringen van de Aalburgse pilot surveillance 'hot spots'.
- We verdiepen ons inzicht in de problematiek en doen onderzoek naar de verslavingsomvang en aanwezige hulpvoorzieningen.
- We intensiveren de reeds bestaande samenwerkingsrelaties met onder meer politie, woningcorporaties, artsen en scholen en ontwikkelen instrumenten om verslavingen vroegtijdig te signaleren.
- Via de wijkteams leveren we ondersteuning aan ouders en andere opvoeders van jongeren die te maken hebben met verslaving.
- Sportclubs en scholen worden bij de aanpak betrokken.

Kosten en planning

Raad Q4 2019
Nota preventief jongeren-beleid met uitvoeringsprogramma.

Kosten
€ 80.000 in 2020 en m.i.v. 2021 € 100.000 structureel per jaar.

2.3 Beleidsindicatoren

	Altena	Nederland
Aantal banen per 1.000 inwoners (15-64 jr.)	580,50 (2018)	774 (2018)
% jongeren met een delict voor de rechter (12-21 jr.)	0,36 (2015)	1,45 (2015)
% kinderen in uitkeringsgezin	2,46 (2015)	6,58 (2015)
Netto arbeidsparticipatie	70,4% (2018)	67,8% (2018)
% Werkloze jongeren (16-22jr)	1,08 (2015)	1,52 (2015)
Personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inw.	15,2 (2018)	39 (2018)
Lopende re-integratievoorzieningen per 1.000 inw.	7,8 (2018)	30,5 (2018)

	Altena 2018	Nederland 2018
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jr.)	10	10,4
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jr.)	0,8	1,1
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12-23 jr.)	0,1 (2015)	0.4 (2015)
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 1.000 inwoners betreffende doelgroep)	45	60

Bron: https://www.waarstaatjegemeente.nl/

2.4 Financieel overzicht

Specificatie taakvelden (bedragen * € 1.000)

Programma: 2 Altena samenredzaam		Begroting 2019	Begroting 2020	Mutatie 2020 t.o.v. 2019	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten							
6.10	Samenkracht en burgerparticipatie	4.600	4.340	-260	4.202	4.203	4.222
6.20	Wijkteams	3.513	2.439	-1.074	2.439	2.439	2.439
6.30	Inkomensregelingen	10.357	10.492	135	10.493	10.493	10.493
6.40	Begeleide participatie	3.836	3.791	-44	3.546	3.360	3.237
6.50	Arbeidsparticipatie	962	1.025	63	1.025	1.025	1.025
6.60	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.168	2.143	-26	2.103	2.053	2.053
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	8.072	8.541	469	8.279	8.279	8.279
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	7.335	7.371	36	7.371	7.371	7.371
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	460	367	-93	367	367	367
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	2.729	2.738	8	2.738	2.738	2.738
7.10	Volksgezondheid	2.332	2.472	140	2.521	2.491	2.491
	Totaal lasten	46.365	45.719	-646	45.085	44.819	44.715
Baten							
6.10	Samenkracht en burgerparticipatie	-559	-70	489	-70	-70	-70
6.20	Wijkteams	0	0	0	0	0	0
6.30	Inkomensregelingen	-7.397	-7.447	-50	-7.447	-7.447	-7.447
6.40	Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0
6.50	Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0
6.60	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-144	-195	-51	-195	-195	-195
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-74	0	74	0	0	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0
7.10	Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0
	Totaal baten	-8.174	-7.712	462	-7.712	-7.712	-7.712
Reserves							
1.0	Storting reserves	861	403	-458	403	403	403
1.0	Onttrekking reserves	-5.158	-616	4.542	-292	-287	-286
	Totaal reserves	-4.297	-213	4.084	111	116	117
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	33.894	37.794	3.900	37.484	37.223	37.121

Verschillenanalyse 2020 t.o.v. 2019 (bedragen * € 1.000)

Programma: 2 Altena samenredzaam		
	Saldo lasten en baten inclusief reserves begroting 2019	33.894
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2019	3.562
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2020	-279
6.10	Lagere bijdrage gemeenschappelijke regeling RWB (Collectief vervoer) 2020 (zie raadsvoorstel Begroting 2020)	-86
6.71	Uitvoering Vroeg Erop Af Schuldhulpverlening structureel vanaf 2020 (zie raadsvoorstel Begroting 2020) (3)	70
7.10	Hogere bijdrage gemeenschappelijke regeling GGD 2020 (zie raadsvoorstel Begroting 2020)	87
7.10	Hoger budget verslavingsproblematiek in 2020 (zie Collegeprogramma)	50
diverse	Taakstelling bezuiniging op Wmo in 2020 (zie raadsvoorstel Begroting 2020)	-400
diverse	Mutaties kapitaallasten (harmonisatie + nieuwe investeringen in 2020) (1)	9
diverse	Hogere toerekening salarislasten personeel a.g.v. Cao-akkoord (2)	233
diverse	Overige lasten en baten	-58
	Totaal mutaties 2020 t.o.v. 2019	3.900
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	37.794

Toelichting verschillenanalyse

(1) Reguliere verloop kapitaallasten is herberekend (afgeschreven investeringen eruit, nieuwe toegevoegd).

(2) De hogere salarislasten als gevolg van het Cao-akkoord leiden tot een hogere toerekening op dit programma.

(3) Het project Vroeg Erop af wordt in 2019 gedekt uit de reserve sociaal domein (zie ook eenmalige uitvoeringskosten innovaties sociaal domein).

Programma 3. Veelzijdig Altena

Portefeuillehouder	Thema
Wethouder Van Oosten	Economie*
Wethouder Van der Ven	Onderwijs en onderwijshuisvesting
Wethouder Van der Ven	Sport en bewegen
Wethouder Jorritsma	Cultuur en cultuurhistorie**
Wethouder Van Vugt	Recreatie en toerisme
Wethouder Tanis	Subsidiebeleid en harmonisatie

** Wethouder Tanis is portefeuillehouder voor de bedrijventerreinen*
*** Wethouder Van Oosten is portefeuillehouder voor de lokale omroep*

3.1 Kern Bestuursakkoord en Collegeprogramma

Economie
We zetten Altena economisch op de kaart, samen met onze ondernemers, inwoners en anderen. We geven brede bekendheid aan onze economische potenties en zorgen voor een goed vestigingsklimaat voor bedrijven die onze economie kunnen versterken.
De maritieme sector heeft potentie om zich verder te ontwikkelen, maar ondervindt een gebrek aan kaderuimte. Dat vraagt op korte termijn om een oplossing in de vorm van een insteekhaven. Voor de langere termijn is meer nodig. Daarbij koersen we op een derde haven, gekoppeld aan het Deltaprogramma Integraal Riviermanagement.
Altena heeft een sterke agrarische sector waarin kansrijke ontwikkelingen als 'de kracht van Altena' verder kunnen worden benut. Meer aandacht voor nevenactiviteiten en voor herontwikkeling van vrijkomende agrarische bebouwing zijn speerpunten. Dat geldt ook voor de bevordering van de circulaire landbouw die in Programma 4 Duurzaamheid aan de orde komt.
Ook arbeidsmigranten horen erbij in Altena. We werken het reeds beschikbare plan van aanpak uit in een beleidsnota met concrete acties.

Onderwijs
We integreren de drie Integrale Huisvestingsplannen Onderwijs tot één nieuw plan. Onderwijs organiseren we 'zoveel mogelijk dichtbij'. Dus bij voorkeur in de kernen, waar de school bijdraagt aan de sociale samenhang en waar de lijnen tussen de scholen, de ouders/opvoeders en de wijkteams kort zijn.
We professionaliseren het overleg met de scholen en gaan intensiever samenwerken. Zo maken we samen een lokale visie op (passend) onderwijs, mede in relatie tot gemeentelijke jeugdhulp.
We zetten stevig in op het bestrijden van onderwijsachterstanden, op vroegtijdige signalering en op de ontwikkeling van onderwijs-zorgarrangementen.

We stimuleren gastlessen, werksafari's, opleidingen en leerplekken, onder meer met het oog op de maritieme sector, technische bedrijven, Agrofood en zorginstellingen die kampen met moeilijk vervulbare vacatures.

Sport en bewegen
We stellen een Altenabrede Sportnota op, met aandacht voor zaken als sportstimulering, de kwaliteit van accommodaties, het beheer, de financiering, subsidiëring en ook de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen clubs en gemeente. Daarnaast sluiten we met lokale sportclubs en maatschappelijke partijen een sportakkoord.
De buurtsportcoaches worden ingezet op activiteiten voor jongeren en kwetsbare groepen, zoals ouderen, mensen met een beperking of een chronische aandoening en inactieven. We stellen beleid op ter bevordering van de zwemvaardigheid.
Initiatieven voor samenwerking of fusie tussen verenigingen worden ondersteund.
Enkele speerpunten van het sportbeleid zijn in 2019 al in gang gezet, zoals de besluitvorming over de atletiekaccommodatie voor Altena Road Runners.

Cultuur en cultuurhistorie
We geven ruim baan aan het maatschappelijk initiatief.
Het accent in het cultuurbeleid ligt op ontwikkeling, ontplooiing en beleving. Daarnaast ligt er een sterke focus op het versterken van de verbinding met het beleidsveld toerisme en recreatie.
De Cultuurvisie is vastgesteld in mei 2019 en inmiddels ligt er ook een actieprogramma. Cultuur- en muziekeducatie heeft daarin een prominente plaats gekregen.
Samen met Erfgoed Altena werken we aan een visie op ons erfgoed. Ook ontwikkelen we een nieuwe aanpak voor promotie en educatie, waarover ook de VVV en Brabants Landschap meepraten. De aantrekkingskracht van onze gemeente kan worden versterkt door de verschillende parels zoveel mogelijk tot één ketting te rijgen.
We dragen samen met diverse partners bij aan het beleefbaar maken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Biesbosch. Met onze partners in de Vestingdriehoek maken we een vestingagenda.
We bieden kunstenaars de gelegenheid om hun kunst tentoon te stellen in openbare gebouwen en de openbare ruimte.
De gemeenteraad heeft het Commissariaat voor de Media geadviseerd RTV Altena als lokale omroep aan te wijzen. Het Commissariaat zal in het najaar van 2019 een besluit nemen. We ondersteunen de omroep conform het in 2019 vastgestelde subsidiekader.

Recreatie en toerisme
We kiezen voor beheerste groei van de toeristisch-recreatieve sector en mikken daarbij op kleinschalig en duurzaam kwaliteitstoerisme. De beleving van ons erfgoed is daar een belangrijk element van, zodat er een duidelijke verbinding ligt met het beleidsveld cultuur en cultuurhistorie.
We zien ook ruimte voor actieve vormen van recreatie, zoals vaarroutes en routes voor ruiters en mountainbikers.
Samen met de stakeholders geven we uitvoering aan de herijkte Visie toerisme en recreatie uit 2016 en de daarop gebaseerde uitvoeringsagenda. Met de VVV werken we aan een vernieuwde aanpak voor gebiedsmarketing en promotie.
Met verschillende organisaties en instellingen wordt gesproken over een invulling van de themajaren: Herdenkingsjaar Elizabethvloed en Hugo de Groot jaar in 2021. Diverse activiteiten,

exposities, symposia, evenementen en blijvende producten als een Biesboschstreekpad worden onderzocht en mogelijk uitgewerkt. We hopen bij de behandeling van de Kadernota 2021 precieze inzage te hebben in de activiteiten en de benodigde middelen.

Subsidiebeleid en harmonisatie
We ontwikkelen een uniform en rechtvaardig subsidiebeleid en harmoniseren alle bestaande subsidieregels. Het nieuwe subsidiekader gaat ook in op de mogelijkheden van wederkerigheid in het subsidiebeleid volgens het principe 'voor wat, hoort wat'. Daarnaast krijgen kansen tot innovatie en het principe van ' krachtige inwoners' een plaats binnen het nieuwe kader.

3.2 Doelenbomen Veelzijdig Altena

Economie

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Versterking van de economie door een goed ondernemings-en vestigingsklimaat.	Ondernemers weten waar ze terecht kunnen met vragen en initiatieven en worden snel geholpen.	• We werken met accountmanagers als vast aanspreekpunt voor initiatiefnemers en geven daar intern en extern ruime bekendheid aan. • We haken aan bij het initiatief vanuit het bedrijfsleven voor een digitaal ondernemershuis en 'vullen' en onderhouden dan een gemeentelijke kamer in dat huis.	**Kosten** € 10.000 structureel m.i.v. 2020 voor het digitaal ondernemershuis en de hieronder genoemde communicatiestrategie.
	Economische adviesraad.	• We werken samen met de 3O's rol, functie en inhoud van een economische adviesraad uit in heldere kaders.	
	De economische potenties van Altena worden zowel binnen als buiten de regio breder bekend.	• We ontwikkelen een communicatiestrategie om ruime bekendheid te geven aan de economische potenties van Altena.	**Kosten** Zie boven
	Verhoging kwaliteit bedrijventerreinen en winkelgebieden.	• We ondersteunen activiteiten van bedrijvenverenigingen en winkeliersverenigingen ter verbetering van de kwaliteit van de bedrijventerreinen en winkelgebieden.	

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
	Ruimte voor (groei van) bedrijven.	• Samen met het Regionaal Ontwikkelingsbedrijf ontwikkelen we SRBT Giessen en oriënteren we ons op nieuw aanvullend aanbod bedrijfsterreinen. • We brengen het belang van voldoende ruimte voor bedrijventerreinen voor Altena onder de aandacht van de Regio West-Brabant en de provincie.	
Voldoende arbeidskrachten voor de beschikbare banen en het voorkomen van ongewenste woonsituaties in de kernen.	Adequate huisvesting voor arbeidsmigranten.	• Een integrale aanpak voor arbeidsmigranten • We stellen nieuw beleid vast voor de huisvesting van arbeidsmigranten. • We geven verder uitvoering aan de procedure rond het paraplubestemmingsplan, met een vergunningenstelsel voor het gebruik van een woning door meer dan één huishouden om maatschappelijk ongewenste woonsituaties te voorkomen.	**Raad Q2 2020** Beleid arbeidsmigranten **Raad Q4 2019** Vaststelling paraplubestemmingsplan
Behoud en versteviging van het maritieme cluster in Werkendam e.o.	Voor de korte termijn een insteekhaven via herstructurering van Biesboschhaven Zuid.	• We geven uitvoering aan de gesloten intentieovereenkomst en werken aan de samenwerkings-overeenkomst. • We ronden de bestemmingsplan-procedure af.	**Raad Q4 2019 of Q1 2020** Vaststelling bestemmingsplan

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
	Voor de langere termijn een nieuwe havenontwikkeling in de vorm van een derde haven, gekoppeld aan het Deltaprogramma (IRM).	• De lobby en het werkproces worden voortgezet, onder meer met het oog op het aanhaken bij het Deltaprogramma (IRM) en het verkrijgen van cofinanciering en subsidies. • We werken verder aan het Mirt-traject met de partners van Rijk en provincie voor nader onderzoek naar het verbinden van een havenontwikkeling en IRM. • We gaan eventueel een intentieovereenkomst aan met cruciale partijen in het gebied en met WMI en de provincie(s).	
	Een sterke profilering van het maritieme cluster en een goede samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid.	• We gaan verder met de gesprekken met ondernemers, onderwijsinstellingen om samenwerking, kennisuitwisseling, techniekpromotie en cross-sectorale contacten te bevorderen. • We nemen deel aan het hightech & maintenance programma van REWIN.	**Kosten** € 77.000 structureel m.i.v. 2021 voor de programma-manager WMI en de inbedding in de reguliere organisatie vanaf 2021.
		• We zijn lid van Maritime Delta	**Kosten** € 5.000 structureel m.i.v. 2020
Respect voor de zondagsrust.	De winkel-openstelling op zondag blijft beperkt tot de vesting Woudrichem.	• Handhaving van de bestaande regeling rond de winkelopenstelling op zondagen.	

Onderwijs

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Gelijke kansen voor leerlingen .	Minder onderwijsachterstanden.	• We ontwikkelen een geharmoniseerd beleid voor de aanpak van onderwijsachterstanden.	**Raad Q1 of Q2 2020** Beleid onderwijs-achterstanden
Leerlingen met problemen krijgen tijdig passende ondersteuning.	• Een goede afstemming tussen jeugdhulp en passend onderwijs. • Alle jeugdigen ontvangen onderwijs en zorg op maat.	• We ontwikkelen samen met de scholen, samenwerkingsverbanden en wijkteams een visie op de aansluiting tussen jeugdhulp en passend onderwijs. • We stimuleren innovatieve combinaties tussen jeugdhulptrajecten en onderwijs.	**Kosten** De kosten van onderwijs-zorgarrangementen worden in de eerste bestuursrapportage 2020 inzichtelijk gemaakt.
	Adequate basisondersteuning en vroegsignalering op scholen.	• We stimuleren leerkrachten en intern begeleiders om vroegtijdig en adequaat te signaleren en advies of inzet van de sociale wijkteams in te vliegen waar nodig.	
Geschikte huisvesting voor de scholen.	Goede voorzieningen voor het onderwijs, in overeenstemming met daarvoor geldende normen.	• We harmoniseren de huisvestingsplannen tot een integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs.	**Raad Q1 2020** Vaststelling Integraal Huisvestingsplan Onderwijs
	Een brede school in Almkerk.	• De realisatie van de brede school wordt in samenspraak met toekomstige gebruikers voorbereid. • We nemen de verplaatsing van de tennisaccommodatie daarin mee.	**Raad Q1 2020** **Integraal voorstel realisatie Brede school Almkerk**
	Nieuwbouw voor de Regenboogschool te Nieuwendijk.	• Het project wordt in samenwerking met partners en toekomstige gebruikers voorbereid.	**Raad Q2 2020** Vaststelling bestemmingsplan locatie Regenboogschool

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt.	Vakgerichte opleidingen en leerplekken bij bedrijven.	• We stimuleren gastlessen en werksafari's voor scholen. • We gaan in gesprek met de bedrijven, het onderwijs en zorginstellingen om te verkennen hoe we opleidingen en leerplekken kunnen bevorderen. We betrekken daarbij ook de economische raad.	**Kosten** € 25.000 structureel m.i.v. 2020 voor techniekpromotie in het onderwijs.

Sport en bewegen

Toekomstbestendige sportverenigingen en voldoende mogelijkheden om te sporten en bewegen in Altena.	Sportnota Altena met lokaal sportakkoord t.b.v. een integrale benadering van de sportsector.	• We stellen een Altenabrede nota Sport op. • We sluiten een Altena-sportakkoord met lokale sportverenigingen en maatschappelijke organisaties. • We stellen een visie op sportaccommodaties op, met een analyse van de huidige beheermodellen en mogelijke alternatieven.	**Raad Q1 2020** Sportnota Altena **Raad Q3 2020** Visie sportaccommodaties
	Wederkerigheid in het subsidiebeleid.	• In de Sportnota en het nieuwe subsidiebeleid geven we aan hoe we een koppeling aanbrengen tussen de maatschappelijke bijdrage van de clubs en die van de gemeente.	
	Nieuwe sportvoorzieningen.	• Wij geven verder uitwerking aan de plannen rond de aanleg van een atletiekaccommodatie in Sleeuwijk. • Daarnaast geven we uitvoering aan het raadsbesluit van 2 juli 2019 waarbij gevraagd is de varianten voor Paardensportvereniging De Nieuwe Roef uit te werken.	**Raad Q4 2019** Kredietvoorstel en locatiekeuze De Nieuwe Roef **Raad Q4 2020** Vaststelling bestemmingsplan **Kosten** Zie Investeringsoverzicht

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Minder risico's op verdrinking en andere ongevallen.	Een toename van de zwemvaardigheid .	• We stellen beleid op ter bevordering van de zwemvaardigheid van de inwoners van Altena.	**Raad Q1 2020** Beleid zwemvaardigheid **Kosten** Nog niet bekend

Cultuur en cultuurhistorie

Versterking van de culturele identiteit van Altena en vergroting van de aantrekkingskracht voor toeristen en recreanten.	• Meer mogelijkheden om ons erfgoed te beleven en onze geschiedenis te leren kennen. • Versterking van de toeristisch-recreatieve sector.	• We nemen actief deel aan diverse samenwerkingsverbanden, zoals het Pact van Loevestein en de Vestingdriehoek. • Samen met de betrokken partners voeren we de in 2019 vastgestelde agenda voor de vesting uit. • We werken aan een plan voor overkoepelende promotie, educatie en coördinatie en inzet van vrijwilligers voor de parels van Altena: Biesbosch, Nieuwe Hollandse Waterlinie en de musea (zie ook doelenboom 'Recreatie en toerisme')	**Raad Q2 2020** Behandeling plan Biesbosch, NHW en musea. **Kosten** Zie doelenboom 'Recreatie en toerisme'.
		• We stellen samen met Erfgoed Altena een erfgoedvisie op en leggen deze ter vaststelling voor aan de raad. • We vertalen de nieuwe erfgoedvisie in ruimtelijk beleid .	**Raad Q4 2020** Vaststelling Erfgoedvisie. **Kosten** € 57.500 in 2020 en € 12.500 in 2021 (daarnaast € 5.000 in 2019).
		• We restaureren twee monumentale, voorheen waterstaatkundige, objecten: - De ophaalbrug in polder Jannezand te Hank - De Hillegatsche sluis te Hank. • Beide projecten worden uitgevoerd door de Stichting Ontwikkeling gemeente Altena (in oprichting).	

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
	Meer culturele voorzieningen en activiteiten in Altena.	• We geven uitvoering aan het in 2019 vastgestelde Actieprogramma cultuur.	
	Meer mogelijkheden voor inwoners en toeristen om kunst te beleven en om actief bezig te zijn met kunst.	• We bieden kunstenaars de mogelijkheden om te exposeren en organiseren samen met de Cultuurraad periodiek kunstroutes.	
		We passen de 1% regeling voor kunst in de openbare ruimte toe.	
		• We doen onderzoek naar bestaande vormen van cultuur- en muziekeducatie en verkennen nieuwe mogelijkheden. • We maken een programma voor muziekonderwijs op school.	

Recreatie en toerisme

Versterking van de toeristisch-recreatieve sector.	Uitbreiding en verbetering van het aanbod aan toeristisch-recreatieve voorzieningen en activiteiten.	• Samen met de stakeholders geven we uitvoering aan de visie toerisme en recreatie uit 2016 en de gezamenlijk ontwikkelde agenda. • We bieden initiatieven op het thema recreatie en toerisme ruimte. • We werken met diverse partijen samen om voorzieningen tot stand te brengen of beleefbaar te maken, zoals de partners in de Vestingdriehoek, het Pact van Loevestein en Biesbosch Museum Eiland. • We bieden een visie op de vesting met bijbehorende agenda aan de raad aan.	**Raad Q2 2020** Visie op de vesting

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
	Meer actieve vormen van recreatie.	• We ronden lopende projecten af zoals ruiterroutes, wandelknooppunten en kanoroute Noordwaard. • We ondersteunen actieve vormen van recreatie.	**Kosten** Een jaarlijks bedrag van € 10.000 in 2020 en 2021.. Daarna m.i.v. 2022 structureel € 20.000 per jaar.
	• Meer bekendheid voor en meer samenhang tussen de parels van Altena. • Nieuwe mogelijkheden van gebiedsmarketing en promotie.	• In samenwerking met Brabants Landschap, de VVV en Erfgoed Altena werken we aan een vernieuwde aanpak voor de verbinding en marketing van de parels van het gebied, de Biesbosch, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de musea. Educatie en coördinatie van de inzet van de vrijwilligers worden hierin meegenomen.	**Raad Q2 2020** Vernieuwde aanpak gebiedsmarketing en promotie **Kosten** € 15.000 in 2020, € 30.000 in 2021 en vanaf 2022 € 45.000 structureel.

Subsidiebeleid en harmonisatie

Een bloeiend verenigingsleven ter versterking van de sociale samenhang en financiële ondersteuning van maatschappelijk nuttige activiteiten.	Een geharmoniseerd en rechtvaardig subsidiebeleid.	• We stellen de subsidieregelingen en -plafonds vast op basis van door de raad te formuleren uitgangspunten. • We voorzien daarbij in een passende overgangsregeling en subsidiëren In de aanloop naar de nieuwe regels op basis van het 'oude recht'.	**Raad Q4 2019** Kader met uitgangspunten voor de harmonisatie van de subsidies. **Raad Q4 2020** Zienswijzeprocedure voorafgaand aan vaststelling nieuwe regels en plafonds.

3.3 Beleidsindicatoren

	Altena 2018	Nederland 2018
Functiemenging *	47,6%	52,8%
Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners	152,4	145,9

* De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

	Altena 2018	Nederland 2018
Absoluut verzuim per 1.000 inw.	3,72 (2017)	1,82 (2017)
Relatief verzuim per 1.000 inw.	11,78	23,28
Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (% VO+MBO)	1,2%	1,9%

	Altena 2016	Nederland 2016
Niet sporters (% inwoners totaal)	57,1%	48,7%

Bron: https://www.waarstaatjegemeente.nl/

3.4 Financieel overzicht

Specificatie taakvelden (bedragen * € 1.000)

Programma: 3 Veelzijdig Altena		Begroting 2019	Begroting 2020	Mutatie 2020 t.o.v. 2019	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten							
2.30	Recreatieve havens	75	129	54	68	63	63
3.10	Economische ontwikkeling	572	520	-52	451	457	458
3.20	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	12	17	6	17	17	17
3.30	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	296	313	17	308	309	308
3.40	Economische promotie	402	482	80	442	442	442
4.10	Openbaar basisonderwijs	211	210	-1	210	210	210
4.20	Onderwijshuisvesting	3.269	3.112	-157	2.923	3.083	3.095
4.30	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.796	2.877	81	2.880	2.867	2.867
5.10	Sportbeleid en activering	798	868	70	868	868	868
5.30	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	349	350	1	350	350	350
5.40	Musea	493	483	-10	483	483	483
5.50	Cultureel erfgoed	476	468	-8	518	513	503
5.60	Media	1.011	1.015	4	1.005	1.003	1.002
5.70	Openbaar groen en (openlucht) recreatie DA	129	164	35	164	104	104
5.20	Sportaccommodaties	3.897	4.046	149	3.577	3.539	3.504
	Totaal lasten	14.785	15.054	268	14.265	14.309	14.273

Baten							
2.30	Recreatieve havens	-76	-76	0	-76	-76	-76
3.10	Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
3.20	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-84	-85	-1	-86	-86	-86
3.30	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-142	-137	6	-137	-137	-137
3.40	Economische promotie	-148	-148	0	-148	-148	-148
4.10	Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0
4.20	Onderwijshuisvesting	-209	-209	0	-205	-201	-201
4.30	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-397	-391	6	-391	-391	-391
5.10	Sportbeleid en activering	-124	-124	0	-124	-124	-124
5.30	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-27	-27	0	-27	-27	-27
5.40	Musea	-2	-2	0	-2	-2	-2
5.50	Cultureel erfgoed	-47	-22	25	-59	-59	-59
5.60	Media	-65	-29	36	-29	-29	-29
5.70	Openbaar groen en (openlucht) recreatie DA	-3	-3	0	-3	-3	-3
5.20	Sportaccommodaties	-1.475	-955	521	-953	-952	-952
	Totaal baten	-2.799	-2.207	592	-2.240	-2.234	-2.234

Reserves							
1.0	Storting reserves	2.226	1.705	-521	1.705	1.705	1.705
1.0	Onttrekking reserves	-2.204	-1.718	486	-1.139	-1.135	-1.132
	Totaal reserves	22	-13	-35	565	569	572
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	12.008	12.833	825	12.590	12.644	12.612

Verschillenanalyse 2020 t.o.v. 2019 (bedragen * € 1.000)

Programma: 3 Veelzijdig Altena		
	Saldo lasten en baten inclusief reserves begroting 2019	12.008
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2019	52
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2020	140
4.30	Hoger budget weerbaarheidstrainingen op alle scholen voor jongeren vanaf 11 jaar (Kadernota 2020)	45
diverse	Mutaties kapitaallasten (harmonisatie+nieuwe investeringen in 2020) (1)	278
diverse	Hogere toerekening salarislasten personeel a.g.v. Cao-akkoord (2)	208
diverse	Overige lasten en baten	102
	Totaal mutaties 2020 t.o.v. 2019	825
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	12.833

Toelichting verschillenanalyse

(1) Reguliere verloop kapitaallasten is herberekend (afgeschreven investeringen eruit, nieuwe toegevoegd).

(2) De hogere salarislasten als gevolg van het Cao-akkoord leiden tot een hogere toerekening op dit programma.

Programma 4. Duurzaam Altena

Portefeuillehouder	Thema
Wethouder Van Vugt	Duurzaamheid*
Wethouder Tanis	Wonen
Wethouder Van Oosten	Circulaire economie
Wethouder Van Vugt	Afval en grondstoffen
Wethouder Van Vugt	Altena als groenblauwe oase

**Wethouder Van der Ven is portefeuillehouder Omgevingswet en ruimtelijke plannen*

4.1 Kern Bestuursakkoord en Collegeprogramma

Duurzaamheid
Het thema duurzaamheid wordt op diverse fronten actief geagendeerd. De Altena Energiestrategie is in 2019 door de raad vastgesteld, met als belangrijke stip op de horizon: Altena CO_2-neutraal in 2046. We gaan voor een rechtvaardige en betaalbare energietransitie.
Bewustwording, besparing en verduurzaming staan in deze bestuursperiode centraal. Samen met woningcorporaties, energiecoöperatie Altena Nieuwe Energie, bedrijfsleven en onderwijs ontwikkelen we een breed gedragen uitvoeringsagenda. In 2019 hebben we al afspraken gemaakt met de energiecoöperatie, gericht op samenwerking en versterking van elkaars initiatieven.
We komen met een duurzaamheidsplan voor het gemeentelijk vastgoed, waarmee we het goede voorbeeld geven aan onze inwoners. Dat doen we ook door installaties en ons wagenpark gefaseerd te verduurzamen. In 2020 zullen we met een revolverend duurzaamheidsfonds inwoners aanmoedigen ons voorbeeld te volgen. Inwoners kunnen terecht bij één loket, voor al hun vragen over energiebesparing, woningaanpassing en subsidies.
Samen met onder meer woningcorporaties en netbeheerders ontwikkelen we een transitievisie warmte. Als uitvloeisel van de Regionale Energiestrategie dragen we bij aan de grootschalige opwek van duurzame energie. We sluiten aan op de landelijke zonneladder en ontwikkelen een visie op grootschalige zonnevelden. Die zijn nodig om de klimaatdoelstellingen te halen.
De Omgevingsvisie wordt medio 2020 vastgesteld. Daarnaast geven we verder uitwerking aan de instrumenten van die wet, zoals het Omgevingsplan en de aansluiting op het landelijke Digitale Stelsel Omgevingswet. Ook gaan we verder met de uitwerking in programma's en proefprojecten, die deels al in uitvoering zijn.

Wonen
We stellen samen met de woningcorporaties, de huurdersorganisaties en andere betrokkenen een nieuwe Woonvisie op. Het plan van aanpak daarvoor is in 2019 vastgesteld, waarna een omgevingsdialoog van start is gegaan.
Het woonbeleid wordt afgestemd op de behoeften van onze inwoners en de demografische ontwikkelingen. Voldoende passende woningen in iedere kern is daarbij een belangrijk vertrekpunt.

Momenteel zien we vooral een toenemende vraag naar kleine en goedkopere woningen voor starters en één- en tweepersoonshuishoudens en naar huur- en koopwoningen in het middensegment. Daarnaast is er een groeiende behoefte aan bijzondere woonvormen voor personen met een zorgvraag, bijvoorbeeld voor pleeggezinnen of mensen die uitstromen uit de GGZ. Tenslotte is ook de huisvesting van arbeidsmigranten voor ons een speerpunt.
De nieuwe Woonvisie vormt straks het kader voor de jaarlijkse prestatieafspraken met de corporaties en de huurdersorganisaties. We willen die afspraken verder 'vergroenen', onder meer door daarin ook vast te leggen hoe kan worden voorkomen dat de energietransitie inwoners met een smallere beurs onevenredig treft.
Iedere twee jaar doen we onderzoek naar de woningbehoefte, zodat zo nodig tijdig en doelmatig kan worden bijgestuurd.

Circulaire economie
'De Kracht van Altena' is illustratief voor het innovatief vermogen van onze agrarische sector. Hiermee zetten we stappen op de weg naar een circulaire economie. Het manifest heeft ons geïnspireerd om samen met het bedrijfsleven, kennisinstituten en diverse andere partners te verkennen hoe we de circulaire economie verder kunnen aanjagen. We stellen een programmamanager circulaire landbouw aan en verwerken alle input in een gezamenlijk Actieprogramma dat we vervolgens samen uitvoeren.
In 2020 willen we een Fairtrade gemeente zijn. Samen met de lokale werkgroep kijken we of in de toekomst een combinatie mogelijk is met Altena PUUR & Global Goals Gemeente.

Afval en grondstoffen
Het reduceren en maximaal hergebruiken van afval is een speerpunt dat logisch voortvloeit uit onze visie op de thema's duurzaamheid en circulaire economie. Het is belangrijk dat de lokale samenleving nog meer doordrongen raakt van het belang van gescheiden inzameling. We nemen dit mee bij al onze activiteiten rond bewustwording. We zetten stevig in op communicatie, maar ook handhaving pakken we actiever op. Via experimenten onderzoeken we verdere verbetering van bewustwording, scheiding, hergebruik en lokale verwerking. We bezien we of het programma AltenaSchoon, dat in de voormalige gemeente Werkendam op de basisscholen is gebruikt, op alle scholen in Altena kan worden ingezet.
Op basis van een inventarisatie van beschikbare inzamelsystemen, met de bijbehorende kosten en resultaten zijn we tot de conclusie gekomen dat optimaliseren van het huidige DIFTAR systeem de beste optie is. De aanbesteding van de inzameling vindt plaats in 2020, zodat het nieuwe systeem per 1 januari 2021 operationeel is.
Verder zorgen we voor een kostendekkende afvalinzameling.
Parallel aan de herijking van de inzamelsystemen bereiden we de invoering van papiercontainers voor de huishoudens in de voormalige gemeente Woudrichem voor. Ook ontwikkelen we voorstellen over de milieustraten (aantallen, openstellingstijden en tariefstelling).

Altena als groenblauwe oase
We willen Altena positioneren als een groenblauwe oase tussen de Brabantse stedenring en de Randstad. We brengen mogelijkheden in beeld om groenstructuren uit te breiden en toegankelijker te maken. Daarmee dragen we bij aan een klimaatbestendige leefomgeving en aan de biodiversiteit

en het welzijn van mensen. Tegelijkertijd krijgt de aantrekkingskracht van ons gebied voor toeristen daarmee een impuls.
Onderwerpen als klimaatneutraal en natuurinclusief bouwen zijn verankerd in de Omgevingsvisie. Die maakt het ook mogelijk investeringen in gebiedskwaliteit voor te schrijven bij (her)ontwikkelingen. Via klimaatdialogen maken we concrete afspraken met grote bedrijven, woningcorporaties en projectontwikkelaars over vergroening van de leefomgeving.
We stimuleren inwoners, bedrijven en organisaties om verharding te vervangen door groen. Scholen worden gestimuleerd om hun schoolplein vergroenen. Zelf geven we het goede voorbeeld, bij de inrichting van de openbare ruimte en het ontwerp van gemeentelijke gebouwen.

4.2 Doelenbomen Duurzaam Altena

Duurzaamheid

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Altena CO_2-neutraal in 2046.	De projecten en activiteiten uit het uitvoeringsprogramma van de Altena Energiestrategie.	• We werken de in 2019 vastgestelde Altena Energiestrategie uit in een uitvoeringsagenda die we vervolgens uitvoeren.	**Raad Q1 2020** Vaststelling Uitvoeringsagenda Altena Energiestrategie
	Inwoners , bedrijven en verenigingen worden gestimuleerd tot actie op de weg naar duurzaamheid.	• We geven deze bestuursperiode prioriteit aan bewustwording, besparing en verduurzaming van de bebouwde omgeving. • We zoeken samenwerking met stakeholders, zoals woning-corporaties, Energiecoöperatie Altena Nieuwe Energie, het lokale bedrijfsleven en onderwijs. • We volgen een wijkgerichte aanpak voor aanpassingen aan vastgoed, gericht op besparing van energie en/ of duurzame opwek. De aanpak wordt zo mogelijk gekoppeld aan thema's als veilig wonen en langer thuis wonen. • We stimuleren (sport)verenigingen tot verduurzaming van accommodaties. • We treden lokale duurzaamheidsinitiatieven tegemoet met de bril van 'mogelijk maken'. De rol van de gemeente wordt van geval tot geval ingevuld.	€ 50.000 in 2019, 2020 en 2021
		• We evalueren de door de voormalige gemeente Woudrichem vastgestelde regeling voor het verstrekken van duurzaamheidsleningen. Daarbij onderzoeken we of deze regeling - al dan niet in aangepaste vorm- in heel Altena kan worden ingevoerd.	**Raad Q2 2020** Revolverend duurzaamheidsfonds

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
	• Verduurzaming van ons vastgoed en van installaties in de openbare ruimte. • Goed voorbeeld doet volgen.	• We ontwikkelen vastgoed- en accommodatiebeleid, inclusief een duurzaamheidsplan voor ons vastgoed. • Vooruitlopend daarop nemen we nu al duurzaamheidsmaatregelen. We kiezen daarbij voor duurzame 'no regret'-oplossingen. • Oplaadpunten voor elektrische auto's in de openbare ruimte worden gestimuleerd, waar de parkeercapaciteit dat toelaat.	**Raad 2021** Oplevering vastgoed- en accommodatiebeleid, inclusief duurzaamheidsplan. **Kosten** € 25.000 in 2020 en 2021 voor het duurzaamheids-plan.
	Een warmtevisie die in overeenstemming is met de door het Rijk gestelde normen.	We gaan in gesprek met stakeholders, zoals de provincie, woningcorporaties en netbeheerders, over de gewenste aanpak om te komen tot een warmtevisie.	**Raad 2021** Vaststelling warmtevisie. **Kosten** € 25.000 eenmalig in 2020. De uitvoeringskosten zijn nog niet bekend.
	Regionaal bod met uitvoeringsprogramma dat een bijdrage levert aan de grootschalige opwek van duurzame energie.	• Binnen het kader van de Regionale Energiestrategie (RES) leveren we een bijdrage aan de grootschalige opwek van duurzame energie. • We dragen bij aan de totstandkoming van een regionaal bod met elektriciteitsplan, warmteplan, infrastructuurplan en innovatieplan.	**Raad Q2 2020** Conceptbod RES (concept). **Raad 2021** Definitief bod, inclusief uitvoeringsprogramma. **Kosten** De uitvoeringskosten zijn nog niet bekend.
	Visie op grootschalige zonnevelden.	• We sluiten aan op de landelijke zonneladder. • We stellen een visie op voor grootschalige zonnevelden.	**Raad Q1 2020** Visie grootschalige zonnevelden.

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Een strategische en integrale aanpak van alle thema's die raakvlakken hebben met de fysieke leefomgeving.	Omgevingsvisie, Omgevingsplan en aansluiting op het landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).	• We leggen de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan ter vaststelling voor aan de raad. • We maken een plan van aanpak voor de aansluiting op het DSO en voeren dat uit. • Het werken met programma's en proefprojecten wordt voortgezet.	**Raad Q1 of Q2 2020** Vaststelling Omgevingsvisie Altena. **Kosten** Een investering van € 250.000 in 2020 (zie investeringsoverzicht). Daarnaast € 62.500 per jaar m.i.v. 2020 voor onderhoud DSO .

Wonen

Voldoende passende woningen in iedere kern, afgestemd op de behoeften van onze inwoners en de demografische ontwikkelingen.	• Woonvisie • Prestatieafspraken • Onderzoek woningbehoefte	• Ter voorbereiding op de Woonvisie doen we onderzoek naar de mogelijkheden om via kavelsplitsing meer woningen voor starters en (andere) kleine huishoudens te kunnen realiseren. • Prestatieafspraken met de corporaties en de huurdersorganisaties met daarin onder meer afspraken over bouw- en renovatieopgaven, verduurzaming en doelgroepen. • Periodiek onderzoek naar de woningbehoefte.	**Raad Q2 2020** Vaststelling Woonvisie. **Kosten** € 15.000 in 2019 en € 15.000,- in 2020.
	Ruimte voor particuliere initiatieven.	• Het maatschappelijk initiatief is leidend. • We stimuleren initiatieven die tegemoet komen aan de actuele woonvraag vanuit de doelgroepen, zoals de uitstroom uit de GGZ, huisvesting voor pleeggezinnen of mensen met een verslaving. • In de Woonvisie nemen we de aanpak van dit thema mee.	

Circulaire economie

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Bevorderen circulaire economie in Altena.	Programmamanager circulaire landbouw.	• We stellen een Programmamanager circulaire landbouw aan als aanjager en vast aanspreekpunt voor alle initiatieven en activiteiten op het gebied van de circulaire economie.	**Kosten** Zie paragraaf bedrijfsvoering.
	Actieprogramma circulaire economie.	• We faciliteren en ondersteunen de in het manifest 'De Kracht van Altena' genoemde projecten. • We gaan in gesprek met het bedrijfsleven en de kennisinstituten om te verkennen hoe we bedrijven kunnen ondersteunen op de route naar een circulaire economie. • Met behulp van die input stellen we gezamenlijk een Actieprogramma op, voortbouwend op het manifest.	**Raad Q3 2020** Actieprogramma circulaire economie. **Kosten** € 25.000 in 2020 en 2021
Meer eerlijke handel.	Altena Fairtrade gemeente in 2020.	• We participeren in de lokale Fairtrade werkgroep met een faciliterende en verbindende rol, ook in relatie tot Altena PUUR en Global Goals Gemeente.	

Afval en grondstoffen

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Een duurzame en kostenefficiënte inzameling van huishoudelijk afval met een adequaat serviceniveau.	Regeling voor de milieustraten als sluitstuk op de herijking van de inzamelsystemen.	We bereiden keuzes voor rond de milieustraten ten behoeve van besluitvorming door de raad (aantal milieustraten, openstellingstijden en tariefstelling).	**Raad Q4 2020 of Q2 Q1 2021** Regeling voor de milieustraten.
	Stappenplan kostendekkende afvalinzameling.	We geven uitvoering aan het nog in 2019 vast te stellen stappenplan naar een kostendekkende afvalinzameling.	**Raad Q4 2019** Notitie Huishoudelijk afval
Minder zwerfafval.	Actieplan zwerfafval en efficiënter ingerichte openbare ruimte.	We rollen een breed actieplan zwerfafval uit.	**Q3 2020**
Inwoners worden zich op jonge leeftijd bewust van het belang van goed gescheiden inzameling en duurzaamheid.	Brede uitrol van het programma AltenaSchoon.	• We stimuleren bewustwording. Een mogelijkheid daartoe is het programma AltenaSchoon beschikbaar stellen aan alle basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs.	**Q3 2020**

Altena als groenblauwe oase

Maatschappelijke effecten

Een gezonde en meer klimaatbestendige leefomgeving met meer groen en water.

Resultaten

Het groenareaal in de gemeente neemt toe.

Inspanningen

- We stimuleren inwoners, bedrijven en organisaties om verharding te vervangen door groen.
- We blijven betrokken bij het burgerplatform Grip op water Altena.

- Via klimaatdialogen maken we concrete afspraken met grote bedrijven, woningcorporaties en projectontwikkelaars over vergroening van de leefomgeving, in lijn met de Omgevingsvisie.
- We vervullen een voorbeeldfunctie voor de openbare ruimte en bij het ontwerp van publieke gebouwen.

- We zetten in op vergroening van schoolpleinen en onderzoeken de mogelijkheden voor de inzet van middelen die bij het waterschap en provincie beschikbaar zijn.
- We gaan hierover in gesprek met de schoolbesturen.

Bij de toetsing van ruimtelijke plannen houden we rekening met klimaatbestendig en natuurinclusief bouwen. We schrijven een percentage groen voor dat minimaal moet worden gerealiseerd.

Kosten en planning

4.3 Beleidsindicatoren

	Altena 2017	Nederland 2017
Huishoudelijk restafval (kg per inw)	90	174
Hernieuwbare elektriciteit (%)	2,4	16,9

	Altena	Nederland
Gemiddelde WOZ waarde	243 (2018)	230 (2018)
Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	8,4 (2016)	7,2 (2016)
Demografische druk*	77,8 (2019)	69,8 (2019)

* Groene en grijze druk t.o.v. 15 – 64 jaar.

	Altena 2019	Nederland 2019
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€668	€669
Gemeentelijke lasten meerpersoonshuishouden	€729	€739

Bron: https://www.waarstaatjegemeente.nl/

4.4 Financieel overzicht

Specificatie taakvelden (bedragen * € 1.000)

Programma: 4 Duurzaam Altena		Begroting 2019	Begroting 2020	Mutatie 2020 t.o.v. 2019	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten							
5.70	Openbaar groen en (openlucht) recreatie DA	3.741	3.771	30	3.719	3.727	3.741
7.20	Riolering	3.566	3.684	117	3.668	3.667	3.667
7.30	Afval	5.373	4.845	-528	4.833	4.801	4.795
7.40	Milieubeheer	1.389	1.409	20	1.367	1.324	1.324
8.10	Ruimtelijke ordening	1.665	1.290	-375	1.205	1.192	1.220
8.20	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	7.911	4.860	-3.051	4.664	3.154	3.135
8.30	Wonen en bouwen	947	948	1	851	814	787
	Totaal lasten	24.592	20.806	-3.787	20.307	18.680	18.669
Baten							
5.70	Openbaar groen en (openlucht) recreatie DA	-75	-21	54	-27	-21	-21
7.20	Riolering	-5.702	-5.688	14	-5.672	-5.671	-5.671
7.30	Afval	-6.329	-6.217	112	-6.202	-6.170	-6.164
7.40	Milieubeheer	0	0	0	0	0	0
8.10	Ruimtelijke ordening	-23	-23	0	-23	-23	-23
8.20	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-8.146	-4.792	3.354	-4.665	-3.158	-3.139
8.30	Wonen en bouwen	-1.515	-1.375	140	-1.385	-1.385	-1.385
	Totaal baten	-21.789	-18.115	3.674	-17.973	-16.428	-16.403
Reserves							
1.0	Storting reserves	1.444	490	-954	276	276	276
1.0	Onttrekking reserves	-777	-283	494	-243	-242	-241
	Totaal reserves	667	207	-460	32	34	34
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	3.470	2.898	-572	2.366	2.285	2.300

Verschillenanalyse 2020 t.o.v. 2019 (bedragen * € 1.000)

Programma: 4 Duurzaam Altena		
	Saldo lasten en baten inclusief reserves begroting 2019	3.470
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2019	-1.889
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2020	390
8.10	Implementatie Omgevingswet; aansluiting DSO vanaf 2020	63
8.10	Handhaving De Veense Put vanaf 2020	100
8.30	Hogere ontvangst bouwleges in 2019	140
diverse	Mutaties kapitaallasten (harmonisatie+nieuwe investeringen in 2020) (1)	312
diverse	Hogere toerekening salarislasten personeel a.g.v. Cao-akkoord (2)	315
diverse	Overige lasten en baten	-3
	Totaal mutaties 2020 t.o.v. 2019	-572
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	2.898

Toelichting verschillenanalyse

(1) Reguliere verloop kapitaallasten is herberekend (afgeschreven investeringen eruit, nieuwe toegevoegd).

(2) De hogere salarislasten als gevolg van het Cao-akkoord leiden tot een hogere toerekening op dit programma.

Programma 5. Bereikbaar Altena

Portefeuillehouder	Thema
Wethouder Tanis	De A27 en het onderliggend wegennet
Wethouder Tanis	Openbaar vervoer, veer- en fietsverbindingen
Wethouder Van Vugt	Beheer van wegen, water, groen, riool en verlichting

5.1 Kern Bestuursakkoord en Collegeprogramma

De A27 en het onderliggend wegennet
De reconstructie van de A27 mag geen vertraging ondervinden. We laten geen mogelijkheid onbenut om daar op te hameren. We willen een robuuste verbinding tussen de snelweg en de kern Werkendam en een betere doorstroming op de Dijkgraaf den Dekkerweg. We brengen de meest geschikte variant voor de reconstructie van het knooppunt in beeld en doen ook onderzoek naar de toekomstige ontsluiting voor de energiefabriek.
Altena moet straks tijdens de werkzaamheden aan de A27 bereikbaar blijven. Ook moeten onze inwoners en ondernemers belangrijke voorzieningen buiten onze gemeente kunnen bereiken. Samen met onze inwoners, bedrijven, openbaar vervoerbedrijven en hulpdiensten ontwikkelen we een pakket met maatregelen om de negatieve effecten van sluipverkeer te bestrijden.
Bij de aanpak van het fileknelpunt op de N267 bij de Kromme Nol trekken we samen op met de provincie. Dat doen we ook bij de aanleg van een rotonde bij de kruising van de Hoge Maasdijk met de N322.
We onderzoeken de verkeersveiligheid rondom scholen, sport- en recreatieve voorzieningen en nemen ook gebiedsontsluitingswegen onder de loep. Denkbare oplossingen toetsen we op financiële, maatschappelijke en technische haalbaarheid. Knelpunten die het landbouwverkeer met zich meebrengt worden regionaal in beeld gebracht, waarna we concrete projecten kunnen definiëren.

Openbaar vervoer, veer- en fietsverbindingen
We zetten ons in voor een hoogwaardig OV-netwerk. Daarbij zoeken we samenwerking met de provincie, regio en steden als Utrecht, Breda en Dordrecht. Ook willen we snellere verbindingen met plaatsen als Gorinchem, Zaltbommel, Den Bosch en Tilburg. Nadrukkelijk bezien we ook de bereikbaarheid per openbaar vervoer van de 21 kernen; welke kansen tot optimalisatie zien we daar. We zijn en blijven aangehaakt aan bij besprekingen tussen het Rijk en de provincie over nieuwe concessies en vernieuwingen in het openbaar vervoer.
We faciliteren initiatieven, pilots en experimenten die de mobiliteit een impuls kunnen geven en reserveren een budget om zulke initiatieven een zetje te kunnen geven. Een voorbeeld zijn deelauto's, OV-fietsen of een belbus, waarmee de bereikbaarheid via het openbaar vervoer kan worden verbeterd.
We brengen samen met inwoners, exploitanten, regionale partners en andere overheden knelpunten rond veerverbindingen in beeld, inclusief passende maatregelen om ze op te heffen.

We analyseren ons fietsroutenetwerk en onderzoeken waar snelle fietsroutes kunnen worden gerealiseerd. Ook gaan we na of bestaande verkeersstromen kunnen worden gebundeld.

Beheer van wegen, water, groen, riool en verlichting
We harmoniseren de beheerplannen van de drie voormalige gemeenten. Nadat alle gegevens beschikbaar zijn en in de beheerpakketten zijn ingevoerd, komen we met een voorstel aan de raad over het onderhoudsniveau en de daaraan gekoppelde kosten. Budgettaire neutraliteit is het uitgangspunt. Binnen die randvoorwaarde streven we naar een biodiversiteit die toch zoveel mogelijk recht doet aan Altena als groenblauwe oase.

5.2 Doelenbomen Bereikbaar Altena

De A27 en het onderliggend wegennet

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
De bereikbaarheid van bestemmingen binnen en buiten Altena wordt beter en het sluipverkeer neemt af.	Verbeterde doorstroming op de A27 en reductie sluipverkeer.	• We zetten stevig in op het voorkomen van (verdere) vertraging. • De voortgang van de reconstructie wordt permanent gemonitord.	**Kosten** € 10.000 structureel m.i.v. 2020 voor een externe bereikbaarheids- manager die ook een rol krijgt bij veel van de hieronder genoemde onderwerpen.
	Optimale informatievoorziening naar inwoners en ondernemers.	We zijn ambtelijk en bestuurlijk aanspreekpunt voor inwoners, bedrijven en instanties.	
	Een robuuste verbinding tussen de A27 en de kern Werkendam.	Momenteel vindt onderzoek plaats naar de meest geschikte variant. In 2020 wordt daarnaast onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om de energiefabriek op de toekomstige A27 aan te sluiten.	**Kosten** € 15.000 eenmalig in 2020 voor het onderzoek naar de ontsluiting van de energiefabriek.
	Maatregelenpakket om Altena en bestemmingen buiten onze gemeente bereikbaar te houden en sluipverkeer tegen te gaan.	We stellen een maatregelenpakket op om sluipverkeer te bestrijden. Voorafgaand daaraan brengen we in beeld waar sluipverkeer valt te verwachten en hoe knelpunten kunnen worden bestreden.	**Kosten** De uitvoeringskosten zijn nog niet bekend.
	Opheffing van het fileknelpunt bij de Kromme Nol.	We leveren een bijdrage aan de planstudie voor de N267. De provincie wil de werkzaamheden combineren met groot onderhoud in 2022, maar de planstudie brengt ook in beeld of eerdere realisatie mogelijk is. Het fietsverkeer in de omgeving van de Heusdense brug wordt in de studie meegenomen.	**Kosten** Nog niet bekend.

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Verbetering verkeersveiligheid.	Aanleg van een rotonde in de N322 bij de kruising met de Hoge Maasdijk.	De rotonde Hoge Maasdijk/N322 wordt uitvoeringsgereed gemaakt en gerealiseerd.	**Kosten** € 20.000 eenmalig in 2020 voor voorbereidingskosten.
	Minder knelpunten als gevolg van landbouwverkeer.	• We nemen deel aan het regionaal actieprogramma en doen onderzoek in regionaal verband. • Regionaal vervolgonderzoek vindt plaats eind 2019. In 2020 kan worden vastgesteld welke routes aandacht nodig hebben en kunnen eventuele projecten worden gedefinieerd.	**Kosten** De uitvoeringskosten zijn nog niet bekend.
	Minder verkeersknelpunten bij gebiedsontsluitingswegen en nabij voorzieningen.	In 2019 brengen we knelpunten in beeld die zich voordoen op gebiedsontsluitingswegen en nabij voorzieningen zoals scholen en sportaccommodaties. Na afronding van die inventarisatie pakken we de knelpunten gericht aan.	**Kosten** Een structureel budget van € 10.000 per jaar m.i.v. 2020.

Openbaar vervoer, veer- en fietsverbindingen

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Verbetering van de bereikbaarheid per openbaar vervoer.	Uitbreiding van het OV-netwerk met verbindingen met steden als Utrecht, Breda en Dordrecht en gemeenten als Gorinchem, Zaltbommel, Den Bosch en Tilburg.	• We zijn en blijven aangehaakt bij de besprekingen tussen de provincie Noord-Brabant en het Rijk over nieuwe concessies voor het openbaar vervoer. De beoogde grootschalige vernieuwing van het openbaar vervoer biedt kansen voor Altena, onder meer op het punt van de plannen rond een innovatieve OV-verbinding tussen Breda en Utrecht en een Altenaliner-busdienst. • We zetten de uitbreiding van het OV-netwerk ook op de agenda bij de regio West-Brabant. • We leggen bestuurlijke en ambtelijke contacten met andere betrokken overheden om draagvlak te creëren voor betere vervoersverbindingen, in lijn met onze recent ontwikkelde visie op het openbaar vervoer.	
Verbetering van de bereikbaarheid per fiets.	Opheffing knelpunten in fietsroutes en aanleg van nieuwe snelle routes.	• We brengen fietsstromen en wensen van fietsers in beeld. • We inventariseren knelpunten en denkbare oplossingen. • We gaan in overleg met de provincie over subsidiemogelijkheden en zetten in op lobbyactiviteiten.	**Kosten** Een eenmalig bedrag van € 25.000 in 2020.
		Naar aanleiding van een tijdens de behandeling van de Kadernota 2020 aangenomen motie wordt prioriteit gegeven aan de realisering van een eenzijdig fietspad in twee richtingen ten zuiden van de Middenweg te Andel. Ook wordt voorzien in een veilige oversteekvoorziening.	**Kosten** € 25.000 eenmalig in 2020 voor onderzoek. De uitvoeringskosten zijn nog niet bekend.

Beheer van wegen, water, groen, riool en verlichting

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Een efficiënt en duurzaam beheer van onze kapitaalgoederen volgens vooraf vastgestelde normen en kosten.	Beheerpakketten voor het beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen en vastlegging van de toepasselijke onderhoudsniveaus.	• We actualiseren de inventarisatie van kapitaalgoederen en brengen in beeld hoe we het beheer en onderhoud van de openbare ruimte kunnen verduurzamen en wat de bijbehorende kosten zijn (start al in 2019).	**Raad Q4 2020** Vaststelling onderhoudsniveaus openbare ruimte. **Kosten** € 125.000 in 2020.
	Geharmoniseerd plan voor de gladheidsbestrijding.	• We harmoniseren en optimaliseren de verschillende plannen voor de gladheidsbestrijding.	**Raad Q2 2020** Geharmoniseerd plan gladheidsbestrijding. **Kosten** Een incidenteel bedrag van € 10.000 per jaar in 2020, 2021 en 2022.
	Veilige speeltoestellen die voldoen aan de wettelijke regels.	• We harmoniseren de bestaande beleidsplannen voor de speelvoorzieningen. Vooruitlopend daarop nemen we alvast maatregelen in het kader van onderhoud en vervanging van speeltoestellen.	**Raad Q4 2020** Beleidsplan speelvoorzieningen. **Kosten** € 60.000 in 2020 en 2021.
	Geharmoniseerde verordening voor ondergrondse infrastructuur.	• We harmoniseren de verordeningen voor de ondergrondse infrastructuren en stellen een Handboek kabels en leidingen op.	**Raad Q2 2020** Verordening ondergrondse infrastructuur. **Kosten** Een eenmalig bedrag van € 10.000 in 2020.
Voorkoming van ongevallen op het werk.	Aanwijzing installatieverantwoordelijke van op grond van het Arbo-besluit.	We onderzoeken hoe we kunnen voldoen aan de verplichting een installatieverantwoordelijke aan te wijzen voor het toezicht op een veilige werkomgeving bij het onderhoud aan elektrische installaties.	**Kosten** Een eenmalig bedrag van € 10.000 in 2020.

5.3 Financieel overzicht

Specificatie taakvelden (bedragen * € 1.000)

Programma: 5 Bereikbaar Altena		Begroting 2019	Begroting 2020	Mutatie 2020 t.o.v. 2019	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten							
2.10	Verkeer en vervoer	7.293	7.766	473	7.478	7.610	7.629
2.20	Parkeren	14	16	2	16	16	16
2.40	Economische havens en waterwegen	306	338	32	931	406	404
2.50	Openbaar vervoer	324	312	-12	334	354	354
	Totaal lasten	7.937	8.431	494	8.759	8.385	8.402
Baten							
2.10	Verkeer en vervoer	-4.903	-383	4.520	-385	-386	-386
2.20	Parkeren	0	0	0	0	0	0
2.40	Economische havens en waterwegen	-1.974	-539	1.436	-539	-611	-611
2.50	Openbaar vervoer	-5	0	5	0	0	0
	Totaal baten	-6.883	-922	5.961	-923	-996	-996
Reserves					0	0	0
1.0	Storting reserves	7.141	1.163	-5.978	1.163	1.163	1.163
1.0	Onttrekking reserves	-1.319	-1.756	-437	-2.287	-1.851	-1.847
	Totaal reserves	5.822	-593	-6.415	-1.124	-687	-684
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	6.876	6.917	41	6.712	6.701	6.722

Verschillenanalyse 2020 t.o.v. 2019 (bedragen * € 1.000)

Programma: 5 Bereikbaar Altena		
	Saldo lasten en baten inclusief reserves begroting 2019	6.876
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2019	-435
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2020	111
diverse	Mutaties kapitaallasten (harmonisatie+nieuwe investeringen in 2020) (1)	186
diverse	Hogere toerekening salarislasten personeel a.g.v. Cao-akkoord (2)	170
diverse	Overige lasten en baten	9
	Totaal mutaties 2020 t.o.v. 2019	41
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	6.917

Toelichting verschillenanalyse

(1) Reguliere verloop kapitaallasten is herberekend (afgeschreven investeringen eruit, nieuwe toegevoegd).

(2) De hogere salarislasten als gevolg van het Cao-akkoord leiden tot een hogere toerekening op dit programma.

Programma 6 Financiën

Portefeuillehouder	Thema
Wethouder Tanis	Behoedzaam manoeuvreren
Wethouder Van der Ven	Strategisch vastgoedbeleid

6.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Behoedzaam manoeuvreren
We willen een financieel gezonde gemeente zijn met een sluitende (meerjaren)begroting en een gezonde reserve- en schuldpositie. We bekijken onze uitgaven kritisch. De eerste prioriteit ligt op het sociaal domein. In het Programma ' Altena samenredzaam' zijn we daar op ingegaan.
In 2021 lichten we de bedrijfsvoering door op efficiency, aan de hand van een benchmark. Ook de vastgoedportefeuille wordt doorgelicht op mogelijke besparingen.
We focussen ook op de inkomstenkant. We toetsen een aantal heffingen op kostendekkendheid en stellen zo nodig tariefswijzigingen voor. Meer in het algemeen houden we voortdurend onze ogen en oren open voor subsidiemogelijkheden en cofinanciering. Om die scherper in beeld te krijgen, doen we een beroep op een subsidioloog.

Eisen voor repressief provinciaal toezicht
Om te voldoen aan de voorwaarden voor repressief toezicht eist de provincie een structureel sluitende Begroting 2020. Mocht dit niet het geval zijn, dan dient de meerjarenraming voldoende aannemelijk te maken dat dit evenwicht uiterlijk in de laatste jaarschijf wordt bereikt (structureel sluitend laatste jaar van de Meerjarenraming 2021-2023). Structureel wil zeggen dat per jaarschijf van de begroting structurele lasten gedekt dienen te worden door structurele baten. De ramingen moeten tevens volledig, realistisch en haalbaar zijn. Daarnaast geldt als voorwaarde dat de jaarrekening vóór 15 juli en de begroting vóór 15 november wordt ingediend.

Strategisch vastgoedbeleid

Strategisch vastgoedbeleid
We streven naar een optimaal maatschappelijk en financieel rendement van ons vastgoed. Hiertoe schaffen we een vastgoedmanagement en -beheersysteem aan. Met behulp daarvan komen we met we een strategisch vastgoed- en accommodatiebeleid, met daarbij ook een duurzaamheidsplan om onze portefeuille op termijn energieneutraal te maken. In 2019 hebben we beleid ontwikkeld voor de verkoop van reststroken.
Voor wat betreft de huisvesting van het bestuurlijk en ambtelijk apparaat geven we uitwerking aan een tijdens de behandeling van de Kadernota 2020 aangenomen motie. De daarin gestelde deadline van 1 november 2020 blijkt echter niet haalbaar, gezien de omvangrijkheid van dit onderwerp.

6.2 Doelenbomen Financiën

Behoedzaam manoeuvreren

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Uitkomen met ons inkomen.	Een sluitende meerjarenbegroting.	• We verbeteren de control op de financiën en zorgen voor een voortdurende monitoring van inkomsten en uitgaven. • Tegenvallers worden binnen een programma gedekt, uitgaven worden niet naar de toekomst verschoven en meevallers komen ten goede aan de Algemene Reserve. • We verbeteren de grip op de uitgaven in het sociaal domein (zie Programma Samenredzaam, Doelenboom 'De financiële middelen'). • We onderzoeken jaarlijks of alle ambities uit het collegeprogramma financieel haalbaar zijn en doen zo nodig voorstellen tot bijstelling. • De begroting, jaarrekeningen en tussenrapportages zijn transparant. • We zoeken actief naar mogelijkheden om onze middelen te verhogen, bijvoorbeeld door aanpassingen in onze vastgoedportefeuille, cofinanciering en subsidies. We maken gebruik van een subsidioloog om daarop meer zicht te krijgen. • We streven naar kostendekkende tarieven voor gemeentelijke diensten en producten, behalve bij de grafrechten. De grafrechten en de rioolheffing worden nader op kostendekkendheid geanalyseerd.	
	Een gezonde reserve- en schuldpositie.	We monitoren onze weerstands- en reservepositie, zodat deze gezond blijft, wat betekent dat 90% van onze risico's is afgedekt.	

Strategisch vastgoedbeleid

Maatschappelijke effecten	Resultaten	Inspanningen	Kosten en planning
Een optimaal maatschappelijk en financieel rendement van ons vastgoed en een energieneutrale vastgoedportefeuille in 2035.	Een strategisch vastgoed- en accommodatiebeleid.	• We schaffen een vastgoedmanagement- en beheersysteem aan ten behoeve van een efficiënte inrichting van de adviesfunctie over onderhoud en beheer van gemeentelijk vastgoed. • Met behulp daarvan stellen we een strategisch vastgoed- en accommodatiebeleid op, inclusief duurzaamheidsplan.	**Raad 2021** Strategisch vastgoed- en accommodatiebeleid, inclusief duurzaamheidsplan. **Kosten** € 105.000 eenmalig in 2020 en € 13.000 per jaar structureel m.i.v. 2020 (€ 55.000 in 2019).
Optimale dienstverlening aan inwoners, ondernemers en organisaties.	Adequate en duurzame huisvesting voor het bestuur en de medewerkers.	• Het uitgangspunt is dat de gemeentelijke organisatie centraal wordt gehuisvest. • Wij werken in 2020 verder aan de uitvoering van de op 2 juli 2019 aangenomen motie over de unilocatie te Almkerk.	**Raad 2021** Rapportage naar aanleiding van motie. **Kosten** Nog niet bekend.

6.3 Beleidsindicatoren

	Altena 2019	Nederland 2019
Gemiddelde WOZ waarde	243 (2018)	230 (2018)
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€668	€669
Gemeentelijke lasten meerpersoonshuishouden	€729	€739

Bron: https://www.waarstaatjegemeente.nl/

	2020
Formatie (Fte per 1.000 inwoners) *	6,4
Bezetting (Fte per 1.000 inwoners) **	6,0
Apparaatskosten (kosten per inwoner) ***	€ 612,61
Externe inhuur ****	1,88% €500.000
Overhead (% van de totale lasten)*****	13,3%

Bron: eigen cijfers.

* In begroting opgenomen formatie.
** Verwachte werkelijke bezetting per 1-1
*** Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.
**** Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen.
***** Overheadkosten: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

6.4 Financieel overzicht

A. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Specificatie taakvelden (bedragen * € 1.000)

Overzicht financiering en algemene dekkingsmiddelen		Begroting 2019	Begroting 2020	Mutatie 2020 t.o.v. 2019	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten							
a. Lokale heffingen							
0.61	OZB woningen	200	209	9	212	214	217
0.62	OZB niet-woningen	25	26	1	26	27	27
0.64	Belastingen overig	48	10	-38	10	11	11
b. Algemene uitkering							
0.70	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
c. Dividend							
d. Financieringsfunctie							
0.50	Treasury	378	415	37	3	-111	-238
e. Overige dekkingsmiddelen							
0.80	Overige baten en lasten	323	510	187	1.711	2.938	4.275
	Totaal lasten	975	1.170	196	1.963	3.079	4.292
Baten							
a. Lokale heffingen							
0.61	OZB woningen	-6.209	-6.347	-138	-6.347	-6.347	-6.347
0.62	OZB niet-woningen	-2.948	-3.005	-57	-3.005	-3.005	-3.005
0.64	Belastingen overig	-11	-11	0	-11	-11	-11
b. Algemene uitkering							
0.70	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-73.005	-74.132	-1.127	-76.354	-77.697	-77.930
c. Dividend							
d. Financieringsfunctie							
0.50	Treasury	-2.032	-2.418	-386	-474	-474	-474
e. Overige dekkingsmiddelen							
0.80	Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0
	Totaal baten	-84.204	-85.913	-1.709	-86.191	-87.534	-87.766
Reserves							
1.0	Storting reserves	11.018	1.794	-9.224	1.793	1.793	14
1.0	Onttrekking reserves	-8.395	-1.600	6.795	-460	-249	-210
	Totaal reserves	2.624	194	-2.429	1.333	1.544	-196
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	-80.606	-84.548	-3.942	-82.895	-82.910	-83.670

Verschillenanalyse 2020 t.o.v. 2019 (bedragen * € 1.000)

Overzicht financiering en algemene dekkingsmiddelen		
	Saldo lasten en baten inclusief reserves begroting 2019	-80.606
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2019	-518
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2020	-1.300
0.50	Voordelig rente-effect tov 2019 (1)	-349
0.61+0.62	Hogere OZB opbrengsten agv inflatiecorrectie 2020 (2)	-195
0.70	Hogere algemene uitkering 2020 (3)	-3.161
0.80	Hoger budget loon-prijsontwikkeling (4)	562
diverse	Overige lasten en baten	1.019
	Totaal mutaties 2020 t.o.v. 2019	-3.942
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	-84.548

Toelichting verschillenanalyse

(1) De rentelasten van de aangetrokken leningen is lager in 2020, maar de rekenrente van de doorbrekening van de rentelasten naar de taakvelden is hetzelfde gebleven, wat een voordelig effect oplevert.
(2) Opbrengst OZB 2020 gecorrigeerd voor inflatie en areaaluitbreiding.

(3) Mutatie algemene uitkering op basis van Meicirculaire 2019 en Septembercirculaire 2019.

(4) Cumulatieve deel van de algemene uitkering dat opzij gezet moet worden voor loon- en prijsontwikkelingen.

B. Overhead

Specificatie taakvelden (bedragen * € 1.000)

Overzicht Overhead		Begroting 2019	Begroting 2020	Mutatie 2020 t.o.v. 2019	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten							
0.40	Overhead	17.589	17.993	404	17.044	16.660	16.479
	Totaal lasten	17.589	17.993	404	17.044	16.660	16.479
Baten							
0.40	Overhead	-1.225	-1.338	-114	-1.351	-1.296	-1.296
	Totaal baten	-1.225	-1.338	-114	-1.351	-1.296	-1.296
Reserves							
1.0	Storting reserves	271	222	-48	222	222	222
1.0	Onttrekking reserves	-869	-893	-23	-597	-506	-504
	Totaal reserves	-599	-670	-72	-375	-283	-282
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	15.766	15.984	218	15.318	15.081	14.902

Verschillenanalyse 2020 t.o.v. 2019 (bedragen * € 1.000)

Overzicht Overhead		
	Saldo lasten en baten inclusief reserves begroting 2019	15.766
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2019	-406
diverse	Eenmalige baten en lasten jaar 2020	666
0.04	Hogere salarislasten a.g.v. Cao-akkoord (1)	948
0.04	Hogere doorbelasting salarissen naar taakvelden (1)	-1.200
0.04	Hogere doorbelasting overhead naar projecten en grondexploitaties	-65
0.04	Dienstverlening: werkbudget t.b.v. houding en gedrag (uit Kadernota 2020)	50
0.04	Organisatieontwikkeling: werkbudget vanaf 2020 (uit Kadernota 2020)	100
0.04	Digitalisering sociaal domein vanaf 2020 (uit Kadernota 2020)	90
diverse	Overige lasten en baten	35
	Totaal mutaties 2020 t.o.v. 2019	218
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	15.984

Toelichting verschillenanalyse: **Toelichting verschillenanalyse**

(1) Door het Cao-akkoord stijgen de salariskosten. Daardoor is tegelijkertijd sprake van een hogere doorbelasting naar de verschillende taakvelden.

C. Vennootschapsbelasting

Specificatie taakvelden (bedragen * € 1.000)

Overzicht Vennootschapsbelasting		Begroting 2019	Begroting 2020	Mutatie 2020 t.o.v. 2019	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten							
0.90	Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
	Totaal lasten	0	0	0	0	0	0
Baten							
0.90	Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Reserves							
1.0	Storting reserves	0	0	0	0	0	0
1.0	Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
	Totaal reserves	0	0	0	0	0	0
	Saldo lasten en baten inclusief reserves	0	0	0	0	0	0

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

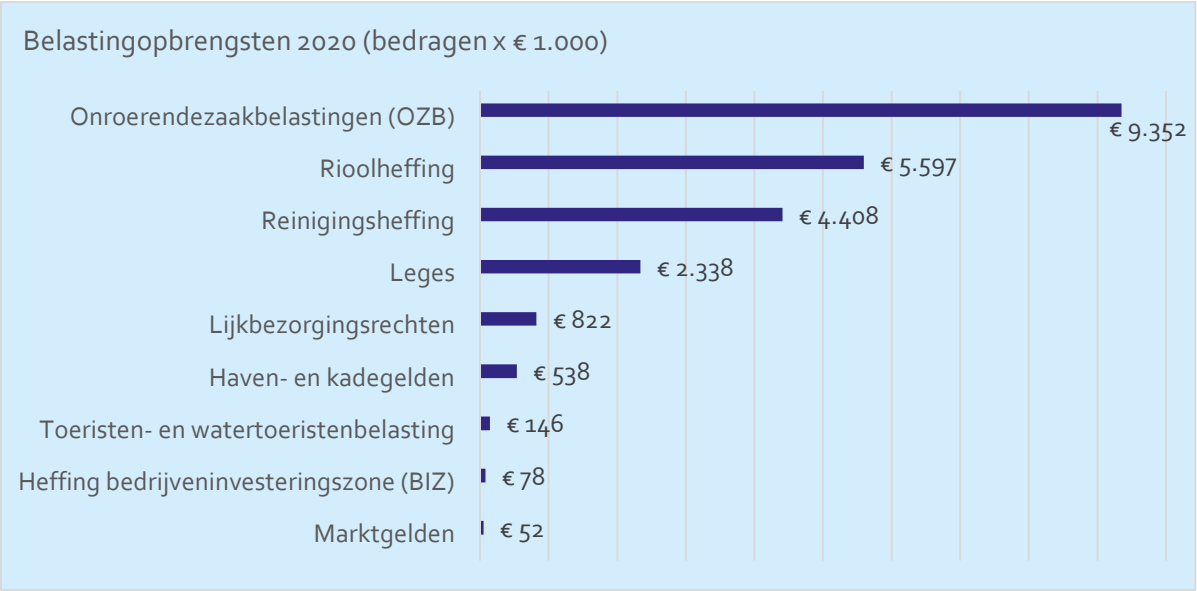

Inleiding

De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van gemeenten en zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. De lokale heffingen kunnen als volgt onderverdeeld worden:

1. Onroerendezaakbelastingen (OZB)
2. Rioolheffing
3. Reinigingsheffing
4. Leges
5. Lijkbezorgingsrechten
6. Haven- en kadegelden
7. Toeristenbelasting en watertoeristenbelasting
8. Heffing bedrijveninvesteringszone (BIZ)
9. Marktgelden

In deze paragraaf zijn de bestaande beleidsuitgangspunten en -voornemens betreffende belastingen opgenomen en toegelicht. Hierbij worden voor de woonlasten de tarieven vermeld. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de wijze waarop de mate van kostendekking van de verschillende producten bepaald wordt.

<u>Onroerendezaakbelastingen</u>
In maart 2019 is een geharmoniseerde OZB-verordening voor 2019 vastgesteld. In het raadsvoorstel werd aangegeven dat op basis van de analyse van de cijfers van 2018 van de opbrengst OZB een voordelig verschil was aan te geven van € 100.000, maar dat niet duidelijk was of er sprake was van een structureel verschil. Ondertussen is duidelijk dat de structurele meeropbrengst OZB in het jaar

2019 € 208.000 is. De basis voor het bepalen van het tarief is de begrote opbrengst 2019 verhoogd met het vastgestelde inflatiepercentage van 1,4% pBBP (Prijs Bruto Binnenlands Product. In de berekening van de opbrengst wordt ook rekening gehouden met de areaalgroei (groei aantal objecten).

Rioolheffing
Het product riolering is een gesloten systeem. Het product is 100% kostendekkend. In 2020 komt er een nieuw beheerprogramma voor de riolering. Voor wat betreft de rioolheffing wordt de harmonisatie van de verordeningen in 2020 opgepakt.

Reinigingsheffingen
Het product afval is een gesloten systeem. Het is momenteel niet kostendekkend. De tekorten worden gedekt uit een gevormde voorziening. Voor het product afval zal, zonder maatregelen, de betreffende voorziening op termijn negatief worden, hetgeen niet is toegestaan. Mede daarom is aan uw raad een memo toegezonden met denkrichtingen en adviezen om het product meer kostendekkend te maken. De uitkomsten van de discussie zullen worden verwerkt in het voorstel bij de belastingverordeningen, die in december 2019 aan uw raad worden aangeboden.

Leges
De leges worden met de inflatiecorrectie (pBBP) verhoogd.

Lijkbezorgingsrechten
De drie verschillende verordeningen lijkbezorgingsrechten van de voormalige gemeenten zouden in 2019 worden geharmoniseerd gelijktijdig met de beheersverordeningen voor de begraafplaatsen. Het harmoniseren van de beheersverordeningen kost meer tijd dan eerder werd verondersteld. Reden om u voor te stellen om de harmonisatie uit te stellen tot 2020 en de drie van elkaar verschillende verordeningen lijkbezorgingsrechten 2019 van de voormalige gemeenten ongewijzigd te laten. Er kan daardoor ook geen inflatiecorrectie worden toegepast. Voorgesteld wordt om dit in de verordening voor 2021 te compenseren. Het voorstel hiertoe wordt in 2020 aan u voorgelegd.

Haven- en kadegelden
Binnen onze gemeente wordt haven- en kadegeld geheven in de Beatrixhaven, Biesboschhaven en de RWS-haven (voormalig haventje Rijkswaterstaat). Bij de haven- en kadegelden kunnen alleen kosten worden verhaald die verband houden met het gebruik en genot van de havens en de kades. De tarieven van de haven- en kadegelden zijn niet kostendekkend. Voorgesteld wordt om de tarieven met de inflatiecorrectie (pBBP) te verhogen.

Toeristenbelasting en watertoeristenbelasting
Toeristenbelasting en watertoeristenbelasting zijn algemene dekkingsmiddelen en worden geheven voor het houden van verblijf door personen die niet ingeschreven zijn op een adres in de gemeente. Deze belastingen worden in rekening gebracht bij degene die, tegen betaling, gelegenheid tot verblijf biedt.
Momenteel wordt onderzoek gedaan naar een nieuw forfait (vast bedrag per standplaats of vaste ligplaats). De exacte meeropbrengst van de toeristenbelasting en watertoeristenbelasting is op dit

moment nog niet bekend. Daarom wordt veiligheidshalve uitgegaan van een gelijkblijvende opbrengst voor 2020, verhoogd met de inflatiecorrectie (pBBP). Het tarief wordt € 1,20.

Heffing bedrijveninvesteringszone (BIZ)
De BIZ-heffing is een verplichte bijdrage voor eigenaren en/of gebruikers van niet-woningen in een bepaald gebied. De heffing is bedoeld ter bekostiging van investeringen in dat gebied in bijvoorbeeld de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit etc. Binnen onze gemeente zijn er twee BI-zones actief. Het betreft de BIZ Bruine Kilhaven en de BIZ Centrum Werkendam . De BIZ-bijdrage is een bestemmingsbelasting. Het bedrag van de bijdrage gaat in de vorm van subsidie naar de BIZ-stichting die de investeringen uitvoert. Een BIZ geldt voor vijf jaar en kan dan eventueel, na een draagvlakmeting onder de eigenaren en/of gebruikers van de niet-woningen in het gebied, worden verlengd. Het tarief blijft gedurende vijf jaar gelijk.

Marktgelden
De drie verschillende verordeningen marktgelden worden met ingangsdatum 1 januari 2020 geharmoniseerd. In december 2019 wordt een geharmoniseerde verordening voorgelegd.

Belastingopbrengsten

De algemene heffingen hebben het karakter van een algemeen dekkingsmiddel. Dat wil zeggen dat de opbrengst vrij aanwendbaar is ter dekking van de algemene gemeentelijke kosten en aanvullend is op de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De bestemmingsheffingen worden geheven ter volledige of gedeeltelijke compensatie van de kosten die de gemeente maakt bij de realisering en het onderhoud van die voorzieningen of verleende diensten. De opbrengsten zijn in onderstaande tabel opgenomen:

Tabel Belastingopbrengsten 2020 (bedragen x € 1.000)

Heffing	2020
Algemene heffingen	**-9.498**
OZB gebruikers niet-woningen	-1.224
OZB eigenaren woningen	-6.347
OZB eigenaren niet-woningen	-1.781
Toeristenbelasting	-146
Bestemmingsheffingen	**-13.833**
BIZ *	-78
Leges titel 1 **	-967
Leges titel 2 ***	-1.347
Leges titel 3 ****	-24
Haven- en kadegelden	-538
Marktgelden	-52
Lijkbezorgingsrechten	-822
Reinigingsheffingen *****	-4.141
Reinigingsheffingen milieustations *****	-267
Rioolheffing	-5.597
Totaal	**-23.331**

* BIZ: opbrengst wordt één op één uitgekeerd in de vorm van een subsidie.
** Leges titel 1: voornamelijk algemene dienstverlening (rijbewijzen, reisdocumenten, uittreksels, etc.).
*** Leges titel 2: voornamelijk fysieke dienstverlening (met name leges omgevingsvergunning).
**** Leges titel 3: voornamelijk leges APV en Europese dienstenrichtlijn.
***** Reinigingsheffingen: opbrengst reinigingsheffingen gaat uit van gemiddelde tarief 2019 plus inflatie.

Het Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW) in Klaaswaal heft en int voor de gemeente Altena de onroerendezaakbelastingen (OZB), de heffing van niet-woningen in een bedrijven investeringszone (BIZ), toeristen- en watertoeristenbelasting, reinigingsheffing en rioolheffing.

Lokale lastendruk

In onderstaande tabel wordt de belastingdruk weergegeven van een gemiddeld gezin in een eigen woning met een waarde van € 270.000. Bij de berekening van de bedragen van rioolheffing wordt uitgegaan van een waterverbruik van 200m^3. Bij de afvalstoffenheffing wordt uitgegaan van een gemiddeld tarief voor woningen.
De harmonisatie van de verordeningen rioolheffing wordt in 2020 opgepakt. Om die reden worden in 2020 de voormalige gemeenten nog weergegeven.

Tabel Belastingdruk woningen (bedragen in €, bron Coelo)

	2019	2019	Tarieven 2019 Altena gemeenten			Tarieven 2020 Altena		
	Oosterhout	Gorinchem	Aalburg	Werkendam	Woudrichem	Aalburg	Werkendam	Woudrichem
OZB eigenaar woning*	263	268	279	279	279	283	283	283
Rioolheffing**	210	220	181	270	271	181	270	271
Afvalstoffenheffing***	275	260	202	202	202	202	202	202
Totaal lastendruk	**748**	**748**	**662**	**751**	**752**	**666**	**755**	**756**

* Bij de OZB wordt voor 2019 uitgegaan van de gemiddelde waarde van € 255.000 (bron Coelo). Voor 2020 wordt bij de OZB uitgegaan van een waarde van € 270.000

** Bij de rioolheffing blijven de tarieven van 2020 gelijk aan die van 2019

*** Er is een afzonderlijk voorstel ingediend inzake de kostendekking van het product afval. Dit zal gevolgen hebben voor het gemiddelde tarief van de afvalstoffenheffing voor 2020. Dit zal worden verwerkt in de verordening reinigingsheffingen 2020. In dit overzicht zijn de tarieven nog gelijk aan die van 2019.

Kwijtscheldingsbeleid

De belastingheffing en invordering is uitbesteed aan SVHW in Klaaswaal. Kwijtschelding wordt daarom verleend via SVHW. Door SVHW wordt de 100%-norm gehanteerd. Het betreft hier de bijstandsnorm. SVHW baseert zich op informatie van het Inlichtingenbureau. Dit bureau is een samenwerkingsverband van het ministerie van Sociale Zaken, de Rijksdienst voor het wegverkeer, de Rijksbelastingdienst en de VNG. Vrijwel alle kwijtscheldingsklanten hebben toestemming verleend om daar informatie op te vragen. De belastingplichtigen die op basis van die beoordeling kwijtschelding ontvangen hoeven geen aanvraagformulier in te dienen maar krijgen automatisch bericht.

Kostendekkendheid

Binnen de gemeentelijke begroting is een aantal producten opgenomen waarvan is bepaald dat deze niet meer dan kostendekkend mogen zijn. Voorbeelden hiervan zijn de producten riolering, reiniging, marktgelden, begraafplaatsen en producten waarvoor leges worden geheven. Voor deze producten is een toelichting opgenomen ten aanzien van de wijze waarop de kostendekkendheid wordt bepaald. Deze toelichting is afgestemd op de vereisten in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Berekening van kostendekking legesverordening Altena Titel Omschrijving	1 Algemene dienstverlening	2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevings-vergunning	3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	2020 Totaal Kosten / Kostendekking
Baten en lasten taakvelden				
Lasten taakvelden incl. rente	872	1.041	117	2.029
Baten taakvelden, excl. heffingen				
Netto kosten taakveld	872	1.041	117	2.029
Toe te rekenen lasten				
Overhead incl. omslagrente	497	1.131	56	1.684
BTW				
Totaal toe te rekenen lasten	497	1.131	56	1.684
Totale lasten	1.369	2.172	173	3.714
Baten heffingen	-967	-1.347	-24	-2.337
Saldo	402	825	149	1.376
Dekkingspercentage	71%	62%	14%	63%

De in de Begroting 2020 opgenomen, voor de kostendekking van de legesverordening relevante, baten overschrijden de lasten niet. Het totale kostendekkingspercentage is 63%. Titel 1 is 71% kostendekkend. Titel 2 is 62% kostendekkend. Titel 3 is 14% kostendekkend. Bij het berekenen van de kostendekking worden alle relevante baten en lasten toegerekend. Deze baten en lasten worden geschoond voor onderdelen welke wettelijk niet toegerekend mogen worden aan de heffing.

Berekening van kostendekking Rioolheffing Altena	2020
Baten en lasten taakvelden	
Lasten taakvelden incl. rente	3.979
Baten taakvelden, excl. heffingen	-73
Netto kosten taakveld	3.906
Toe te rekenen lasten	
Overhead incl. omslagrente	813
BTW	895
Totaal toe te rekenen lasten	1.708
Totale lasten	5.614
Baten heffingen	-5.597
Saldo	17
Dekkingspercentage	100%

De in de begroting 2020 opgenomen baten van de rioolheffing overschrijden de lasten niet. Het kostendekkingspercentage is 100%. Alle relevante baten en lasten worden toegerekend. Deze baten en lasten worden geschoond voor onderdelen welke wettelijk niet toegerekend mogen worden.
In 2020 komt er voor Altena een nieuw beheerprogramma voor de riolering. De harmonisatie van de verordeningen rioolheffing wordt in 2020 opgepakt.

Berekening van kostendekking Reinigingsheffing Altena	2020
Baten en lasten taakvelden	
Lasten taakvelden incl. rente	4.646
Baten taakvelden, excl. heffingen	-1.390
Netto kosten taakveld	3.256
Toe te rekenen lasten	
Overhead incl. omslagrente	360
BTW	869
Totaal toe te rekenen lasten	1.229
Totale lasten	4.485
Baten heffingen	-4.141
Saldo	344
Dekkingspercentage	92%

De in de Begroting 2020 opgenomen, voor de kostendekking van de Reinigingsheffing relevante, baten overschrijden de lasten niet. Het totale kostendekkingspercentage is 92%. Het percentage van de kostendekking is jaarlijks aan fluctuatie onderhevig. Alle relevante baten en lasten worden toegerekend. Deze baten en lasten worden geschoond voor onderdelen welke wettelijk niet toegerekend mogen worden.
Er wordt een afzonderlijk voorstel gedaan om het product afval meer kostendekkend te krijgen. De besluitvorming daarover leidt naar verwachting tot nieuwe tarieven en een ander kostendekkingspercentage. Een en ander zal worden verwerkt in het belastingvoorstel van december 2019.

Berekening van kostendekking Lijkbezorgingsrechten Altena	**2020**
Baten en lasten taakvelden	
Lasten taakvelden incl. rente	881
Baten taakvelden, excl. heffingen	
Netto kosten taakveld	881
Toe te rekenen lasten	
Overhead incl. omslagrente	374
BTW	
Totaal toe te rekenen lasten	374
Totale lasten	1.255
Baten heffingen	-822
Saldo	432
Dekkingspercentage	66%

De in de Begroting 2020 opgenomen, voor de kostendekking van de Lijkbezorgingsrechten relevante, baten overschrijden de lasten niet. Het totale kostendekkingspercentage is 66%. Het is de wens van de politiek deze kosten betaalbaar te houden en dus niet te streven naar 100% kostendekking. Het kostendekkingspercentage is jaarlijks aan fluctuatie onderhevig. Alle relevante baten en lasten worden toegerekend. Deze baten en lasten worden geschoond voor onderdelen welke wettelijk niet toegerekend mogen worden.

Berekening van kostendekking Marktgelden Altena	2020
Baten en lasten taakvelden	
Lasten taakvelden incl. rente	39
Baten taakvelden, excl. heffingen	0
Netto kosten taakveld	39
Toe te rekenen lasten	
Overhead incl. omslagrente	19
BTW	
Totaal toe te rekenen lasten	19
Totale lasten	58
Baten heffingen	-52
Saldo	6
Dekkingspercentage	90%

De in de Begroting 2019 opgenomen, voor de kostendekking van de Marktgelden relevante, lasten overschrijden de baten. Het totale kostendekkingspercentage is 90%. Voorgesteld wordt om in december 2019 een geharmoniseerde verordening marktgeld vast te stellen. De kostendekking is jaarlijks aan fluctuatie onderhevig. Alle relevante baten en lasten worden toegerekend. Deze baten en lasten worden geschoond voor onderdelen welke wettelijk niet toegerekend mogen worden.

Berekening van kostendekking Haven- en kadegelden Altena	2020
Baten en lasten taakvelden	
Lasten taakvelden incl. rente	455
Baten taakvelden, excl. heffingen	0
Netto kosten taakveld	455
Toe te rekenen lasten	
Overhead incl. omslagrente	172
BTW	0
Totaal toe te rekenen lasten	172
Totale lasten	627
Baten heffingen	-538
Saldo	89
Dekkingspercentage	86%

De in de Begroting 2020 opgenomen, voor de kostendekking van de Haven- en kadegelden relevante lasten overschrijden de baten. Het totale kostendekkingspercentage is 86%. Er wordt voorgesteld om de tarieven te verhogen met de inflatiecorrectie.
Het kostendekkingspercentage is jaarlijks aan fluctuatie onderhevig. Alle relevante baten en lasten worden toegerekend. Deze baten en lasten worden geschoond voor onderdelen welke wettelijk niet toegerekend mogen worden.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

€ 13.200.000	€ 17.940.000	1,36
Risicowaarden	**Weerstandscapaciteit**	**Weerstandsvermogen**

Inleiding

De complexiteit van projecten waar gemeenten aan deelnemen, de veranderende rol van gemeenten in de maatschappij en ingrijpende veranderingen in wet- en regelgeving dwingen tot een groter risicobewustzijn. Het is dan van belang om zicht te hebben en te behouden op de risico's die zich manifesteren bij de uitvoering van gemeentelijke taken en om daarbij passende beheersmaatregelen te treffen. De gemeente Altena moet voldoende buffers hebben om deze risico's op te kunnen vangen. Deze paragraaf geeft inzicht in de verhouding tussen de risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen.

Beleidskader en definities

Beleidskaders

- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- Nota Risicomanagement 2019
- Nota Reserves en voorzieningen 2019
- Frauderisicomanagementbeleid (nog op te stellen)

Definities

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft een indicatie in welke mate het vermogen van de gemeente Altena toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid moet worden aangepast. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote lasten te dekken;
b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Onder risicomanagement wordt het systematisch in kaart brengen van de risico's met het oog op de beheersing van de risico's verstaan. In deze paragraaf ligt de primaire focus op het financiële risico. Risicomanagement is geen statisch instrument, maar dient integraal onderdeel uit te maken van werkprocessen. Middels de Planning & Control-documenten wordt de gemeenteraad geïnformeerd over het weerstandsvermogen. De risico's met betrekking tot verbonden partijen zijn opgenomen in de paragraaf verbonden partijen.

Tot slot worden in de paragraaf kengetallen in relatie tot de financiële positie van de gemeente Altena opgenomen alsmede een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen.

Weerstandscapaciteit

Bij het bepalen van de weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit
De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen en wordt gevormd door de optelsom van het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve en de stille reserves. Stille reserves worden bepaald door het verschil tussen boekwaarden en de actuele marktwaarden van bezittingen in aandelen en onroerend goed. Hierbij dient in acht te worden genomen dat niet alle stille reserves snel te gelde gemaakt kunnen worden. Bovendien neemt de toezichthouder deze reserves alleen mee bij de berekening van de incidentele weerstandscapaciteit als de actuele marktwaarde reëel is onderbouwd, bijvoorbeeld door een officiële taxatie. Ook mag de stille reserve geen gebruiksnut meer hebben voor de gemeente en moet deze op korte termijn beschikbaar kunnen komen. Om deze redenen worden de stille reserves op nihil gesteld.

Structurele weerstandscapaciteit
De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken over meerdere jaren. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien, de onbenutte belastingcapaciteit en structurele begrotingsruimte.

De totale weerstandscapaciteit wordt als volgt berekend:

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2020
Vrij aanwendbaar deel algemene reserve (per 31-12-2020)	10.637
Nog te ontvangen frictiekostenvergoeding *	3.548
Stille reserves	0
Incidentele weerstandscapaciteit (A)	*14.185*
Onbenutte belastingcapaciteit	3.668
Onvoorzien	87
Structurele begrotingsruimte	0
Structurele weerstandscapaciteit (B)	*3.775*
Totale weerstandscapaciteit (A + B)	**17.940**

* Verdeeld over de jaren 2019-2022 ontvangt de gemeente een bijdrage in de frictiekosten van totaal € 8.875.000. De frictiekosten zijn voornamelijk reeds gemaakt in 2018 en 2019. Deze lasten zijn daarom 'tijdelijk' gedekt uit de algemene reserve. Na ontvangst van frictiekostenvergoeding wordt de algemene reserve weer aangezuiverd.

Risico-inventarisatie

Bepalen risicowaarde
Om tot een kwantificering van de risico's te komen worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Kans. De kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet is afhankelijk van meerdere factoren. Om te komen tot een schaalverdeling worden de volgende categorieën gehanteerd:
  - klein (< 25%)
  - middel (> 25% - < 75%)
  - groot (> 75%)

- Financiële impact. De financiële impact geeft de financiële invloed aan die een risico kan hebben op de gemeentelijke exploitatie. In sommige gevallen is het lastig om de impact te bepalen, dan kan gebruik gemaakt worden van de volgende categorieën:
  - gering (< € 100.000);
  - beduidend (> € 100.000 - < € 500.0000);
  - kritiek (> € 500.000).

- Risicowaarde. De risicowaarde wordt berekend door het percentage 'kans' te vermenigvuldigen met het maximale risicobedrag. Voor structurele risico's wordt de risicowaarde vermenigvuldigd met factor 2. De gedachtegang hierbij is dat 2 jaar voldoende is om passende maatregelen te treffen.

Toepassing van bovenstaande leidt tot het volgende overzicht van geïnventariseerde risico's. Zoals in de nota Risicomanagement 2019 is aangegeven worden de tien belangrijkste risico's weergegeven en toegelicht.

	Omschrijving	I / S	Bedrag (x € 1.000)	Kans	I	S
1	Aanbestedingsrisico's / prijsontwikkelingen	S	2.500	25%	-	1.250
2	Kwetsbaarheid bedrijfsvoering / formatiebudget ontoereikend	S	2.500	25%	-	1.250
3	Overschrijding budgetten WMO	S	1.250	50%	-	1.250
4	Overschrijding budgetten Jeugdzorg	S	900	50%	-	900
5	Algemene Uitkering	S	1.500	25%	-	750
6	Contractrisico's	I	1.500	50%	750	-
7	Overschrijding budgetten gebundelde uitkering	S	650	50%	-	650
8	Open einderegelingen / verbonden partijen	S	1.000	25%	-	500
9	Garantiestellingen	I	5.000	10%	500	-
10	Nazorg gesloten stortplaatsen	I	800	50%	400	-
	Totaal incidentele en structurele risicowaarde					***8.200***
	Overige risico's	-				5.000
	Totaal risicowaarde					**13.200**

* I = incidenteel / S = structureel

Toelichting

1. Aanbestedingsrisico's / prijsontwikkelingen

De economie is zodanig aangetrokken dat bijvoorbeeld de bouwsector overspannen dreigt te worden. Hierdoor bestaat het risico dat aanbestedingen (veel) hoger geoffreerd worden dan begroot, dan wel dat er maar één aanbieder op een aanbesteding inschrijft.
Daarnaast gelden voor (Europese) aanbestedingen strakke regels. Wanneer niet strikt aan deze regels voldaan is kunnen financiële risico's ontstaan. De gemeente Altena heeft het Inkoop- en aanbestedingsbeleid in 2019 vastgesteld. Ook zijn de algemene inkoopvoorwaarden geformuleerd.

2. Kwetsbaarheid bedrijfsvoering / formatiebudget ontoereikend

Met de aantrekkende arbeidsmarkt is het minder gemakkelijk om geschikte medewerkers te vinden. Verder kunnen risico's in de bedrijfsvoering ontstaan door een bovengemiddeld niveau van het ziekteverzuim. De opbouw en samenstelling van het personeelsbestand kan eveneens een risico inhouden (vergrijzing, weglekken van kennis, etc.). Het is niet voorspelbaar wanneer en in welke mate dit risico zich voordoet en in welke mate een beroep gedaan moet worden op het inhuren van medewerkers. De financiële consequenties van dit risico kunnen echter groot zijn. De hoogte van het budget voor inhuur wordt lopende het jaar nauwlettend bewaakt en afgezet tegen de uitgaven voor inhuur, om budgetoverschrijding te voorkomen. Als gevolg van de herindeling en de nieuwe organisatie lopen niet alle processen al meteen soepel en zullen er nog extra inspanningen verricht moeten worden om het structureel goed functioneren van de nieuwe organisatie te borgen. In de Begroting 2020 is rekening gehouden met het nieuwe Cao-akkoord.

3. Overschrijding budgetten WMO

Bij de WMO leiden landelijke ontwikkelingen tot grotere financiële risico's. De invoering van het zogenoemde abonnementstarief leidt enerzijds tot een lagere eigen bijdrage van de cliënten. Anderzijds heeft het een aanzuigende werking op cliënten die voorheen geen beroep deden op een WMO-voorziening en nu, vanwege de lage kosten, hier wel gebruik van gaan maken. Op langere termijn wordt het verdeelmodel WMO (begeleiding en beschermd wonen) herzien. Ook de toenemende extramuralisering van de zorg (langer thuis blijven wonen) leidt tot een toenemende complexiteit en kosten van de zorgvragen.

4. Overschrijding budgetten Jeugdzorg

Veel gemeenten kampen met budgetoverschrijdingen op het gebied van Jeugdzorg. Hoewel er zo realistisch mogelijk begroot wordt, hebben wij op dit gebied te maken met soms onvoorspelbare omstandigheden. Gedeeltelijk kent de jeugdzorg een open einde karakter. Ook kunnen individuele casussen leiden tot forse kostenposten. In samenwerking met de andere regiogemeenten wordt gewerkt aan een doorontwikkeling van de sturing- en beheersingsinformatie om de voorspelbaarheid van kosten te vergroten.

5. Algemene uitkering

Conform de normeringssystematiek leiden hogere uitgaven van het Rijk tot een hogere uitkering uit het gemeentefonds. Als de uitgaven van de ministeries dalen door bijvoorbeeld bezuinigingen, dan krimpt de uitkering uit het gemeentefonds ('samen de trap op en samen de trap af'). De raming van de algemene uitkering die de gemeente uit het gemeentefonds ontvangt kan dus fluctueren. Het risico ligt dan in het feit dat de algemene uitkering gedurende het begrotingsjaar door ontwikkelingen in de rijksuitgaven lager kan uitvallen dan eerder geraamd. Dit risico is door de organisatie niet te beheersen, anders dan door het nauwgezet volgen van de informatie van Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) over de recente ontwikkelingen (circulaires, nieuwsberichten op websites) en door het zo voorzichtig mogelijk ramen van de ontwikkeling van de algemene uitkering.

6. Contractrisico's

De gemeente heeft te maken met financieel risico wanneer bedrijven of instellingen waarmee een contract is aangegaan, bijvoorbeeld toeleveranciers of aannemers, failliet gaan. Tevens kan er sprake zijn van gewijzigde omstandigheden, zodanig dat een eerder afgesloten contract niet passend is voor de huidige situatie. Door alle ontwikkelingen op het gebied van de decentralisatie lijkt de kans op problemen bij organisaties en instellingen in de zorgsector echter hoger. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld het failliet gaan van de organisatie die het leerlingenvervoer verzorgde en de financiële situatie bij een grote jeugdzorgaanbieder. Het kan daardoor gebeuren dat er meer kosten gemaakt worden dan strikt noodzakelijk.

7. Overschrijding budgetten gebundelde uitkering

Het gaat hierbij om het risico op fluctuaties in de gebundelde uitkering. De gemeente ontvangt van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. De risicowaarde is bepaald op basis van interne kennis en inzicht en een inschatting van de toekomstige ontwikkelingen.

8. Open einderegelingen / verbonden partijen
De gemeente ontvangt in toenemende mate vaste budgetten voor de uitvoering van wettelijke taken. De gemeente kan geconfronteerd worden met financiële tegenvallers van verbonden partijen / gemeenschappelijke regelingen waarin de gemeente verplicht is bij te dragen in eventuele nadelige saldi. Hierop heeft de gemeente niet altijd (directe) invloed. Naast dit algemene risico ten aanzien van verbonden partijen, kunnen er ook specifieke risico's ten aanzien van één partij zijn.

9. Garantiestellingen
De gemeente staat garant voor betaling van rente en aflossing van geldleningen aan instellingen, stichtingen of verenigingen die een doel nastreven met een maatschappelijk belang. Hieronder vallen ook de leningen van woningcorporaties. Deze leningen zijn geborgd door het WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw), de gemeente heeft een achtervangpositie. Ook voor garanties verstrekt door de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (Nationale Hypotheekgarantie, NHG) van vóór 2011 heeft de gemeente een vergelijkbare achtervangpositie. Zowel het WSW als NHG hebben een hoge kredietwaardigheid.

10. Nazorg gesloten stortplaatsen
In 2020 zou de eeuwig durende nazorg van de stortplaats Zevenbergen worden overgedragen aan de Provincie Noord-Brabant (PNB). Er is een geschil ontstaan over de omvang van het doelvermogen dat noodzakelijk is voor de eeuwigdurende nazorg. Partijen zijn onder voorwaarden overeengekomen gedurende 5 jaar onderzoek te doen naar het juiste doelvermogen. Afhankelijk van de uitkomst van dit onderzoek zullen de betreffende gemeenten, waaronder de gemeente Altena, mogelijk moeten bijstorten.

Overige risico's
Hierboven zijn de tien belangrijkste risico's benoemd. Naast deze tien risico's is nog een aantal andere (kleinere) risico's te onderscheiden. Deze kunnen variëren van risico's die samenhangen met onvoldoende toezicht op bouwactiviteiten tot risico's op het gebied van fraude bij aanvraag van inkomensvoorzieningen. Een belangrijk risico is ook de gevolgen van de uitspraak van de Raad van State in het kader van de PAS (Programma Aanpak Stikstof). Onzeker is wat de impact voor projecten in de gemeente Altena is en wat de (financiële) consequenties hiervan zijn. Verondersteld wordt dat met deze risico's in totaal een bedrag van € 5.000.000 gemoeid is.

Frauderisico's

Jaarlijks wordt een frauderisicoanalyse opgesteld. De frauderisicoanalyse is er op gericht de opzet, het bestaan en de werking van de beheersmaatregelen op het gebied van fraude en integriteit te signaleren en maatregelen te treffen. Frauderisico's zijn in te delen in de volgende categorieën:
1. frauderisicofactoren met betrekking financiële verslaggeving;
2. frauderisicofactoren met betrekking tot het onrechtmatig onttrekken van waarden aan de instelling;
3. overige frauderisicofactoren.

Het frauderisicomanagement moet in 2020 nog opgesteld worden voor de gemeente Altena.

Weerstandsvermogen

De weerstandsratio wordt bepaald door de weerstandscapaciteit af te zetten tegen de waarde van de geïnventariseerde risico's. De omvang van de weerstandscapaciteit bedraagt in 2020 € 17.940.000. Gegeven de totale omvang van de voor 2020 geïnventariseerde risico's van € 13.200.000 bedraagt de factor weerstandsvermogen in 2020 1,36.

Om de factor weerstandsvermogen te beoordelen kan gebruik gemaakt worden van de door de Universiteit Twente opgestelde waardering.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De voor de gemeente Altena berekende weerstandsratio valt in de categorie C en kan dus beoordeeld worden als voldoende. De factor weerstandsvermogen ligt boven het door de gemeenteraad in de nota Risicomanagement vastgestelde minimum van 1,0. Dit minimum betreft een voorlopige streefwaarde, de intentie is om deze in de toekomst hoger te stellen.

De wijze waarop en de volgorde waarin de diverse componenten van de weerstandscapaciteit zullen worden ingezet, indien de risico's daadwerkelijk tot financiële lasten leiden, zullen afhankelijk zijn van de aard (incidenteel of structureel) en de omvang van de lasten. Omdat daarvoor een begrotingswijziging nodig zal zijn, wordt dit uiteindelijk door de gemeenteraad bepaald.

Geconcludeerd kan worden dat het weerstandsvermogen van de gemeente voldoende is om de belangrijkste geïnventariseerde risico's (financieel) op te vangen. Dit ook mede gelet op de relatief kleine kans van de afzonderlijke risico's en het feit dat deze risico's geen verband met elkaar houden, waardoor de kans zeer gering is dat alle risico's zich gelijktijdig manifesteren.

Kengetallen

Op basis van artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moeten in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing kengetallen opgenomen worden voor de netto schuldquote, de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, de solvabiliteitsratio, de structurele exploitatieruimte, de grondexploitatie en de belastingcapaciteit. Deze kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente.
NB. In verband met de herindeling per 1 januari 2019 zijn voor het jaar 2018 geen gegevens voor de gemeente Altena beschikbaar. Daarom is de kolom 'Jaarrekening 2018' niet in de tabel opgenomen.

	Begroting 2019	Begroting 2020
Netto schuldquote	83,2%	102,5%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	76,6%	95,9%
Solvabiliteitsratio	26,3%	25,2%
Structurele exploitatieruimte	5,0%	0,0%
Grondexploitatie	13,6%	10,8%
Belastingcapaciteit *	-	98,5%

* Omdat in 2019 de rioolheffing nog niet is geharmoniseerd, gelden hiervoor nog verschillende tarieven. Daarom kan voor de belastingcapaciteit in de tabel voor 2019 geen percentage voor de gemeente Altena opgenomen worden.

Beoordeling kengetallen in relatie tot de financiële positie
Aan de kengetallen zijn door de toezichthouder geen normen verbonden, maar hebben wel een signaleringswaarde. Deze signaleringswaarden zijn als volgt.

Kengetal	Minste risico	Gemiddeld risico	Meeste risico
Netto schuldquote	< 90%	90% – 130%	> 130%
Solvabiliteit	> 50%	20% - 50%	< 20%
Structurele begrotingsruimte	> 0%	0%	< 0%
Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit	< 95%	95% - 105%	> 105%

Op basis van bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat de kengetallen in de gemeente Altena zich in 2020 gunstig ontwikkelen.

Toelichting op de kengetallen

Netto schuldquote
Het kengetal netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft dus een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Met andere woorden, de schuldquote geeft aan of de gemeente nog investeringsruimte heeft of juist op haar tellen moet passen. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt het kengetal netto schuldquote ook berekend exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter. Een hoge schuld kan veroorzaakt worden doordat afgesloten leningen worden doorgeleend. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn.

Solvabiliteitsratio
Onder de solvabiliteitsratio wordt het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal verstaan. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte geeft inzicht in welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten en wordt uitgedrukt in een percentage. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

Grondexploitatie
Het kengetal grondexploitatie geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten en geeft daarmee inzicht in de waarde van de grondposities. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Hoe lager dit percentage, hoe beter.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze.

De kengetallen kunnen als volgt schematisch weergegeven worden:

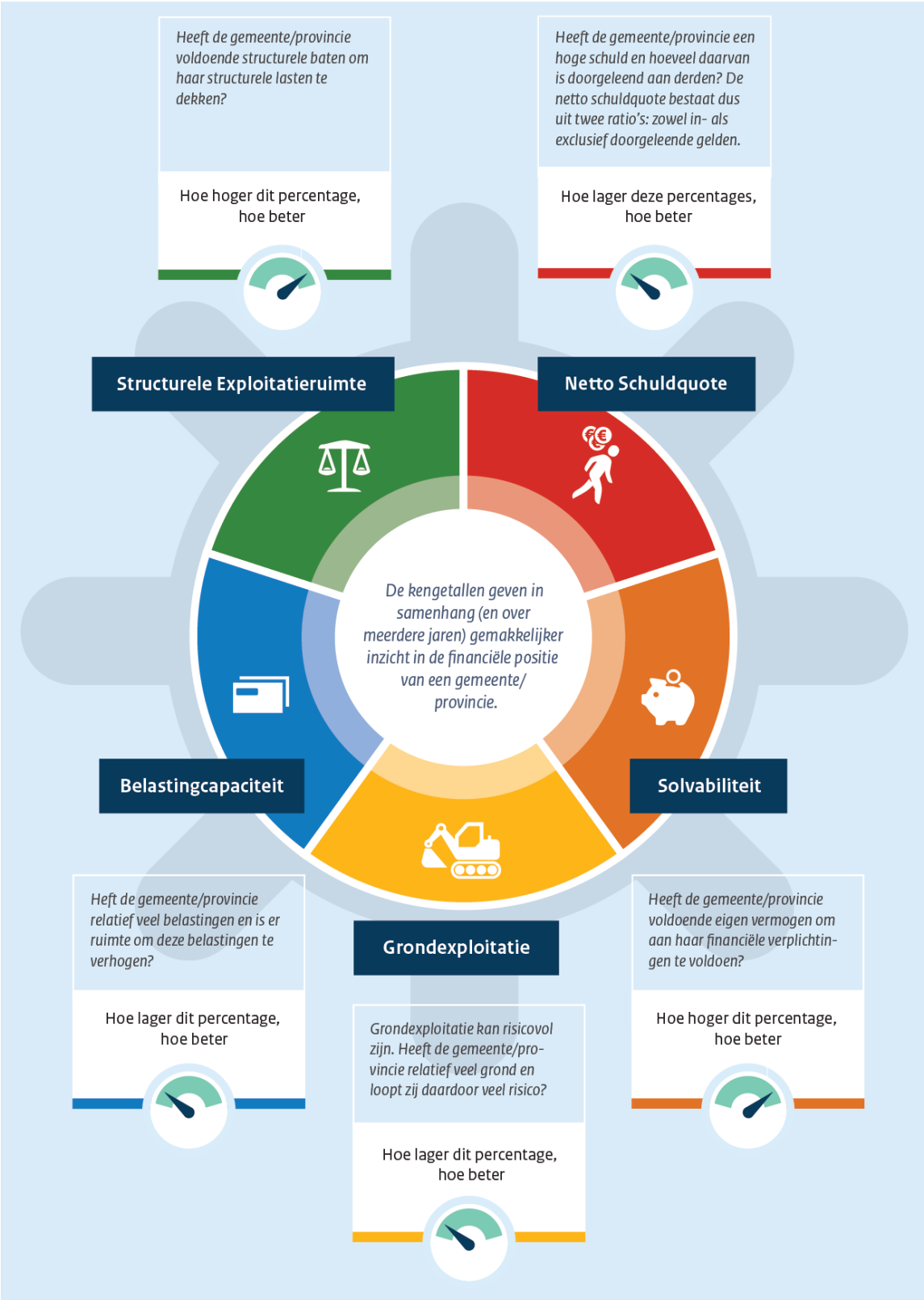

Bron: Ministerie van BZK
(https://kennisopenbaarbestuur.nl/thema/financi%C3%ABle-kengetallen-gemeenten-en-provincies/)

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Het onderhoud van de kapitaalgoederen is gebaseerd op de beheerplannen van de drie voormalige gemeenten. In 2020 zullen de beheersplannen geharmoniseerd worden. Zoals het Bestuursakkoord aangeeft zijn de bestaande budgetten hierbij het uitgangspunt.

Het onderhoud van de kapitaalgoederen legt beslag op een aanzienlijk deel van de financiële middelen van de gemeente Altena. De kapitaalgoederen zijn verdeeld naar de categorieën:

1. Wegen
2. Riolering
3. Watergangen
4. Groen
5. Gebouwen

In deze paragraaf wordt achtereenvolgens per kapitaalgoed ingegaan op de (beheer)plannen en de financiële consequenties.

Overzicht actuele kaders voor het begrotingsjaar 2020

Leeswijzer onderhoudsniveaus

A hoog
B basis
C laag; voor de provincie is dit de ondergrens van onderhoud

Onderwerp	Beheerplannen (titel)	Jaartal vaststelling/ actualisatie	Kwaliteitsniveau	Financieel vertaald
Wegen	Aalburg	2011	C	Ja
	Werkendam	2015	B	Ja
	Woudrichem	2015	B	Ja
	Altena (nog op te stellen)	2020	n.t.b.	Binnen bestaande middelen
Riolering	Beleidsvisie	2017	N.v.t.	Binnen bestaande middelen
	Beheerplan	2020	Wettelijke zorgplichten	n.t.b.
	Uitvoeringsprogramma en actualisatie beleidsvisie	2022	Wettelijke zorgplichten	n.t.b.
Watergangen	Beleidsvisie en beheerplan	2020	Voldoen aan eisen waterschap	n.t.b.

Onderwerp	Beheerplannen (titel)	Jaartal vaststelling/ actualisatie	Kwaliteitsniveau	Financieel vertaald
Groen	Aalburg, groenbeleidsplan	2006	B	Ja
	Werkendam, groenstructuurplan	2009	B	Ja
	Woudrichem, groenstructuurplan	2015	C	Ja
	Altena (nog op te stellen)	2020	n.t.b.	Binnen bestaande middelen
Gebouwen	Aalburg, meerjarenonderhoudsprogramma	2012	C	Ja
	Werkendam, beheerprogramma gemeentelijke gebouwen	2017	Instandhouding	Ja
	Woudrichem, beheerplan	2011	Instandhouding/B	Ja
	Altena (nog op te stellen)	2020	n.t.b.	Binnen bestaande middelen

Ambities voor 2020 - 2023

Wegen
Ambitie is om de openbare ruimte te onderhouden op het gewenste kwaliteitsniveau tegen zo laag mogelijke kosten. Doel is het verbeteren van de onderhoudstoestand, duurzaamheid, functionaliteit, veiligheid en toonbaarheid van de diverse wegen. Daarbij dienen de wegen in gemeente Altena te voldoen aan de minimale eisen van de Wegenverkeerswet.
In 2020 wordt een nieuw Beleid- en beheersplan Wegen opgesteld. In dit plan wordt het kwaliteitsniveau voor het gehele wegenareaal vastgesteld. Hieruit voortvloeiend volgt een meerjarenplanning waarbij de financiële vertaling pas kan worden vastgesteld na vaststelling van het gekozen kwaliteitsniveau.

Riolering
In het rioolbeheerplan – dat in 2020 wordt opgesteld - wordt aangegeven welke voorzieningen de gemeente beheert, wat de onderhoudstoestand is en hoe we de voorzieningen het beste onderhouden. De basis voor het rioolbeheerplan ligt in de vastgestelde Beleidsvisie riolering en water Altena. In 2022 wordt het uitvoeringsprogramma voor vaststelling aangeboden, gelijktijdig met de actualisatie van de beleidsvisie riolering. Het uitvoeringsprogramma is de operationele vertaling van de Beleidsvisie en het beheerplan met een planning van de werkzaamheden en de daaraan gekoppelde financiële middelen.

Watergangen
De Beleidsvisie riolering en water Altena gaat hoofdzakelijk in op de directe en indirecte relatie tussen lozingen uit het rioolstelsel en het oppervlaktewateren. Voor een goed waterkwantiteits- en waterkwaliteitsbeheer wordt in samenwerking met waterschap Rivierenland en andere *stakeholders* een Beleidsvisie oppervlaktewateren opgesteld. Daaruit volgt aansluitend ook het beheerplan.

Groen
In de periode 2019-2020 worden de digitale gegevens over het groenareaal en de bomen van Altena geactualiseerd en ontsloten via het beheerpakket GBI. Vervolgens wordt een beleidsplan groen en een beleidsplan bomen opgesteld. Hierin worden visie, ambities en doelstellingen op het gebied van groen en bomen van de gemeente vastgelegd. In het beleid worden bijvoorbeeld keuzes gemaakt ten aanzien van biodiversiteit, kwaliteitsniveaus, soortkeuze, communicatie, hoe om te gaan met overlast, mogelijkheden voor burgerparticipatie, etc. Aan de hand van de gemaakte beleidskeuzes worden beheerplannen voor groen en bomen uitgewerkt.

Gebouwen
In de periode 2019-2023 wordt het gebouwenbestand van Altena geïnventariseerd, worden conditiemetingen uitgevoerd en meerjarenonderhoudsplannen opgesteld. Vervolgens wordt beleid opgesteld voor de korte en middellange termijn bestaande uit een beleidsnota instandhouding gemeentelijk vastgoed. Voor de lange termijn wordt een Integraal huisvestingsplan opgesteld. Op basis van het beleid worden instandhoudingscenario's uitgewerkt alsmede het ambitieniveau met betrekking tot de instandhouding van het gemeentelijk vastgoed bepaald. In dit hele traject heeft duurzaamheid een prominente plaats.

Aangezien binnen de gemeente meerdere soorten vastgoed worden onderscheiden, worden de taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot het gemeentelijk vastgoed verdeeld onder de daarvoor verantwoordelijke teams.

Voor het opstellen van instandhoudingscenario's, instandhoudingsbudgetten en het managen van de uitvoering van het vastgoedbeheer is de aanschaf van softwareprogramma's noodzakelijk. Hiervoor worden een meerjarenonderhoudsprogramma en een gebouwenbeheersprogramma aangeschaft.

De financiële vertaling kan niet eerder plaatsvinden dan na vaststelling van het ambitieniveau ten aanzien van de instandhouding van het gemeentelijk vastgoed.

Paragraaf Financiering

€ 15 miljoen	€ 1,6 miljoen	€ 10,6 miljoen
Financieringsbehoefte	**Externe rentelasten**	**Kasgeldlimiet**

Inleiding

De financieringsparagraaf is bedoeld om inzicht te geven in de ontwikkelingen rond de meerjarige gemeentelijke financiering en het beleid dat hierop door de gemeente wordt gevoerd. Tevens is deze paragraaf bedoeld om de risico's die daarbij worden gelopen in beeld te brengen en aan te geven hoe getracht wordt om deze risico's te beheersen.

Het treasurybeleid van de gemeente Altena is gericht op de ondersteuning van de publieke taak van de gemeente en heeft een risicomijdend en voorzichtig karakter. Uitgangspunten zijn:

- het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden;
- het beschermen van gemeentelijke vermogens – en renteresultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet Fido, Ruddo, respectievelijk de limieten en richtlijnen van het Treasurystatuut.

De relevante beleidskaders waarbinnen het Treasurybeleid plaatsvindt staan hieronder vermeld.

- Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO 2001)
- Nota Reserves en Voorzieningen (2019)
- Treasurystatuut (2019)

Externe rentelasten / rentebaten

De externe rentelasten bedragen in totaal € 1,6 miljoen. Deze hebben betrekking op rente van de langlopende geldleningen. De externe rentebaten hebben betrekking op de terugontvangst van rentes van verstrekte geldleningen aan derden.

Rente grondexploitatie

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het toegestaan om de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen door te berekenen aan Bouwgronden In Exploitatie (BIE). Het rentepercentage is bepaald door het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor 2020 is dit rentepercentage berekend op 1,58 %.

Omslagrente

In het BBV is opgenomen dat de rentekosten aan de desbetreffende taakvelden moeten worden toegerekend met behulp van een (rente)omslag. De berekeningsmethode is in het BBV voorgeschreven. De omslagrente wordt bij de begroting berekend door de werkelijk aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Voor 2020 is het omslagpercentage berekend op 1,50%.

Renteresultaat

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Bedrag
Externe rentelasten over de korte en lange financiering	1.586
Externe rentebaten	-420
Saldo door te rekenen externe rente	**1.166**
Rente die aan de grondexploitatie doorberekend moet worden	286
Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld toegerekend moet worden	374
Totaal door te rekenen externe rente	**506**
Rente over eigen vermogen	921
Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	602
Totaal aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toe te rekenen rente	**2.029**
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (via renteomslag)	**2.422**
Renteresultaat op het taakveld Treasury	**-393**

Financieringsbehoefte

De financieringspositie geeft de financieringsbehoefte van de gemeente aan. De gemeente Altena maakt gebruikt van totaalfinanciering. De financieringsbehoefte voor de jaren 2020-2023, die is opgenomen in deze begroting is € 15 miljoen. De rentelasten van dit bedrag zijn € 50.000. Afhankelijk van de nieuwe investeringen die gepleegd worden, zal dit bedrag daarop aangepast moeten worden.

Schatkistbankieren

Het schatkistbankieren verplicht gemeenten om hun overtollige financiën onder te brengen bij het Rijk. Tegelijkertijd hoeft het Rijk dan minder geld te lenen op de financiële markten waardoor de staatsschuld daalt. Bij schatkistbankieren worden de tegoeden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Tot een bepaald bedrag mogen gemeenten hun overtollige financiën wel buiten de schatkist van het Rijk houden. Voor de gemeente Altena bedraagt dit drempelbedrag in 2020 € 940.000. Tegoeden boven dit bedrag dienen afgestort te worden naar de schatkist.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximumbedrag waarvoor kortlopende financieringsmiddelen (looptijd < 1 jaar) aangetrokken mogen worden. De kasgeldlimiet stelt daarmee een grens aan het te lopen renterisico op de korte schuld. Als de kasgeldlimiet overschreden wordt, moet worden overgegaan tot omzetting naar langlopende schulden (looptijd > 1 jaar). De kasgeldlimiet wordt jaarlijks vastgesteld en heeft een omvang van 8,5% van het begrotingstotaal aan lasten. Voor de gemeente Altena bedraagt de kasgeldlimiet in 2020 € 10,6 miljoen ofwel maximaal € 10,6 miljoen mag met kort geld gefinancierd worden.

Renterisiconorm

Evenals bij de korte schuld is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten als gevolg van renteschommelingen bij lange financieringen een belangrijk uitgangspunt. Om de effecten van deze schommelingen te beheersen is in de wet Fido de renterisiconorm opgenomen. Deze heeft tot doel renterisico's op de vaste schuld te beheersen door het aanbrengen van een spreiding in de looptijden van de leningenportefeuille. Door de langlopende financiering te realiseren binnen de kaders van de renterisiconorm wordt het renterisico van de langlopende schuld op verantwoorde wijze beheerst. Het tekort op de renterisiconorm voor de gemeente Altena is in 2020 € 7,2 miljoen.

Toelichting

Het tekort op de renterisiconorm voor 2020 wordt veroorzaakt door een aflossing in 2020 van een lening van € 25 miljoen. Deze is afgesloten in 2019 voor een periode van 1 jaar en 2 maanden. In verband met het nog lopende project van de implementatie van de liquiditeitenplanning is vooralsnog gekozen voor deze korte periode. Het is de bedoeling dat na afloop van de lening van 1 jaar en twee maanden deze wordt omgezet naar een langlopende lening, met een jaarlijkse aflossing. Dit zal dan een effect hebben op de renterisiconorm.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020
Basisgegevens renterisiconorm	
Renteherzieningen op leningen o/g	257
Renteherzieningen op leningen u/g	0
Betaalde aflossingen	32.018
Renterisico	**32.275**
Begrotingstotaal jaar t	125.352
Het bij Min. Regeling vastgestelde %	20%
Renterisiconorm	25.070
Toets renterisiconorm	
Tekort	*7.205*

Paragraaf Bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

In het eerste jaar van gemeente Altena is veel werk verzet om de basis op orde te brengen en zijn op verschillende beleidsterreinen achterstanden weggewerkt. Daarmee is een goede basis gelegd voor doorontwikkeling in 2020. Deze doorontwikkeling is erop gericht de schaalsprong in omvang ook te vertalen naar een kwaliteitssprong. Immers, van een organisatie van een gemeente van 55.000 inwoners mag wat worden verwacht. Bedrijfsvoering is erop gericht om de organisatie toekomstbestendig te maken. In de organisatiefilosofie worden de termen flexibel en wendbaar genoemd. Dit om de organisatie snel te laten schakelen en aan te laten passen op steeds sneller komende ontwikkelingen en trends. Wendbare organisaties bestaan niet, maar wendbare medewerkers wel. Dit betekent dat we onze medewerkers als ons belangrijkste kapitaal hierin faciliteren. De interventies binnen bedrijfsvoering zijn erop gericht om medewerkers bewust te maken van de digitale stroomversnelling, hun inzetbaarheid te vergroten, ze te laten nadenken over hoe hun toekomst er uit ziet en ze inzicht te verschaffen in welke economische en maatschappelijke ontwikkelingen het werk veranderen. Kortom, naast het creëren van bewustzijn, de medewerkers ook faciliteren in hun beweging en ontwikkeling. Uitgangspunt bij de organisatieontwikkeling zijn de zes bouwstenen uit de organisatiefilosofie: strategie, structuur, cultuur, systemen, managementstijl en personeel.

Personeel en Organisatie

In 2020 ligt de focus op het verder professionaliseren van de organisatie, het team en het individu. De organisatiefilosofie is hier leidend. Belangrijke onderwerpen zijn: het creëren van een lerende organisatie, het realiseren van een vitale medewerker en veilige omgeving, personeelsplanning, duurzame inzetbaarheid, digitalisering processen, integraal management, van buiten naar binnen werken en dienend leiderschap.
De interventies, projecten en activiteiten die worden ondernomen in 2020 zijn om de medewerkers te faciliteren in hun beweging en ontwikkeling.

Op 1 januari 2020 treedt de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) in werking. Vanaf 1 januari 2020 is het private recht van toepassing op ambtenaren. De rechtspositie van ambtenaren wordt voortaan geregeld in het Burgerlijk Wetboek (hierna BW), de nieuwe Cao Gemeenten, de arbeidsovereenkomst en het personeelshandboek. Het arbeidsrecht zoals geregeld in het BW is van toepassing. In het najaar van 2019 worden alle voorbereidingen getroffen om de transitie mogelijk te maken. Hier is een werkgroep voor opgericht en wordt veelvuldig gesproken en afgestemd met directie, college, OR en GO en met collega's van andere gemeenten.

De in de Kadernota 2020 opgenomen formatie-uitbreiding is in de Begroting 2020 opgenomen. Het gaat om twee adviseurs, een programmanager circulaire landbouw en een beleidsadviseur verkeer

en vervoer. Daarnaast is de tijdelijke inzet van extra fte op het gebied van sociaal domein en bedrijfsvoering in de Begroting 2020 verwerkt. Als uitkomst van de tijdens de raadsbehandeling van de Kadernota 2020 gedane toezegging is ook tijdelijke formatie voor een subsidioloog in de Begroting 2020 opgenomen. Tot slot bevat de Begroting 2020 ook de middelen voor organisatieontwikkeling, zoals aangegeven in de Kadernota 2020.

Financiën | Planning en control

In 2020 worden als onderdeel van de reguliere P&C-cyclus de Jaarrekening 2019, de Kadernota 2021, de Eerste en Tweede Bestuursrapportage 2020 alsmede de Begroting 2021 en de Meerjarenraming 2022-2024 opgesteld.

Met de Auditcommissie wordt de vormgeving en presentatie van de P&C-producten in de komende jaren verder geoptimaliseerd. De Begroting 2020 kent voor het eerst doelenbomen. Voor de Begroting 2021 worden de paragrafen verder ontwikkeld en zullen een aantal aanvullende lokale beleidsindicatoren toegevoegd worden. Het ontwerp van de Begroting 2020 geeft vanaf 2020 ook vorm aan de Bestuursrapportages, waarin met een stoplichten-model voortgebouwd wordt op de doelenbomen.

Ook wordt in 2020 de uitbreiding van controle (controleren) naar control (sturen en beheersen) voortgezet. Interne controlewerkzaamheden worden niet alleen gebruikt voor de (externe) verantwoording, maar nadrukkelijk ook om te kunnen leren en daarmee interne werkprocessen verder te verbeteren.

Binnen het totaal van het risicomanagement blijft de aandacht ook gericht op frauderisicomanagement. In 2020 zal het beleid voor het voorkomen van fraude en integriteitsschendingen verder uitgewerkt worden.

Juridische zaken en kwaliteitszorg

In 2020 zal de aandacht op juridisch gebied verschuiven van werkzaamheden als gevolg van de herindeling, naar een meer structurele ontwikkeling en borging van de juridische kwaliteit van de gemeentelijke organisatie. Behalve de inzet van juridische deskundigheid bij specifieke vragen zal daarvoor met name gezocht worden naar mogelijkheden om via (interne) opleiding en ondersteuning, de juridische kwaliteit in de breedte van de organisatie te borgen.

Naast de zorgvuldige behandeling van juridische bezwaar- en beroepsprocedures zal met name ook ingezet worden op het voorkomen van procedures, dan wel het onnodig voortslepen daarvan.

Informatiemanagement

Operationele zaken
De gemeente Altena stapt over naar een nieuwe cloud-leverancier. Dit betekent een exit strategie bepalen met de huidige leverancier en de uitvoering van een omvangrijk implementatietraject van de oude naar de nieuwe cloud-omgeving. Naast deze migratie is ook het doel om optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden die de software en de nieuwe hardware biedt om het digitale en flexibele werken te ondersteunen. Efficiency en veiligheid zijn hierbij belangrijke kernwaarden.

Zaakgericht werken
In 2020 gaan wij verder met de doorontwikkeling van het zaaksysteem. Zaakgericht werken geldt voor veel repeterende werkprocessen. Deze processen zijn uitgewerkt in een zaaktype catalogus waarin alle voorkomende aanvragen en verzoeken zijn opgenomen, en gekoppeld zijn aan de processtappen voor de behandeling van die zaak, aan de statussen die de zaak kan hebben, aan de (archief)eisen aan het zaakdossier en aan de verantwoordelijkheden van de betrokkenen in de zaak. Een zaaksysteem ondersteunt de medewerker bij de behandeling van zaken. Zaakgericht werken ondersteunt verder het verbeteren van de dienstverlening, het professionaliseren van de bedrijfsvoering en het op orde brengen van de informatievoorziening en dossiervorming.

Informatiebeveiliging
In het jaar 2019 heeft de opbouw van de informatiebeveiliging voor de gemeente Altena centraal gestaan. De opbouw betekende de vastlegging van de functies en rollen zoals Chief Information Security Officer (CISO), de Functionaris Gegevensbescherming (FG) , de privacy-beheerder en de diverse beveiligingsbeheerders. Verder is het strategisch en tactische informatiebeleid voor de gemeente opgesteld en is de nulmeting en de risico-inventarisatie uitgevoerd.
De beleidsstukken zijn aangepast aan de nieuwe normen voor informatiebeveiliging, die meer dan voorheen uitgaat van het zelf controlerende karakter van een organisatie. In het derde kwartaal van 2019 is dit informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld.
Via een jaarlijkse PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act) wordt het beleid geactualiseerd en aangepast. Jaarlijks wordt namelijk via een ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit), en betekent eenmalige informatieverstrekking en eenmalige IT-audit, de gemeente Altena door een onafhankelijke auditor getoetst of het informatiebeveiligingsbeleid aan deze landelijke normen voldoet.

Ontwikkeling informatiebeleid
Doelstelling is een informatiebeleidsplan te ontwikkelen dat integraal aan sluit op de gemeentelijke dienstverleningsvisie en de daarvoor benodigde informatie. Van invloed op het informatiebeleidsplan is de wijze waarop Altena haar dienstverlening inhoud wil geven en welke informatie(middelen) daarvoor nodig zijn. Een andere bron is een goede informatiearchitectuur met een goed beeld op de informatiestromen, dwarsverbanden en koppelingen. Tenslotte is er een veelheid aan landelijke ontwikkelingen die invloed hebben op de ontwikkeling van het informatiebeleid.

Het informatiebeleidsplan brengt deze ontwikkelingen samen met aandacht voor de kernwaarden (flexibel, ondernemend, proactief en innovatief) om de gemeentelijke bedrijfsvoering en dienstverlening flexibel en wendbaar in te kunnen richten.

Gedigitaliseerd sociaal domein
We digitaliseren het sociale domein daarmee ondersteunen we de lokale wijkteams met adequate informatievoorziening. Professionals zijn zo beter in staat om de hulp te bieden die nodig is en nieuwe E-diensten geven inwoners snel en eenvoudig toegang tot hun persoonlijke informatie of tot een digitaal aanvraagformulier.

Door integratie met het zaaksysteem komt een digitaal cliëntendossier beschikbaar dat ook kan worden ingezien door de inwoner. Het nieuwe systeem maakt regievoering op de hele keten van aanvraag tot beschikking en nazorg mogelijk

Bij de uitvoering houden we rekening met de richtlijnen en beperkingen die voortvloeien uit de AVG.

Documentatie informatievoorziening (DIV)

Toegang tot verplaatst archief
Daarnaast zijn de archieven van Woudrichem, Aalburg en Werkendam vervroegd overgebracht naar het Streekarchief. Voor de gemeente Werkendam geldt nog wel dat een klein deel, namelijk de bewaarserie vanaf 2007 tot en met 2018, nog bewerkt wordt en dan overgebracht. Uitvoering van deze bewerking zal in 2020 worden afgerond.

Toezicht op archiefbeheer
De archiefinspectie heeft over 2018 een rapportage opgesteld betreffende het informatie- en archiefbeheer van de voormalige gemeenten Aalburg, Werkendam, Woudrichem. Normaliter is de rapportage gebaseerd op de Key Performance Indicators (KPI's) voor de gemeentelijke archiefketen, zoals die zijn opgesteld door de VNG. Deze rapportage is voor behandeling in de raadsvergadering van september 2019 geagendeerd en moet worden opgenomen in deze paragraaf. Het inspectieverslag geeft goed inzicht in de huidige toestand van het archiefbeheer en heeft het karakter van een werkprogramma voor de komende jaren. De te ondernemen acties c.q. verbeterpunten, zullen worden opgenomen in de planning van Documentaire Informatie Voorziening (DIV). We bevinden ons nu in een uitzonderlijke situatie. De gemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem zijn opgegaan in de gemeente Altena. In overleg met de archiefinspecteur van het streekarchief en het Interbestuurlijk Toezicht van de provincie is afgesproken om alles in kaart te brengen. Het is de bedoeling dat vanuit de beschreven 0-situatie actie wordt ondernomen.

Paragraaf Verbonden Partijen

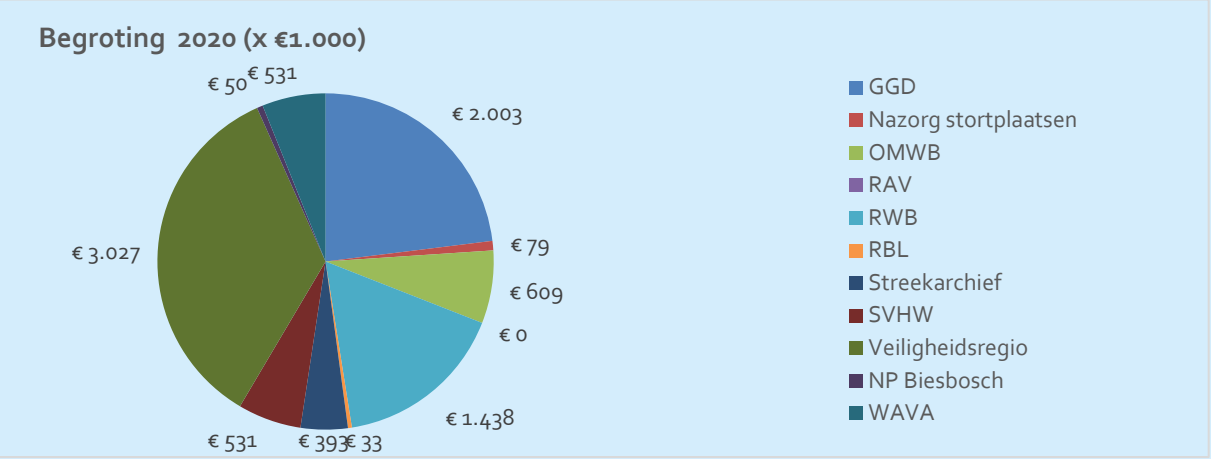

Het Inkoopbureau (stichting), het ROB (commanditaire vennootschap), de BNG (geen gemeentelijke bijdrage) en Brabant Water (geen gemeentelijke bijdrage) zijn niet in dit overzicht opgenomen.

Beleidskader

- Nota Verbonden Partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft als definitie: 'een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie, waarin de provincie onderscheidenlijk gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht.'

Financieel belang

Er is sprake van een 'verbonden partij' als de gemeente geen verhaalsmogelijkheden heeft als de partij failliet gaat, of als de gemeente aansprakelijk wordt gesteld indien de partij haar verplichtingen niet nakomt. Bij leningen en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij: de gemeente behoudt juridische verhaalsmogelijkheden als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat hier om overdrachten (subsidies).

Bestuurlijk belang

Er is sprake van een 'verbonden partij' als een wethouder, een raadslid of een ambtenaar van de gemeente, namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt.

	Naam	Veiligheidsregio
1	**Doelstellingen** Zorg voor veiligheid: crisisbeheersing, rampenbestrijding, brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van openbare orde en veiligheid.	
2	**Activiteiten** • Doorontwikkelen crisismanagement • Zelfredzaamheid / samenredzaamheid • Informatiemanagement/ informatiebeveiliging • Risicobeheersing	
3	**Meerjarendoelen gemeente** Het continueren en doorontwikkelen van de crisisorganisatie van Altena die voldoet aan de wettelijke verplichtingen op basis van de Wet op de Veiligheidsregio's en het regionaal crisisplan (RCP). Een organisatie die inspeelt op de regionale en landelijke ontwikkelingen en zich waar nodig aanpast.	
4	**Publiek belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert Wettelijke verplichting.	
5	**Financieel belang gemeente** Financieel belang gemeente Altena 2019: € 2.917.604	
6	**Ontwikkelingen** De Veiligheidsregio wil zich in de toekomst richten op Artificial intelligence, automotive en de kracht van social media. Zij wil dat bij een melding van een incident ook beeldmateriaal wordt meegestuurd en informatie dat al te vinden is uit openbare informatiebronnen. Hierop wordt de wijze en snelheid van alarmeren en informatie- uitwisseling aangepast. Tevens wil zij kijken of er ook mogelijkheden bestaan om burgers sneller te bereiken en in te zetten bij het voorkomen en bestrijden van risico's. Daarnaast gaat de Veiligheidsregio zich meer richten op klimaatverandering en de energietransitie. Iedereen wordt zich steeds meer bewust van het belang van duurzaamheid en de risico's als extreme droogte of juist (te) veel water. Tot slot is er een aantal maatschappelijke ontwikkelingen waar de Veiligheidsregio zich op richt of gaat richten: kwetsbare groepen, individualisering en zelfredzaamheid, Generatie Z (hoe hou je vrijwilligers bij de brandweer) en weerbare samenleving.	
7	**Risico's** * Verplichtingen die voortvloeien uit wetgeving; * Realisatie Landelijke samenwerking meldkamer (LSM) * Grootschalige incidenten.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Burgemeester maakt deel uit van het Algemeen Bestuur.	
9	**Deelnemende gemeenten** Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert.	
10	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** Tilburg	
11	Omvang eigen vermogen 1-1-2020 Omvang vreemd vermogen 1-1-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 15.653.000 € 41.118.000 € 12.994.000 € 47.171.000
12	Omvang van het financiële resultaat 2020	€ 0

	Naam	Streekarchief
1	**Doelstellingen** Het doel van het Streekarchief – zoals verwoord in de gemeenschappelijke regeling – is drieledig: 1. de zorg voor en het beheer van de naar de archiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden; 2. het toezicht op het beheer van de niet-overgebrachte bescheiden, alsmede [op] de werkzaamheden verbonden aan de voorbereiding van de overbrenging van de niet-overgebrachte archiefbescheiden; 3. het vanuit een centrale archiefbewaarplaats bevorderen van lokaal en streekhistorisch onderzoek.	
2	**Activiteiten** Vanuit de bevordering van aandacht voor regionaal erfgoed en cultuurhistorie, worden permanent activiteiten aangekondigd op de homepage van het Streekarchief (http://www.salha.nl/).	
3	**Meerjarendoelen gemeente** Dit najaar wordt een nieuw beleidsplan vastgesteld voor de periode 2020-2022. Het is de bedoeling dat in 2020 een groot deel van de personele capaciteit zal worden aangewend voor het verder gestalte geven aan het e-depot. Zie ook onder '6 Ontwikkelingen'. Het vorige beleidsplan Streekarchief Langstraat Heusden Altena (2017-2019) bevat een vijftal kerndoelen: 1. de verdere versterking van de (digitale) dienstverlening aan burgers en gemeentelijke organisaties; 2. de totstandkoming van een zogeheten e-depot, waarmee een duurzame bewaring van digitale archieven wordt gegarandeerd; 3. de verdere ontsluiting van bestaande en nieuw te verwerven archieven en collecties; 4. een kwaliteitsslag voor enkele interne processen; 5. het stimuleren van belangstelling voor het regionale erfgoed en cultuurhistorie.	
4	**Publieke belang**, c.q. reden waarom gemeente participeert Het beheer van de naar het Streekarchief overgebrachte archieven en het toezicht op de niet-overgebrachte archieven. Met het laatste wordt bedoeld het toezicht door de streekarchivaris op de naleving van wettelijke regels met betrekking tot de vorming en het beheer van de archieven door de gemeente.	
5	**Financieel belang gemeente** Voor 2020 € 386.773	
6	**Ontwikkelingen** Het jaar 2020 staat in het licht van verdere digitalisering van archiefbeheer en dienstverlening. Een essentieel onderdeel daarbij is het e-depot, een voorziening die het Streekarchief in staat stelt om digitaal gevormde informatie daadwerkelijk duurzaam – 'voor de eeuwigheid!' – te bewaren. In nauwe samenwerking met de gemeenten Altena, Heusden en Waalwijk en andere betrokkenen houdt het Streekarchief zich sinds 2015 intensief bezig met de voorbereidingen op de komst van dit e-depot, dat een onmisbare schakel is tussen archiefvormende gemeentelijke administraties, het Streekarchief dat de archieven beheert, en de burger en andere eindgebruikers van (overheids)informatie. Gelet op de digitale ontwikkelingen bij gemeentelijke deelnemers en bij particuliere archiefvormers dient het e-depot in 2020 daadwerkelijk gerealiseerd te worden. Het is evident dat het niet om een sinecure gaat.	
7	**Risico's** Een belangrijk punt van aandacht is de auteursrechtelijke bescherming van een gedeelte van de collectie van het Streekarchief. De Auteurswet bepaalt dat het auteursrecht op een werk 70 jaar na het overlijden van de maker vervalt. Het Streekarchief moet zijn website op korte termijn in lijn brengen met de geldende auteursrechtelijke bepalingen, enerzijds door actief te streven naar regelingen met afzonderlijke auteursrechthouders en de informatie over auteursrechten aan te vullen	

	en te actualiseren, anderzijds door een aantal afbeeldingen te verwijderen. Dit heeft met name consequenties voor het via de website aanbieden van foto's, films, bouwtekeningen en kranten.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Burgemeester M. Fränzel (algemeen en dagelijks bestuur) en wethouder J.P. Tanis (algemeen bestuur).	
9	**Deelnemende gemeenten** Altena, Heusden en Waalwijk	
10	**Vestigingsplaats / centrumgemeente** Heusden	
11	Omvang eigen vermogen 01-01-2020 Omvang vreemd vermogen 01-01-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 183.254 € 0 € 172.059 € 0
12	Omvang van het financiële resultaat 2020	€ 0

	Naam	GGD West Brabant
1	**Doelstellingen** De GGD is - met inachtneming van het bepaalde in de Wet Publieke Gezondheid (Wpg) en andere relevante wetgeving op het terrein van de openbare gezondheidszorg - belast met het uitvoeren van gezondheid beschermende en -bevorderende maatregelen, waaronder het voorkomen en vroegtijdig opsporen van ziekten. Ambities waar zij in 2019 aan werkt, zijn; 1. Een gezondere en veiligere leefomgeving 2. Verdere structuurverbetering bestrijding infectieziekten 3. Datagedreven publieke gezondheid 4. Aanpak sociaaleconomische gezondheidsverschillen en leefstijl 5. Verder doorpakken met jeugdgezondheidszorg	
2	**Activiteiten** Uitvoeren van gezondheid beschermende en -bevorderende maatregelen, waaronder het voorkomen en vroegtijdig opsporen van ziekten.	
3	**Meerjarendoelen gemeente** In 2019 worden nieuwe meerjarendoelen vastgesteld in samenwerking met inwoners en betrokken partners.	
4	**Publieke belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert De gemeente is op basis van de Wpg verplicht een GGD te hebben en deze in stand te houden. Alvorens besluiten te nemen die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor de collectieve gezondheid, vragen burgemeester en wethouders advies aan de GGD.	
5	**Financieel belang gemeente** De gemeente betaalt een jaarlijkse gemeentelijke bijdrage, die is opgebouwd uit een bijdrage voor basistaken, jeugdgezondheidszorg 0 –4 jarigen en gemeente specifieke afspraken (bijvoorbeeld huisvesting jeugdgezondheidszorg). Daarnaast worden markttaken (zoals inspecties technische hygiënezorg) afgenomen op factuurbasis. Bijdrage gemeente Altena voor 2020: € 2.103.432	
6	**Ontwikkelingen** De GGD heeft 'opstaan voor kwetsbaren' haar speerpunt gemaakt en focust zich op sociaaleconomische gezondheidsverschillen. In 2019 is er speciale aandacht voor het voorbereiden van de invoering van de nieuwe omgevingswet. En voor het doorpakken van onze lessons learned uit de integrale campingaanpak Fort Oranje, en de rol van de GGD als crisisorganisatie (met ketenorganisaties) hierin. Met ingang van 1 januari 2019 is een deel van de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma gedecentraliseerd, en wordt uitgevoerd door de GGD. Verhogen van de vaccinatiegraad is een van de doelstellingen.	
7	**Risico's** Bekostiging van het RVP liep tot 1 januari 2019 via de Rijksbegroting, vanaf 1 januari 2019 is de bekostiging overgeheveld naar de gemeenten. De berekening is indicatief voor zowel de totale omvang alsmede het deel dat de GGD als uitvoerder van de gemeenten nodig heeft voor het aandeel kinderen en jongeren dat zij vaccineert. Het uitgangspunt is dat voor de bekostiging één op één uitgegaan wordt van de het bedrag dat door het rijk richting de gemeenten wordt gedecentraliseerd. Een risico voor de (activiteiten van) de GGD is het personeelstekort in de (jeugd)gezondheidszorg.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder P.J. van der Ven	
9	**Deelnemende gemeenten** Regio West-Brabant (18 gemeenten)	
10	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** Breda	

11	Omvang eigen vermogen 01-01-2020 Omvang vreemd vermogen 01-01-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 4.131.000 € 10.553.000 € 4.125.000 € 10.553.000
12	Omvang van het financiële resultaat 2020	€ 0

	Naam	Regionale ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord
1	**Doelstellingen** - Het instellen en in stand houden van een Regionale Ambulancevoorziening ten behoeve van het werkgebied West-, Midden-Brabant en Brabant Noord; - Het in stand houden van een meldkamer ambulancezorg ten behoeve van het werkgebied MWN; - Het vaststellen en (doen) uitvoeren van het Regionaal Ambulance Plan van het werkgebied MWN; - Het (doen) leveren van een bijdrage aan de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen Midden/West-Brabant (GHOR) ten behoeve van de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant en de Hulpverleningsdienst Brabant-Noord.	
2	**Activiteiten** (Mobiele) zorg die beroepsmatig wordt verleend aan een patiënt met een aandoening of letsel. Het gaat om spoedeisende of geplande ambulancezorg.	
3	**Meerjarendoelen gemeente** Terugbrengen van het overschrijdingspercentage.	
4	**Publiek belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert Zorgdragen voor goede spoedeisende hulp voor burgers.	
5	**Financieel belang gemeente** RAV ontvangt geen bijdrage van de gemeente, alle activiteiten worden gefinancierd door de zorgverzekeraars.	
6	**Risico's** Groeiend personeelstekort in de (spoedeisende) gezondheidszorg, en de toenemende productie.	
7	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder P.J. van der Ven	
8	**Deelnemende gemeenten** Regio West Brabant (46 gemeenten).	
9	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** Den Bosch	
10	Omvang eigen vermogen 1-1-2020 Omvang vreemd vermogen 1-1-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 14.009.000 € 30.687.000 € 13.970.000 € 29.087.000
11	Omvang van het financiële resultaat 2020	€ 0

	Naam	WAVA
1	**Doelstellingen** WAVA heeft tot doel in haar rechtsgebied de Wsw uit te voeren. Vanaf 1 januari 2015 is de toegang tot de Wsw afgesloten. De op dat moment bestaande Wsw-dienstverbanden blijven gehandhaafd. Daarnaast voert MIDZUID op verzoek van de gemeenten arbeidsre-integratie uit. Vanaf 1 januari 2017 zijn gemeenten verplicht om nieuw beschut werk aan te bieden aan inwoners die hiervoor geïndiceerd worden.	
2	**Activiteiten** Het bieden van aangepaste arbeid aan belanghebbenden met een dienstverband Wsw. Daarnaast kunnen op verzoek van de gemeenten personen geplaatst worden op een nieuwe beschut werk baan. Op verzoek van o.a. gemeenten voert ook re-integratieopdrachten uit.	
3	**Publiek belang** Voor de verplichte uitvoering van de Wsw taak en het uitvoeren van nieuw beschut werk wordt deelgenomen in de GR WAVA.	
4	**Financieel belang gemeente** Financieel belang voor de gemeente is gelegen in een zo laag mogelijke bijdrage in het tekort van de GR WAVA. Ook is het streven om een zo laag mogelijke aanvullende bijdrage beschikbaar te stellen per Wsw-werknemer. Financieel belang Altena € 544.224	
5	**Risico's** Op grond van de Wgr zijn de deelnemende gemeenten verplicht om een in enig jaar geleden verlies aan te zuiveren. In de begroting is rekening gehouden met mogelijke aanspraken om bij te dragen in de verliezen.	
6	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder P.C. Jorritsma-Verkade en wethouder J.P. Tanis.	
7	**Deelnemende gemeenten** Altena, Drimmelen, Geertruidenberg en Oosterhout.	
8	**Vestigingsplaats** Oosterhout	
9	Omvang eigen vermogen 1-1-2020 Omvang vreemd vermogen 1-1-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 1.224.000 € 7.958.000 € 1.224.000 € 7.328.000
10	Omvang van het financiële resultaat 2020	€ 0

	Naam	Regio West Brabant (RWB)
1	**Doelstellingen** Primair doel is door de samenwerking bij bovengemeentelijke beleidsmatige en strategische vraagstukken een bijdrage te leveren aan het realiseren van gemeentelijke en regionale doelstellingen.	
2	**Activiteiten** De Regio West-Brabant stelt in 2019 een actieprogramma op. De activiteiten zijn ondergebracht in de vier primaire taken van de RWB: Arbeidsmarkt, Economie, Mobiliteit en Ruimte. De activiteiten hebben betrekking op het beter aansluiten van vraag- en aanbod op de arbeidsmarkt en het terugdringen van tekorten op de arbeidsmarkt, het versterken van de economische structuur, het verstevigen van economische netwerken, het versterken van de infrastructuur (wegen, water spoor) het bevorderen van duurzame alternatieven voor de woon-werkverkeer en transport (openbaar Vervoer, fiets, multimodaal vervoer) en ruimtelijke opgaven als voorzien in voldoende ruimte voor economische ontwikkeling, het versterken van de stedelijke as, vitaal platteland en versterken van natuur en recreatie. De gemeente Altena participeert actief in de activiteiten van de regio West-Brabant. De inzet gaat vooral op de onderwerpen en thema's die voor hier van belang zijn, zoals: versterking van het maritieme cluster en agrofood, starters, terugdringen tekorten op de arbeidsmarkt, arbeidsmigratie, A27, beter openbaar vervoer, vitaal platteland, voldoende bedrijventerreinen, versterking natuur en recreatie.	
3	**Meerjarendoelen gemeente** Als gemeente binnen de regio West-Brabant economie, ecologie en sociaal maatschappelijke belangen in balans met elkaar tot uitvoering te brengen.	
4	**Publiek belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert De ontwikkelingen die tegenwoordig op de gemeenten afkomen maken dat een gemeente het niet meer alleen kan. Samenwerking met andere gemeenten en andere partners in de regio is noodzakelijk. Dit zorgt voor bestuurskracht, zaken kunnen efficiënter en effectiever worden opgepakt en we krijgen hierdoor een stevigere positie t.o.v. provincie en rijk.	
5	**Financieel belang gemeente** Door bijdragen aan apparaatskosten, programmakosten en een onderzoek- en ontwikkelfonds kan de vastgestelde Strategische Agenda West-Brabant worden uitgevoerd. De berekening van de financiële bijdragen gebeurt op basis van inwoneraantal. Financieel belang Altena € 1.277.025	
6	**Risico's** In zowel de jaarrekening als in de begroting worden de risico's beschreven. Deze risico's zijn niet geprioriteerd. De RWB heeft, conform de Nota Verbonden Partijen, geen weerstandsvermogen. Wel is een reserve gevormd om de grootste personele risico's op te vangen.	
7	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder J.M. van Oosten, wethouder P.J. van der Ven, wethouder J.P. Tanis	
8	**Deelnemende gemeenten** Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tholen, Woensdrecht, Zundert.	
9	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** Etten-Leur	
10	Omvang eigen vermogen 1-1-2020 Omvang vreemd vermogen 1-1-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 432.000 € 4.640.000 € 432.000 € 4.640.000
11	Omvang van het financiële resultaat 2020	€ 0

	Naam	Parkschap Nationaal Park de Biesbosch
1	**Doelstellingen van de samenwerking voor Nationaal Park de Biesbosch zijn:** • Het beschermen en ontwikkelen van natuurwaarden; • Het bewaren en ontwikkelen van het landschappelijk karakter; • De zorg voor en ontwikkeling van recreatie; • De kwaliteit en identiteit van De Biesbosch blijven positioneren en verder ontwikkelen (onder andere in relatie tot NL Delta).	
2	**Activiteiten** Om de doelstellingen te realiseren is zijn de belangrijkste hoofdtaken: • Beheer en onderhoud • Regelgeving (via Biesboschverordening, zoneringskaart, enz.), toezicht en handhaving • Educatie, voorlichting en onderzoek • Recreatie ontwikkeling • Marketing en communicatie, bezoekersmanagement Vooral op het gebied van marketing, communicatie en bezoekersmanagement is samenwerking tussen de verschillende gebiedspartners van groot belang. Intensieve samenwerking met partners t.a.v. toekomst en governance discussie	
3	**Meerjarendoelen gemeente** In de herijkte visie T&R (Biesboschlinie, Vinden, Verbinden, Verrassen) is onder meer vastgelegd om de identiteit van Altena uit te dragen en hiermee het gewenst imago te bewerkstelligen. Het toeristisch aanbod in Altena hangt sterk samen met de aanwezigheid en ligging van NP de Biesbosch.	
4	**Publiek belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert Nationaal Park De Biesbosch ligt deels op het grondgebied van de gemeente Altena. Het maakt essentieel onderdeel uit van het toeristisch product van de gemeente Altena en is belangrijk voor de vrijetijdsbesteding (en woon- en leefklimaat) van onze inwoners. Samenwerking is belangrijk voor het gebruik/benutten van dit mooie natuurgebied, maar uiteraard ook om de bescherming en ontwikkeling van De Biesbosch nu en in de toekomst in goede banen te leiden.	
5	**Financieel belang gemeente** In de Begroting 2020 is een bedrag van € 52.310 opgenomen.	
6	**Ontwikkelingen:** In verband met een niet sluitende (meerjaren)begroting staat de GR Parkschap in 2019 onder preventief toezicht. Op basis van een discussie over kerntaken worden in 2019 nieuwe samenwerkingsafspraken gemaakt voor de toekomst.	
7	**Risico's** De balans tussen ambities en middelen is onderwerp van gesprek in de governance discussie. Tekorten van de GR komen voor rekening van de partners.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder R.J. van Vugt (dagelijks bestuur); wethouder J.M. van Oosten (algemeen bestuur)	
9	**Deelnemende gemeenten** Altena, Dordrecht en Drimmelen.	
10	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** Dordrecht	
11	Omvang eigen vermogen 1-1-2020 Omvang vreemd vermogen 1-1-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 638.000 € 1.344.000 € 846.000 € 964.000
12	Omvang van het financiële resultaat 2020	€ 0

	Naam	Stichting Inkoopbureau West-Brabant
1	**Doelstellingen** De Stichting Inkoopbureau West-Brabant heeft ten doel: de deelnemers aan de stichting te ontzorgen (in de ruimste zin van het woord) op het gebied van inkoop.	
2	**Activiteiten** De dienstverlening vanuit de Stichting Inkoopbureau West-Brabant is gericht op de professionalisering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van elke deelnemende gemeente. De kernactiviteiten zijn te omschrijven als: het begeleiden en uitvoeren van zowel individuele als gezamenlijke inkoop- en aanbestedingstrajecten, het opstellen van inkoopplannen, het uitvoeren van inkoopscans en –evaluaties, het mede helpen opstellen van het inkoop- en aanbestedingsbeleid, het uitvoeren van contractmanagement en natuurlijk het fungeren als vraagbaak/ helpdesk op het gebied van inkoop en aanbesteding binnen een gemeente.	
3	**Meerjarendoelen gemeente** Zie doelstellingen ad 1.	
4	**Publieke belang**, c.q. reden waarom gemeente participeert - Vergroten inkoopexpertise - Behalen inkoopvoordelen door samen met anderen opdrachten in de markt te zetten	
5	**Financieel belang gemeente** € 121.500	
7	**Risico's** Geen.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder J.M. van Oosten	
9	**Deelnemende gemeenten/ organisaties** Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Binnenmaas, Cromstrijen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goes, Halderberge, ISHW, Kapelle, Moerdijk, Noord-Beveland, Oud-Beijerland, Reimerswaal, RSD Hoeksche Waard, Rucphen, Steenbergen, Strijen, Tholen, Woensdrecht, Zundert.	
10	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** Etten-Leur	
11	Het Inkoopbureau heeft geen eigen vermogen, maar wel een langlopende schuld aan de deelnemers van de stichting.	

	Naam	Samenwerking Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)
1	**Doelstellingen** De uitvoering van de heffing en inning van gemeentelijke belastingen en de uitvoering van WOZ (waardebepaling onroerende zaken), BAG (basisregistratie adressen en gebouwen) en WKPB (wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen). Dit tegen een laag kostenniveau.	
3	**Meerjarendoelen gemeente** Een kwalitatief goede uitvoering van heffing en inning van gemeentelijke belastingen en van de Wet WOZ, de Wet BAG en de WKPB. Dit tegen een laag kostenniveau.	
4	**Publiek belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert Kostenbesparing ten opzichte van uitvoering door de eigen organisatie.	
5	**Financieel belang gemeente** Kosten 2020: € 552.000. Geraamde opbrengsten 2020: € 20.370.000.	
7	**Risico's** Er is een risico op een verlies aan belastingopbrengst wanneer de kwaliteit van SVHW te wensen overlaat. De kwaliteit van SVHW moet tenminste 'naar behoren' zijn. Naar oordeel van de Waarderingskamer is de kwaliteit op dit moment 'goed'. Er is een risico dat een wijziging in jurisprudentie of belastingwetgeving leidt tot een niet geraamd verlies aan opbrengst.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder J.P. Tanis	
9	**Deelnemende gemeenten en overige deelnemers** Alblasserdam, Albrandswaard, Altena, Barendrecht, Brielle, Goeree-Overflakkee, Hardinxveld-Giessendam, Hellevoetsluis, Hoekse Waard, Krimpenerwaard, Lansingerland, Nieuwkoop, Westvoorne, Waterschap Hollandse Delta.	
10	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** Klaaswaal / Hoekse Waard	
11	Omvang eigen vermogen 1-1-2020 Omvang vreemd vermogen 1-1-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 700.000 € 5.884.000 € 700.000 € 5.559.000
12	Omvang van het financiële resultaat 2020	- € 35.000

	Naam	Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant
1	**Doelstellingen** De Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB) streeft er naar om, als verlengstuk van het lokaal en provinciaal bestuur, een bijdrage te leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving voor de regio Midden- en West Brabant. Daarvoor zet de OMWB in op: 1. het verbeteren van de kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving door het verbeteren van processen en producten; 2. een eenduidige en gelijke behandeling voor bedrijven en burgers: 'level playing field'; 3. het verbeteren van de efficiency.	
2	**Meerjarendoelen gemeente** Bestuurlijk via AB en ambtelijk via accountmanagement regie houden op en sturing geven aan de verplichte uitvoering door de OMWB.	
3	**Publiek belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert Er is sprake van een verplichting op 3 niveaus: 1. Uitvoering; in samenwerking door een omgevingsdienst 2. Taken; minimaal de basismilieutaken 3. Samenwerkingsvorm; gemeenschappelijke regeling zie verder onder 1.	
4	**Financieel belang gemeente** Bijdrage 2020 € 640.757.	
5	**Risico's** De afgelopen jaren zijn de risico's van de OMWB prominent in beeld gekomen. Daar zijn diverse verbetermaatregelen op gezet en er zijn belangrijke stappen gezet om de risico's te kunnen beheersen.	
6	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder R.J. van Vugt is lid van het AB.	
7	**Deelnemers** 25 Midden- en West-Brabantse gemeenten en provincie Noord Brabant (Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze-Rijen, Goirle, Halderberge, Hilvarenbeek, Heusden, Loop op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert).	
8	**Vestigingsplaats** Tilburg	
9	Omvang eigen vermogen 1-1-2020 Omvang vreemd vermogen 1-1-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 1.838.000 € 4.058.000 € 1.815.000 € 4.057.000
10	Omvang van het financiële resultaat 2020	€0

	Naam	Regionaal Bureau Leerplicht
1	**Doelstellingen** Het doel van het aansluiten bij het regionale administratiesysteem is het creëren en bijhouden van een volledige en sluitende leerplicht- en RMC administratie van 5 tot 23 jaar voor de gehele regio West-Brabant ter uitvoering van de wettelijke taken en ter ondersteuning van de uitvoering van de leerplichtwet.	
2	**Meerjarendoelen gemeente** Het RBL blijft de leerplichtadministratie uitvoeren voor de gemeente Altena. In de nabije toekomst worden geen andere doelen voorzien dan hierboven benoemd.	
3	**Publieke belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert Het aansluiten bij het RBL voor de leerplichtadministratie heeft als voordeel dat de leerplichtambtenaren van de gemeente zich met name kunnen focussen op de uitvoering van de leerplichtwet en de bijkomende zorg voor kinderen en jongeren. Bovendien is er een eenduidige administratie in de gehele regio West-Brabant wat verantwoording aan het ministerie makkelijker maakt.	
4	**Financieel belang gemeente** € 35.000	
5	**Risico's** Er zijn momenteel geen risico's te benoemen. Er zijn duidelijke afspraken tussen het RBL en de gemeente over de taken die het RBL of de gemeente zelf oppakt.	
6	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder P.J. van der Ven	
7	**Deelnemende gemeenten** De 18 gemeenten in West-Brabant.	
8	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** Breda	
9	Omvang eigen vermogen 1-1-2020 Omvang vreemd vermogen 1-1-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 0 € 1.400.000 € 0 €1.400.000
10	Omvang van het financiële resultaat 2020	€ 0

	Naam	Regionaal Ontwikkel Bedrijf (ROB) Land van Heusden en Altena
1	**Doelstellingen** Uitvoering geven aan het Rijks- en Provinciaal beleid m.b.t. de ontwikkeling en de (her)structurering van bedrijventerreinen in het Land van Heusden en Altena.	
2	**Activiteiten** • Op te treden als beherend vennoot voor de commanditaire vennootschap ROB • Jaarlijks opstellen van een beleidsplan, begroting, jaarrekening en rapportages • Periodiek de gemeenteraad (schriftelijk) informeren • Opstellen risicoprofiel ROB	
3	**Meerjarendoelen gemeente** • Het verzorgen van gronduitgifte voor bedrijventerreinen • Uitvoering geven aan de intentieverklaring tussen provincie en de gemeenten van 10 november 2004 • Het voorzien in de behoefte aan bouwrijpe grond met bedrijfsbestemming, toegespitst op kleine en grote ruimtevragers	
4	**Publieke belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert • Bevorderen werkgelegenheid door het realiseren van nieuwe mogelijkheden voor bedrijfshuisvesting; • Intentieverklaring Provincie en de gemeente van 10 november 2004 • Uitwerkingsplan Land van Heusden en Altena van 21 december 2004 • Bestuursconvenant tussen Provincie Noord-Brabant en de gemeente Altena 3 mei 2010	
5	**Financieel belang gemeente** De gemeente Altena staat borg voor 100% ofwel voor een bedrag van € 14.400.000. Dit is het verstrekte krediet door de Bank voor Nederlandse Gemeenten aan het ROB.	
6	**Ontwikkelingen** Bedrijventerrein RBT Kop van Brabant en Bruine Kilhaven V zijn bouwrijp en in uitgifte; op dit moment wordt onderzocht of SRBT Giessen Oost ontwikkeld kan worden.	
7	**Risico's** Financiële risico's kunnen ontstaan door het vertragen van grondverkopen en / of het tegenvallen van de kosten van bouw- en woonrijp maken.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder J.P. Tanis – Grondbedrijf/Bedrijventerreinen Wethouder J.M. van Oosten – Economie	
9	**Deelnemende gemeenten** Altena	
10	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** Altena	

NB. ROB is een commanditaire vennootschap (CV) en geen gemeenschappelijke regeling (GR).

	Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
1	**Doelstellingen** De BNG is de bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Betrouwbaar, duurzaam en professioneel: dat zijn de kernwaarden van de BNG. De bank is een betrokken partner en draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De strategische doelstellingen zijn gericht op de lange termijn. <u>Substantiële marktaandelen</u> Rendabel voorzien in meer dan 50% van de totaal aangeboden langlopende solvabiliteitsvrije kredietvraag van decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen. <u>Redelijk rendement</u> BNG Bank streeft niet naar een maximaal, maar naar een redelijk rendement op het eigen vermogen. Dit komt deels als dividend weer ten goede aan onze aandeelhouders.	
2	**Activiteiten** Verstrekken van kredieten ten lage tarieven aan of onder garantie van Nederlandse overheden.	
3	**Meerjarendoelen gemeente** Dankzij topratings en groot inkoopformule van de BNG kunnen wij via BNG tegen scherpe voorwaarden geld aantrekken.	
4	**Publieke belang**, c.q. reden waarom gemeente participeert De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burgers.	
5	**Financieel belang gemeente** Aantal aandelen 37.908 Boekwaarde per 31-12-2018 € 94.770 Dividend in 2018 € 108.038 (Aalburg, Werkendam Woudrichem)	
6	**Ontwikkelingen** Geen relevante ontwikkelingen.	
7	**Risico's** Geen.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder J.P. Tanis	
9	**Deelnemende gemeenten** De aandeelhouders zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.	
10	**Vestigingsplaats / centrumgemeente** Den Haag	
11	Omvang eigen vermogen 1-1-2018 Omvang vreemd vermogen 1-1-2018 Omvang eigen vermogen 31-12-2018 Omvang vreemd vermogen 31-12-2018 (bedragen x € 1.000.000) *	€ 4.687 € 135.041 € 4.991 € 132.518
12	Omvang van het financiële resultaat 2018 (x € 1.000.000)	€ 337

** Conform regels van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) kan de BNG pas tot publicatie van gerealiseerde resultaten overgaan na behandeling van de door de externe accountant goedgekeurde jaarrekening en het voorstel tot winstuitkering door de raad van Commissarissen.*

	Naam	Brabant Water N.V.
1	**Doelstellingen** Brabant Water streeft naar een hoge klanttevredenheid (rapportcijfer 8) en naar een onberispelijke waterkwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten. Verder streeft Brabant Water naar reductie van de ondermaatse leveringsminuten (8 minuten gepland, 4,5 minuten ongepland). Tot slot wil Brabant Water op het terrein van duurzaamheid haar steentje bijdragen door haar reststoffen zo veel als mogelijk te (laten) hergebruiken en door een bijdrage te leveren aan de Europese ambitie 20-20-20 (20% reductie van energie, 20% eigen duurzame opwekking van energie en 20% reductie van CO2-uitstoot).	
2	**Activiteiten** Brabant Water levert drink- en industriewater aan 2,5 miljoen inwoners in Noord-Brabant. Brabant Water wint, zuivert en distribueert water van uitstekende kwaliteit tegen de laagst mogelijke kosten en met een hoge leveringsbetrouwbaarheid.	
3	**Meerjarendoelen gemeente** Waarborgen van de genoemde activiteiten.	
4	**Publieke belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert Behartigen van de belangen van de inwoners van de deelnemende gemeenten t.a.v. de watervoorziening.	
5	**Financieel belang gemeente** Aantal aandelen 75.822 (2,73%).	
6	**Ontwikkelingen** In verband met de veroudering van het leidingnet is besloten om in de nabije toekomst het aantal saneringen op te voeren. Hiermee is een extra investeringsbedrag gemoeid van € 10 tot € 15 miljoen per jaar.	
7	**Risico's** Afwikkeling TWM dossier (Tilburgse Waterleidingmij). In de laatste AvA van juni 2019 is gemeld dat een minnelijk akkoord is bereikt met de TWM. Op basis hiervan moet nog een beperkt bedrag worden betaald in aanvulling op de eerder verstrekte voorschotten. Er zijn derhalve vanuit dit dossier geen risico's meer.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder J.M. van Oosten	
9	**Deelnemende gemeenten** Alphen-Chaam, Altena, Asten, Baarle-Nassau, Bergeijk, Bergen op Zoom, Bernheze, Best, Bladel, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Breda, Cranendonck, Cuijk, Deurne, Don, Drimmelen, Eersel, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gemert-Bakel, Gilze en Rijen, Goirle, Grave, Haaren, Halderberge, Heeze-Leende, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Laarbeek, Landerd Loon op Zand, Mill en Sint Hubert, Moerdijk, Nuenen, Gerwen en Nederwetten, Oirschot, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Reusel de Mierden, Roosendaal, Rucphen, Schijndel, Someren, Son en Breugel, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Sint-Oedenrode, Steenbergen, Tholen, Tilburg, Uden, Veghel, Veldhoven, Waalwijk, Zundert.	
10	**Vestigingsplaats/ centrumgemeente** 's-Hertogenbosch	
11	Omvang eigen vermogen 1-1-2018 Omvang vreemd vermogen 1-1-2018 Omvang eigen vermogen 31-12-2018 Omvang vreemd vermogen 31-12-2018 (bedragen x € 1.000)	€ 609.107 € 438.726 € 635.876 € 456.765
12	Omvang van het financiële resultaat 2018 (x € 1.000)	€ 26.768

	Naam	Nazorg gesloten stortplaatsen Zevenbergen & Bavel-Dorst
1	**Doelstellingen** Eeuwigdurend Beheer van de voormalige regionale stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen, inclusief financieel beheer. Op termijn de overdracht van de stortplaats Zevenbergen, inclusief nazorg, aan Provincie. Stortplaats Bavel: zorgdragen voor beheer en onderhoud van de stortplaats.	
2	**Activiteiten** Financieel beheer, minimale benodigd fysiek beheer, voorbereiding voor overdracht Zevenbergen.	
3	**Meerjarendoelen gemeente** Doelmatig beheer gelden GR, uitvoeren van nazorgplicht.	
4	**Publieke belang,** c.q. reden waarom gemeente participeert Wettelijke verplichting voor eeuwigdurende nazorg op de voormalige regionale stortplaatsen.	
5	**Financieel belang gemeente** De gemeente betaalt jaarlijks een bijdrage aan de kosten van de Nazorg en het in standhouden van het gewenste niveau van de voorzieningen Financieel belang Altena € 78.756.	
6	**Ontwikkelingen** Op korte termijn onderzoek naar hoogte doelvermogen Zevenbergen. Uitstel overdracht geconditioneerd vastgelegd in convenant met Provincie. Onderzoek naar ontwikkeling recreatie op stortplaats Bavel-Dorst.	
7	**Risico's** Steeds hogere jaarlijkse bijdrage om aan alle verplichtingen te kunnen voldoen. Hoge kosten bij eventuele calamiteiten.	
8	**Bestuurlijke vertegenwoordiging** Wethouder R.J. van Vugt	
9	**Deelnemende gemeenten** Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Breda, Drimmelen, Geertruidenberg, Etten-Leur, Moerdijk, Oosterhout, Zundert.	
10	**Vestigingsplaats / centrumgemeente** Breda	
11	Omvang eigen vermogen 1-1-2020 Omvang vreemd vermogen 1-1-2020 Omvang eigen vermogen 31-12-2020 Omvang vreemd vermogen 31-12-2020	€ 1.222.000 € 25.660.000 € 1.116.000 € 26.000.000
12	Omvang van het financiële resultaat 2020	€ 0

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording bevat de paragraaf grondbeleid ten minste:

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- de beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Nota Grondbeleid Altena 2019

Op 8 januari 2019 heeft de raad de Nota Grondbeleid 2019 vastgesteld. Enkele hoofdpunten uit de nota worden in deze paragraaf besproken.

- *Beleidsregie*
  In de nota Grondbeleid 2019 is onder andere opgenomen dat de gemeente Altena er in beginsel voor kiest om een strategische grondpositie in te nemen. Indien nodig zal de gemeente hiervoor grondaankopen. In de overige gevallen zal de gemeente terughoudend zijn met haar investeringen (faciliterend grondbeleid). De gemeente Altena weegt per project af welk type grondbeleid voor de betreffende locatie wenselijk is.
- *Grondprijsbeleid*
  De gemeente Altena bepaalt de grondprijzen in beginsel op basis van een externe taxatie, eens in de vier jaar, waarbij de residuele grondwaarde en/of de vergelijkingswaarde wordt toegepast. In een grondprijsbrief wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van de grondprijs in de tussenliggende jaren en op omstandigheden waarin kan worden afgeweken van de verrichte taxatie. De gemeenteraad stelt de grondprijsbrief vast.
- *Weerstandsvermogen grondexploitaties*
  Het benodigde weerstandsvermogen van de gemeente Altena wordt bepaald aan de hand van de berekening van de risico's. De reserve grondexploitaties dient voor mogelijke opvang van deze risico's. De minimale hoogte wordt hierop afgestemd, zodat financiële tegenvallers zoveel mogelijk binnen de grondexploitaties zelf kunnen worden opgevangen.

Grondexploitaties

In de nota Grondbeleid is opgenomen dat jaarlijks bij de begroting actualisering van de grondexploitaties plaatsvindt. Het eerste Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) Altena is in uw raad van 2 juli 2019 gelijktijdig met de Jaarrekening 2018 van de voormalige gemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem vastgesteld. Dit om reden de grondexploitaties van de drie gemeenten met eenduidige parameters 'schoon aan de haak' over te hevelen naar de gemeente Altena per 1 januari 2019.

Zoals ook opgenomen in het MPG 2019 zal in de loop van 2019 / 2020 verdere harmonisatie plaatsvinden van diverse elementen, zoals op het gebied van de verkoopprijzen (prijsbeleid). Momenteel zijn we hier druk mee bezig en hopen u in het voorjaar van 2020 het MPG 2020 / 2021 en de grondprijzenbrief Altena te kunnen aanbieden met hierin verwerkt deze harmonisatie.

Voor de begroting 2020-2024 zijn de exploitaties vanuit het MPG 2019 wel doorgerekend met de actuele rentepercentages behorende bij deze begroting. In het MPG 2019 werd gerekend met 1,67%. De bestaande exploitatieberekening van het MPG zijn nu doorgerekend met 1,32% voor 2019 en 2,58% vanaf 2020. Ook is de Netto Contante Waarde (NCW) bepaald per 1 januari 2020.
De bestaande voorliesvoorziening zijn na doorrekening van de bovenstaande percentages aangepast. Dit betreft per saldo totaal een verlaging van € 21.000.
Mogelijke consequenties voor tussentijdse winstneming zullen bij de jaarrekening worden gedaan.

De totale woningbouw binnen de diverse plannen past binnen onze opgaaf.

Financiële resultaten en ontwikkelingen grondexploitaties

Hieronder geven wij u een samenvattend financieel overzicht van de plannen zoals opgenomen in het MPG 2019. Daarna volgt een beschrijving en de ontwikkelingen van de diverse plannen.

Overzicht kasstromen vanaf 2020 en gecalculeerd eindresultaat
(bedragen x € 1.000)

Project	Boekwaarde 1-1-2020	Investeringen 2020	Opbrengsten 2020	Boekwaarde 31-12-2020	Nog te maken kosten	te verwachten inkomsten	Resultaat op EW	Jaar	NCW 1-1-2020
Blokland te Wijk en Aalburg	-1.889	-43	573	-1.359	-282	1.447	-194	2023	-180
Bronkhorst te Andel	-3.380	-89	1.935	-1.534	-3.839	5.729	356	2029	292
De Burcht te Werkendam	-130	-26	0	-156	-26	0	-182	2022	-174
Den Eng te Veen	-4.593	-73	0	-4.666	0	4.916	250	2024	250
Hoog Meeuwen	-386	-123	112	-397	-271	797	129	2023	119
JP/ Tjalmastraat te Veen	-17	-111	143	15	0	0	15	2020	15
Nieuwe Banne te Sleeuwijk	-2.890	-302	842	-2.350	-1.451	4.458	657	2032	508
Oeverzegge (julianastr) Hank	22	-10	0	12	0	0	12	2020	12
Oude Es te Sleeuwijk	-488	-12	0	-500	-6	176	-330	2021	-317
Roode Camer te Hank	-1.006	-211	91	-1.126	-846	1.874	-98	2024	-89
Waterfront De Veene	-1.069	-9	545	-533	-6	322	-217	2021	-209
Zandweide te Dussen	-2.366	-77	2.115	-328	-734	1.915	853	2028	714
Vrijgekomen schoollcaties	0	-3.690	3.690	0	0	0	0	2020	0
Totaal	**-18.192**	**-4.776**	**10.046**	**-12.922**	**-7.461**	**21.634**	**1.251**		**941**

Blokland te Wijk en Aalburg
Het totaalprogramma van deze grondexploitatie is circa 52 woningen. Inmiddels is een groot deel van het plangebied ontwikkeld. Er zijn nog enkele relatief grote percelen voor de bouw van vrijstaande woningen beschikbaar. Een deel van het plan is moeilijk verkoopbaar als gevolg van de verkaveling in percelen met een grote oppervlakte. Voor dit deel van het plangebied is een stedenbouwkundige studie noodzakelijk met als doel een doelmatige verkaveling. Dit betreft de

meest westelijk gelegen strook. Hiervoor zijn inmiddels de eerste schetsen gemaakt en krijgt in 2020 een vervolg.
Verliesvoorziening
Getroffen verliesvoorziening op basis van NCW per 1 januari 2020 € 180.000.

Bronkhorst te Andel
Het totaalprogramma van deze grondexploitatie is circa 160 woningen. Het plangebied is gelegen ten zuidwesten van Andel. Aan de noordzijde wordt het plangebied begrensd door de bebouwing aan de Hoofdgraaf en aan de zuidzijde door de Bronkhorst. Een groot deel wordt traditioneel ontwikkeld; ofwel de gemeente heeft gronden aangekocht, maakt bouw- en woonrijp en verkoopt de bouwrijpe gronden. Het project bevindt zich deels in de realisatiefase en deels in de ontwikkelfase. Voor de 1e fase (Bronkhorst I A) kunnen nog 5 vrije kavels in de verkoop. De 2e fase is nu in ontwikkeling o.a. via ontwikkelaars en Woonlinie. Een aantal woningprojecten is al opgeleverd of verkeert in de afronding. Andere worden momenteel voorbereid. De 3e fase is nog niet in ontwikkeling, hier dienen nog (grond-)onderhandelingen met eigenaren plaats te vinden.
Winstneming (verplicht op basis van BBV)
Genomen winst tot en met 31 december 2018 € 93.000.

De Burcht te Werkendam
Plangebied de Burcht is gelegen in het centrum van Werkendam, achter de winkelstraat Hoogstraat. Dit gebied is in eigendom van Woonservice Meander en de gemeente Altena. In samenwerking met deze twee partijen heeft Boer Ontwikkeling uit Streefkerk een plan ontwikkeld dat in totaal 55 woningen beoogd. Het woningbouwprogramma biedt een diversiteit aan type woningen, waarmee wordt voorzien in de behoefte zoals vastgesteld in onze woonvisie en volgt uit het SprinCo onderzoek van 2017. In dit plangebied komen 14 sociale huurwoningen voor Meander. Daarnaast is het plan om in het gebied 22 middeldure huurappartementen, 7 seniorenwoningen en 10 patiowoningen te realiseren. Aan de Hoogstraat zijn in een later stadium nog 1 of 2 appartementen voorzien. De ontwikkeling van dit plangebied komt voor rekening en risico van Boer Ontwikkeling. Zowel Meander als de gemeente verkopen de uitgeefbare grond aan de ontwikkelaar. Na realisatie van alle woningen wordt het openbare gebied overgedragen aan de gemeente. De planning is dat alle contracten in 2019 worden gesloten en het bestemmingsplan in procedure is gebracht. Start verkoop van de senioren- en patiowoningen is voorzien in het 4de kwartaal van 2019.
Verliesvoorziening
Getroffen verliesvoorziening op basis van NCW per 1 januari 2020 € 174.000.

Den Eng te Veen
Dit plan betreft een gezamenlijke ontwikkeling met Woonlinie, waarbij een gegarandeerd resultaat van € 250k is overeengekomen. Het totaalprogramma van deze grondexploitatie is ± 160 woningen. Woonlinie heeft het noordelijk deel grotendeels opgeleverd. Er is tevens een perceel verkocht aan de Hersteld Hervormde Gemeente waarop een kerk is gebouwd. Na jaren van stagnatie trekt de verkoop van met name rijenwoningen goed aan. In 2019 is gestart met plannen voor het ontwikkelen van het zuidelijke deel.

Hoog Meeuwen
Het totaalprogramma van deze grondexploitatie is circa 17 woningen. De ontwikkelingslocatie heeft als uitgangspunt dat de komende jaren totaal nog 10 woningen worden gebouwd. Inmiddels zijn er

enkele percelen verkocht en bebouwd. Met alle resterende kavels is inmiddels geadverteerd.
Winstneming (verplicht op basis van BBV)
Genomen winst tot en met 31 december 2018 € 35.000.

Jonker Petfood en Tjalmastraat te Veen
Het totaalprogramma van deze grondexploitatie is circa 100 woningen. Er resteert nog één perceel van 515 m² voor de bouw van een vrijstaande woning. Dit perceel is in de verkoop bij een makelaar. De verwachte afsluiting van het plan is in 2020. Dit met een positieve boekwaarde.
Winstneming (verplicht op basis van BBV)
Genomen winst tot en met 31 december 2018 € 119.000.

De Nieuwe Banne te Sleeuwijk
Aan de oostzijde van Sleeuwijk, ten zuiden van bedrijventerrein De Hoogjens, is de uitbreidingswijk De Nieuwe Banne gelegen. In deze uitbreidingswijk is op basis van de SpringCo-cijfers een woningbouwopgave gedefinieerd. Zo is gestart met de realisering van een appartementencomplex voor 14 woningen, waarvan 2 in de middeldure huur worden aangeboden. Ook is gestart met de bouw van 24 grondgebonden woningen. Hiervan worden 10 woningen in de middeldure huur gebracht en 14 woningen in de verkoop. Voor de nabije toekomst voorziet het plan nog in circa 16 grondgebonden 2-onder-1-kap en vrijstaande woningen, 8 patio/senioren woningen en 1 vrije sector kavel. Aan de meest zuidelijke kant kan nog een appartementencomplex worden gerealiseerd of 5 vrije kavels worden uitgegeven.
Winstneming (verplicht op basis van BBV)
Genomen winst tot en met 31 december 31 december 2018 € 325.000.

Oeverzegge (Julianastraat) te Hank
De locatie aan de Julianastraat te Hank is in gebruik geweest bij een garagebedrijf. Dat bedrijf is verplaatst naar het bedrijventerrein Jachtsloot. De vrijgekomen locatie is benut voor de bouw van 8 grondgebonden seniorenwoningen (koopwoningen). De woningen zijn inmiddels opgeleverd en allen zijn bewoond. Het plan wordt in 2020 bij de jaarrekening afgesloten. Dit met een positieve boekwaarde.
Winstneming (verplicht op basis van BBV)
Genomen winst tot en met 31 december 2018 € 167.000.

De oude Es te Sleeuwijk
Winkelcentrum De Oude Es te Sleeuwijk is enkele jaren geleden verplaatst naar de locatie Eikenlaan. Het vrijgekomen plangebied is herontwikkeld voor woningbouw en een aantal maatschappelijke functies. In het noordelijk gedeelte is een Brede School gebouwd waarin twee basisscholen gevestigd zijn, basisschool de Morgenster en de Verschoorschool. De brede school, die de naam De Esdoorn heeft gekregen, huisvest ook voorzieningen voor kinderopvang. Het zuidelijk gedeelte is herontwikkeld voor woondoeleinden. In totaal zijn in dit plangedeelte 22 woningen gebouwd en opgeleverd. In het zuidelijk plangebied is ook een woonzorgcomplex opgericht. De voorziening bestaat uit zo'n 20 wooneenheden met zorgfuncties. De exploitant is St. Dagelijks Leven. Het gehele plangebied wordt ontsloten via de Esdoornlaan. Deze laan, die voorheen door het oude winkelcentrum slingerde, is ingrijpend gereconstrueerd. Het is nu weer een echte laan geworden, met parkeerplaatsen in het groen. Een laan met allure.

Verliesvoorziening
Getroffen verliesvoorziening op basis van NCW per 1 januari 2020 € 317.000.

De Roode Camer te Hank
Het totaalprogramma van deze grondexploitatie is circa 77 woningen. De uitbreidingswijk De Roode Camer is ten noorden van de kern Hank gesitueerd, gelegen tussen de Buitendijk en de Kamersteeg.Tot en met 2018 zijn 37 woningen opgeleverd en in 2019 15 woningen (6 twee-onder-een-kap woningen, 5 tussenwoningen en 4 hoekwoningen). Daarmee zijn er per direct nog 7 vrije kavels beschikbaar. Voor de beoogde overige 18 woningen aan de westkant is een wijziging van het bestemmingsplan noodzakelijk.
Verliesvoorziening
Getroffen verliesvoorziening op basis van NCW per 1 januari 2020 € 89.000.

Waterfront De Veene
Het totaalprogramma van deze grondexploitatie is 23 woningen waarvan 32 waterwoningen en 1 horecavoorziening met bedrijfswoning. Het bestemmingsplan "Waterfront De Veene" is sinds 2015 onherroepelijk van kracht en met de realisatie van het plan Waterfront De Veene is in 2016 een start gemaakt. De start hiervan heeft vertraging opgelopen omdat de sanering van de aanwezige bodemvervuiling ernstiger was dan voorzien. Inmiddels is het plan bouwrijp opgeleverd. In dit plan is ongeveer de helft van de beschikbare kavels verkocht. In het 4e kwartaal 2017 is gestart met de fase van woonrijp maken. Met de bouw van de eerste woningen is in 2018 een start gemaakt.
Verliesvoorziening
Getroffen verliesvoorziening op basis van NCW per 1 januari 2020 € 209.000.

Werkensepolder te Werkendam
Met de oplevering van 15 reguliere huurwoningen bij de entree zijn de laatste woningen in de Werkensepolder gereedgekomen. In 2019 is de laatste hand gelegd aan het woonrijpmaken, waarmee deze wijk dan is afgerond en het plan wordt afgesloten.
Winstneming (verplicht op basis van BBV)
Genomen winst tot en met 31 december 2018 € 947.000.

De Zandweide te Dussen
De Zandweide is de uitbreidingslocatie van Dussen. Het plangebied voorziet in de bouw van ca. 100 woningen, ongeveer de helft is gerealiseerd. De wijk heeft een dorps karakter en voorziet in een gedifferentieerd programma. De vraag is niet groot maar wel gestaag. Jonge mensen blijven graag wonen in Dussen en oude mensen keren terug naar hun geboortedorp. Een goed voorbeeld van woningbouw in een dorp. De volgende bouwplannen zijn in voorbereiding:
1. 11 koopappartementen door een ontwikkelaar;
2. 8 koopwoningen door een ontwikkelaar;
3. ca. 10 huurappartementen voor 1 en 2 persoonshuishoudens door Woonlinie;
4. ca. 8 grondgebonden sociale huurwoningen door Woonlinie

Daarnaast zijn bouwkavels beschikbaar voor zelfbouwers.
Winstneming (verplicht op basis van BBV)
Genomen winst tot en met 31 december 2018 € 588.000.

Uitbreidingslocatie Werkendam (Achter de Schans)
Voor de kern Werkendam geldt een forse bouwopgave. De komende 10 jaar dienen zo'n 400 woningen te worden gebouwd. Op diverse inbreidlocaties is ruimte voor ca. 250 woningen. De resterende 150 woningen zijn bedacht in de nieuwe uitbreidingwijk, in het gebied ten zuidoosten van de voetbalvelden van Kozakken Boys. De nieuwe wijk moet ook voorzien in de woningbehoefte ná 2030. Blijkens prognoses neemt het aantal huishoudens in Werkendam nog toe tot 2040. De geplande uitbreidingswijk moet ruimte bieden voor zo'n 300 woningen.
De gemeenteraad van Werkendam heeft een bestemmingsplan vastgesteld voor de 1e fase, die voorziet in de bouw van ca. 150 woningen. De plannen worden momenteel verder uitgewerkt. Prioriteit ligt bij de grondverwerving. Inmiddels heeft de gemeente 2 percelen in eigendom verworven. Met de eigenaren en adviseurs van de overige percelen is de gemeente op dit moment (intensief) in gesprek. In de loop van dit jaar hopen wij u een grondexploitatie ter vaststelling voor te kunnen leggen.

Vrijgekomen schoollocaties
Ter uitvoering van het accommodatiebeleid van de voormalige gemeente Werkendam zijn in de periode 2015-2018 brede scholen/multifunctionele accommodaties gebouwd in Dussen, Sleeuwijk en Werkendam. Hierdoor zijn de volgende voormalige schoollocaties vrijgekomen:
1. Het Kompas in Werkendam;
2. Morgenster in Sleeuwijk;
3. Verschoorschool in Sleeuwijk;
4. Vlietstraat in Sleeuwijk;
5. Peppel/fuik in Dussen;
6. De Sprankel in Dussen;
7. De Regenboog in Dussen.

De raad van de voormalige gemeente Werkendam besloot op 19 december 2017 over de invulling van deze locaties. Hierbij is ook een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld van € 200.000. Uitgangspunt was opbrengstoptimalisatie, met als doel de kosten van verwerving en bouw- en woonrijp maken van de nieuwe MFA's en brede scholen te dekken.

Locatie	Beoogde netto opbrengst
Peppel / Fuik te Dussen	€ 410.000
De Sprankel te Dussen	€ 550.000
De Regenboog te Dussen	€ 145.000
Gymzaal Vlietstraat te Sleeuwijk	€ 90.000
De Morgenster te Sleeuwijk	€ 545.000
Verschoorschool te Sleeuwijk	€ 1.150.000
't Kompas te Werkendam	€ 800.000
Totaal	**€ 3.690.000**

De Sprankel is verkocht aan Sosijn, een organisatie die een logeerhuis voor kinderen met een ernstige beperking in het oude schoolgebouw gevestigd heeft. Een mooie maatschappelijke voorziening waarvan in Dussen en wijde omgeving gebruik wordt gemaakt. Voor de andere locaties worden de ontwikkelingsplannen verder uitgewerkt. Bij de vaststelling van het MPG 2019 is een

krediet beschikbaar gesteld van € 500.000 voor sloop van alle locaties. Dit bedrag komt ten laste van de plannen.

Reserves en voorzieningen

Het benodigde weerstandsvermogen van de gemeente Altena wordt bepaald aan de hand van de berekening van de risico's. De hoogte van de getroffen verliesvoorzieningen zijn bepaald aan de hand van de Netto Contante Waarde.

Op basis van het verloop van de Algemene reserve grondexploitaties de komende jaren en de uitgevoerde gevoeligheidsanalyses bij het MPG 2019, is op dit moment geen aanpassing van de Reserve grondexploitaties nodig. De aanwezige buffer voor risico's is afdoende om dit risicodeel af te dekken. Stand algemene Reserve Grondexploitaties per 1 januari 2020 € 4,1 mln.

Paragraaf Majeure projecten

Inleiding

In deze paragraaf worden de ambities uit het Collegeprogramma die tot majeure projecten leiden beschreven. De kapitaallasten van deze investeringen zijn gemeld de Kadernota 2020 en nu verwerkt in de Begroting 2020. Deze zogenoemde A-investeringen zullen met een afzonderlijk raadsvoorstel nog aan de raad worden voorgelegd.

Insteekhaven Werkendam

De nieuwe insteekhaven heeft politieke prioriteit. Voor dit project loopt momenteel een intensief proces om samen op te trekken met de betrokken ondernemers; we werken aan een oplossing die breed draagvlak heeft. Deze aanpak is tot op heden succesvol en heeft geresulteerd in een intentieovereenkomst die inmiddels door nagenoeg alle partijen is ondertekend. Overigens is daarin uitdrukkelijk ruimte ingebouwd om college en raad in positie te houden.

In de Kadernota 2020 is uitgegaan van een variant die vanuit het proces met de betrokkenen niet het meeste draagvlak heeft en daarom naar verwachting bijstelling behoeft. De bijgestelde variant heeft financiële consequenties omdat die een grotere investering vraagt in de openbare ruimte.

Uitbreiding sportfaciliteiten MFC d'Alburcht

Het bestuur van MFC d'Alburcht heeft aangegeven dat uitbreiding van de sporthal gewenst is. Tijdens piekmomenten is te weinig ruimte beschikbaar. Het stichtingsbestuur heeft een visie laten ontwikkelen, waarin het complex wordt uitgebreid met een turnzaal en extra kleedkamers.
In samenspraak met het stichtingsbestuur ontwikkelen we een plan dat bij de betrokken organisaties, gebruikers en andere belanghebbenden op draagvlak kan rekenen. De noodzakelijke investering is geraamd op € 2 miljoen in 2021. Daaruit vloeit een jaarlijkse kapitaallast voort van € 154.000, met ingang van 2022. Voor de duidelijkheid mag niet onvermeld blijven dat het hierbij gaat om een eerste raming, op basis van een schetsontwerp.

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs voor Altena

De drie Integrale Huisvestingsplannen Onderwijs worden momenteel geharmoniseerd. Daarbij worden de verschillen geanalyseerd en de financiële effecten in beeld gebracht. Daarbij gaat speciale aandacht uit naar de investeringsplanning van de voormalige gemeente Aalburg die nog niet in de meerjarenbegroting is verwerkt. Het nieuwe Integrale Huisvestingsplan wordt in het vierde kwartaal van 2019 ter vaststelling voorgelegd aan uw raad.
Naar verwachting is hiervoor in 2020 een extra investering nodig van € 2.266.000. De jaarlijkse kapitaallast daarvan bedraagt € 12.000, met ingang van 2021.

Ontsluitingsweg Werkendam inclusief toegangsweg Energiefabriek Waterschap Rivierenland

De Dijkgraaf den Dekkerweg in Werkendam kan het toenemende verkeer volgens de verkeersmodellen in 2025 niet meer verwerken. Het knooppunt bij Werkendam moet worden gereconstrueerd en versterkt. Daarbij wordt ook de toekomstige weg naar de energiefabriek betrokken. De totale investering hiervoor bedraagt naar verwachting € 2.000.000. De kapitaallasten bedragen van af 2022 € 120.000 per jaar.

Brandweerkazerne Almkerk

De brandweerkazerne in Almkerk wordt gehuurd van een particulier voor een bedrag van € 43.500 per jaar. Het pand voldoet niet aan de eisen op het gebied van veilig en schoon werken. De voormalige gemeente Woudrichem heeft al grond aangekocht voor een nieuwe kazerne en heeft ook het bestemmingsplan aangepast. In de begroting zijn voor de nieuwbouw echter geen middelen gereserveerd. Naar verwachting is hiermee een investering gemoeid van € 1.200.000. Daaruit vloeit met ingang van 2021 een kapitaallast voort van € 44.000. Per saldo blijven de jaarlasten hiermee dus in lijn met de huidige situatie.

Rotonde N322 / Hoge Maasdijk

De kruising N322/Hoge Maasdijk bij Andel is onveilig, vooral voor fietsers. De N322 wordt druk bereden door vrachtverkeer en dagelijks steken veel scholieren het kruispunt over. Al enige tijd bestaan plannen om hier een rotonde aan te leggen. Gelijktijdig wordt een busparkeerplaats gerealiseerd. Het project wordt door de provincie inmiddels uitvoeringsgereed gemaakt. Voor de rotonde bedraagt de investering € 1,2 miljoen, dit wordt gedeeltelijk gefinancierd door de provincie. Het aandeel voor gemeente Altena is € 600.000. Hieruit vloeit een last voort van € 36.000 vanaf 2022. Voor de busparkeerplaats gaat het om een investering van € 850.000. Daaruit vloeit met ingang van 2023 een structurele last voort van € 51.000.

Atletiekaccommodatie Sleeuwijk

De Altena Road Runners hebben een plan ontwikkeld voor de aanleg van een atletiekaccommodatie aan de Nieuwe Roef te Sleeuwijk, in de directe nabijheid van het Altena College. Die school wil voor de gymlessen ook gebruik maken van deze faciliteit. Het financiële uitgangspunt is dat het plan wordt gerealiseerd zonder de Paardensportvereniging De Nieuwe Roef naar een nieuwe locatie te verplaatsen. Dit uitgangspunt is inmiddels achterhaald.

Voor het realiseren van de atletiekbaan is een krediet vastgesteld van € 2,0 miljoen. Vanuit het rekeningresultaat 2017 van de voormalige gemeente Werkendam is een reserve gevormd van € 625.000 die mogelijkheden biedt om de paardensportvereniging aan de Nieuwe Roef te kunnen compenseren wanneer voor hen problemen ontstaan door de nieuwe atletiekbaan. Aan dit bedrag ligt overigens geen onderbouwde calculatie ten grondslag.

Inmiddels is er overeenstemming over de locatie waar de paardensportvereniging naartoe kan worden verplaatst. Momenteel vindt daartoe de nadere uitwerking van mogelijke varianten plaats voor de invulling van de nieuwe locatie. De inhoudelijke en financiële afstemming daarvan vraagt nog enige doorlooptijd in verband met te betrachten zorgvuldigheid. Daardoor zal het beoogde

integrale raadsvoorstel niet in oktober 2019 kunnen worden aangeboden. Verwachting is wel dat dit voorstel nog in het vierde kwartaal 2019 tot stand zal komen zoals in de kadernota vermeld.

Brede School Almkerk

In de Kadernota 2020 hebben we melding gemaakt van de stand van zaken van het project Brede School Almkerk. Bepalend voor de voortgang van dit project is overeenstemming met de tennisvereniging over een nieuwe locatie. Op dit punt hebben we inmiddels een oplossing gevonden. Via een raadsinformatiebrief bent u hiervan in kennis gesteld. Deze oplossing wordt de komende tijd inhoudelijk en financieel verder uitgewerkt. Het betreft in beginsel een oplossing voor 10 jaar, zodat we ruimte en flexibiliteit houden om de komende jaren breder na te denken over clustering van sportvoorzieningen in onze gemeente.

Over de wijze waarop de brede school gestalte krijgt, heeft de raad van de voormalige gemeente Woudrichem in februari 2018 gekozen voor een scenario op basis waarvan de selectie van de architect heeft plaatsgevonden. Inmiddels zijn de omstandigheden gewijzigd en moet, op basis van actuele leerlingprognoses, rekening worden gehouden met de realisatie van een extra lokaal ten behoeve van de Almgaard. Dit heeft gevolgen voor de stichtingskosten en het ontwerpproces voor de brede school dat al loopt.

Nu de verplaatsing van de tennisvereniging vaste vormen begint aan te nemen, kunnen we het gekozen scenario, rekening houdend met actuele leerlingprognoses, financieel verder gaan detailleren. Zoals in de Kadernota 2020 reeds aangegeven moet rekening worden gehouden met meerkosten ten opzichte van de geraamde investering van € 5,5 miljoen. De toen gemelde meerkosten van € 991.000 zijn gebaseerd op een calculatie uit 2017 waarin bovendien nog geen rekening was gehouden met een extra lokaal.

Verwachting is dat we een integraal voorstel aan uw raad kunnen aanbieden in het eerste kwartaal van 2020.

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten 2020-2023 (bedragen x € 1.000) gemeente Altena

Programma	Begroting 2020			Begroting 2021			Begroting 2022			Begroting 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01. Inwoner en bestuur	10.189	-2.199	7.989	10.286	-2.151	8.135	10.410	-2.151	8.259	10.439	-2.151	8.288
02. Altena samenredzaam	45.719	-7.712	38.007	45.085	-7.712	37.373	44.819	-7.712	37.106	44.715	-7.712	37.003
03. Veelzijdig Altena	15.054	-2.207	12.847	14.265	-2.240	12.025	14.309	-2.234	12.075	14.273	-2.234	12.040
04. Duurzaam Altena	20.806	-18.115	2.691	20.307	-17.973	2.334	18.680	-16.428	2.251	18.669	-16.403	2.266
05. Bereikbaar Altena	8.431	-922	7.509	8.759	-923	7.835	8.385	-996	7.389	8.402	-996	7.406
Totaal programma's	100.198	-31.155	69.043	98.701	-30.999	67.701	96.602	-29.521	67.081	96.499	-29.496	67.003
Algemene dekkingsmiddelen:												
Lokale heffingen	245	-9.363	-9.117	249	-9.363	-9.114	252	-9.363	-9.111	255	-9.363	-9.108
Algemene uitkering	0	-74.132	-74.132	0	-76.354	-76.354	0	-77.697	-77.697	0	-77.930	-77.930
Dividend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Financieringsfunctie	415	-2.418	-2.003	3	-474	-470	-111	-474	-584	-238	-474	-712
Overige dekkingsmiddelen	510	0	510	1.711	0	1.711	2.938	0	2.938	4.275	0	4.275
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	1.170	-85.913	-84.742	1.963	-86.191	-84.228	3.079	-87.534	-84.455	4.292	-87.766	-83.474
Overhead	17.993	-1.338	16.654	17.044	-1.351	15.693	16.660	-1.296	15.364	16.479	-1.296	15.184
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geraamd totaal van baten en lasten	119.361	-118.406	954	117.708	-118.542	-834	116.341	-118.351	-2.010	117.270	-118.558	-1.288

Reservemutaties

Programma	Begroting 2020			Begroting 2021			Begroting 2022			Begroting 2023		
	Toevoeging	Onttrekking	Saldo	Toevoeging	Onttrekking	Saldo	Toevoeging	Onttrekking	Saldo	Toevoeging	Onttrekking	Saldo
01. Inwoner en bestuur	159	-130	29	159	-99	60	159	-99	60	159	-99	60
02. Altena samenredzaam	403	-616	-213	403	-292	111	403	-287	116	403	-286	117
03. Veelzijdig Altena	1.705	-1.718	-13	1.705	-1.139	565	1.705	-1.135	569	1.705	-1.132	572
04. Duurzaam Altena	490	-283	207	276	-243	32	276	-242	34	276	-241	34
05. Bereikbaar Altena	1.163	-1.756	-593	1.163	-2.287	-1.124	1.163	-1.851	-687	1.163	-1.847	-684
Totaal programma's	3.920	-4.503	-583	3.706	-4.060	-355	3.706	-3.613	93	3.706	-3.605	101
Algemene dekkingsmiddelen	1.794	-1.600	194	1.793	-460	1.333	1.793	-249	1.544	14	-210	-196
Overhead	222	-893	-670	222	-597	-375	222	-506	-283	222	-504	-282
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0			0			0
Geraamd totaal van baten en lasten	5.937	-6.995	-1.059	5.721	-5.117	604	5.721	-4.367	1.354	3.942	-4.319	-376
Geraamd resultaat	125.298	-125.402	-104	123.429	-123.659	-230	122.062	-122.718	-656	121.212	-122.877	-1.665
Positief (-/-) / Negatief (+/+) begrotingsresultaat			**-104**			**-230**			**-656**			**-1.665**

Totaal incidentele baten en lasten 2019-2023 (bedragen x € 1.000) gemeente Altena

Taakveld	Omschrijving	Besloten met	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Programma 1: Inwoner & Bestuur							
0.10	Herindelings/frictiebudget (1)	begroting 2019/jaarrekeningresultaat 2018	3.972	0	0	0	0
reserves	Onttrekking algemene reserve (1)	begroting 2019/jaarrekeningresultaat 2018	-3.112	0	0	0	0
0.10	Activiteiten griffie ihkv Gemeenteraadsverkiezingen 2022	kadernota 2020	0	0	0	40	0
0.20	Gesloten betaalsys/Id.vaststelling (ID-burger/ ORIBI)/Paspoortontwaarder	kadernota 2020	21	0	0	0	0
0.20	Organisatie waterschapsverkiezingen (zie ook programma 6a)	2e bestuursrapportage 2019	39	0	0	0	0
0.20	Centrale stemopneming (zie ook programma 6a)	2e bestuursrapportage 2019	15	0	0	0	0
0.20	Uitzetten meetpunten kavels/inmeten beheerdata	kadernota 2020	12	0	0	0	0
0.30	Schade dak Veldzicht	kadernota 2020	33	0	0	0	0
0.30	Eenmalige opbrengst grondverkoop (zie ook programma 5)	begroting 2019	-200	0	0	0	0
1.10	Eenmalig extra budget onderhoud brandweerkazernes (2)	jaarrekeningresultaat 2018	7	0	0	0	0
reserves	Onttrekking reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen (2)	jaarrekeningresultaat 2018	-7	0	0	0	0
1.20	Restantbudget ondermijning inzetten in 2019	jaarrekeningresultaat 2018	77	0	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (3)	2e bestuursrapportage 2019	197	0	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (3)	2e bestuursrapportage 2019	-197	0	0	0	0
		Incidentele baten en lasten 2019-2023 programma 1	**856**	**0**	**0**	**40**	**0**
Programma 2: Zelfredzaam Altena							
6.10	Maatschappelijke begeleiding (COA) (zie ook programma 6a)	2e bestuursrapportage 2019	64	0	0	0	0
6.10	Uitvoeringskosten innovaties sociaal domein (1)	jaarrekeningresultaat 2018	142	0	0	0	0
reserves	Onttrekking reserve sociaal domein (1)	jaarrekeningresultaat 2018	-142	0	0	0	0
6.10	Afboeken lening aan MFC (D'alburght) (2)	kadernota 2020	79	0	0	0	0
reserves	Onttrekking bestemmingsreserve (2)	kadernota 2020	-79	0	0	0	0
6.20	Gecontroleerde overdracht zorgtaken Juzt	2e bestuursrapportage 2019	1.000	0	0	0	0
6.20	Dienstverleningsovereenkomst jeugdhulp met Breda (3)	kadernota 2020	147	0	0	0	0
reserves	Onttrekking reserve sociaal domein (3)	kadernota 2020	-147	0	0	0	0
6.40	Teruggave voordelig saldo jrr 2018 WAVA	2e bestuursrapportage 2019	-189	0	0	0	0
6.71	Hulp nodig betreffende budget shv	jaarrekeningresultaat 2018	43	0	0	0	0
6.71	Aanschaf AED	kadernota 2020	10	0	0	0	0
7.10	Amendement verslavingsproblematiek (4)	2e bestuursrapportage 2019	13	0	0	0	0
reserves	Onttrekking reserve sociaal domein (4)	2e bestuursrapportage 2019	-13	0	0	0	0
7.10	Diverse activiteiten op het beleidsveld gezondheid	kadernota 2020	0	30	0	0	0
7.10	Diverse activiteiten op het beleidsveld gezondheid	kadernota 2020	0	0	30	0	0
reserves	Onttrekking reserve sociaal domein agv nadelen Wmo en jeugd	kadernota 2020	-3.116	0	0	0	0
reserves	Onttrekking reserve sociaal domein agv Dienstverleningsovk jeugdhulp met Breda	kadernota 2020	-26	-26	-26	-26	-26
reserves	Onttrekking algemene reserve agv vanuit oude begroting gemeente Werkendam	begroting 2019	-26	0	0	0	0
reserves	Onttrekking reserve sociaal domein vanuit oude begroting gemeente Werkendam	begroting 2019	-181	-110	-4	0	0
reserves	Onttrekking reserve sociaal domein als sluitpost begroting 2019	begroting 2019	-1.141	-173	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (5)	2e bestuursrapportage 2019	458	0	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (5)	2e bestuursrapportage 2019	-458	0	0	0	0
		Incidentele baten en lasten 2019-2023 programma 2	**-3.562**	**-279**	**0**	**-26**	**-26**
Programma 3: Veelzijdig Altena							
2.30	Eenmalig extra budget onderhoud historische haven (1)	jaarrekeningresultaat 2018	9	0	0	0	0
reserves	Onttrekking reserve onderhoud civiel technische werken (1)	jaarrekeningresultaat 2018	-9	0	0	0	0
3.10	Uitvoeren communicatiestrategie op gebied van economie	kadernota 2020	10	0	0	0	0
3.10	Inhuur in het kader promotie Werkendam Maritieme Industries (2)	begroting 2019	100	100	0	0	0
reserves	Onttrekking algemene reserve (2)	begroting 2019	-100	-100	0	0	0
3.10	Extra storting voorziening ROB (3)	2e bestuursrapportage 2019	160	0	0	0	0
reserves	Onttrekking reserve ROB (3)	2e bestuursrapportage 2019	-160	0	0	0	0
3.40	Inventarisatie binnen en buitenkunst	kadernota 2020	10	0	0	0	0
3.40	Manifest Kracht van Altena	kadernota 2020	13	25	25	0	0
3.40	Viering 75 jaar vrijheid	begroting 2020	0	55	0	0	0

Taakveld	Omschrijving	Besloten met	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
4.20	Groene schoolpleinen	jaarrekeningresultaat 2018	50	0	0	0	0
4.20	Opstellen gemeentebreed IHP	kadernota 2020	26	0	0	0	0
diverse	Eenmalig extra budget onderhoud gemeentelijke gebouwen (4)	jaarrekeningresultaat 2018	406	0	0	0	0
reserves	Onttrekking reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen (4)	jaarrekeningresultaat 2018	-406	0	0	0	0
5.20	Eenmalig extra budget gymnastiekmaterialen	jaarrekeningresultaat 2018	26	0	0	0	0
5.30	Afronding laatste deel project Kunst in de openbare ruimte	jaarrekeningresultaat 2018	4	0	0	0	0
5.50	Onderhoudswerkzaamheden kerktoren	2e bestuursrapportage 2019	24	0	0	0	0
5.70	Vervangingen speeltuinen (5)	jaarrekeningresultaat 2018	22	0	0	0	0
reserves	Vrijval reserve vervanging speeltuinen (5)	jaarrekeningresultaat 2018	-22	0	0	0	0
5.70	Onderhoud speeltoestellen	jaarrekeningresultaat 2018	0	60	60	0	0
5.70	Afronding werkzaamheden hertenkamp	jaarrekeningresultaat 2018	3	0	0	0	0
reserves	Onttrekking algemene reserve (A) (zie ook prog.4)	jaarrekeningresultaat 2018	-217	0	0	0	0
3.40	Restauratie Jannezand		73	0	0	0	0
reserves	Dekking restauratie Jannezand		-73	0	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (6)	2e bestuursrapportage 2019	521	0	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (6)	2e bestuursrapportage 2019	-521	0	0	0	0
		Incidentele baten en lasten 2019-2023 programma 3	**-52**	**140**	**85**	**0**	**0**
Programma 4: Duurzaam Altena							
5.70	Beschoeiing	jaarrekeningresultaat 2018	55	0	0	0	0
5.70	Waterberging Heuvelkamp (1)	jaarrekeningresultaat 2018	12	0	0	0	0
5.70	Afronding inrichting groen centrumplan Giessen-Rijswijk (A)	jaarrekeningresultaat 2018	217	0	0	0	0
7.20	Onderhoud Hogelandstraat riolering (1)	jaarrekeningresultaat 2018	39	0	0	0	0
7.20	Onderhoud correctief mechanisch (1)	jaarrekeningresultaat 2018	10	0	0	0	0
7.20	Gegevensbeheer (1)	jaarrekeningresultaat 2018	5	0	0	0	0
7.20	Algemene kosten riolering (1)	jaarrekeningresultaat 2018	41	0	0	0	0
7.20	Extra onderhoud riolen (1)	begroting 2019	0	70	0	0	0
7.20	Inlopen achterstand revisiegegevens riolering (1)	kadernota 2020	30	0	0	0	0
7.20	Dekking egalisatievoorziening riolen latere uitvoering (1)	jaarrekeningresultaat 2018/begroting 2019/kadernota 2020	-137	-70	0	0	0
7.30	Vloeistofdichtevloer milieustraat	kadernota 2020	50	0	0	0	0
7.30	Arbo milieustations (2)	2e bestuursrapportage 2019	55	0	0	0	0
7.30	Dekking egalisatievoorziening reiniging (2) (B zie programma 5)	jaarrekeningresultaat 2018/2e bestuursrapportage 2019	-89	0	0	0	0
7.30	Claim Attero	2e bestuursrapportage 2019	418	0	0	0	0
7.40	Uitvoering duurzaamheid	jaarrekeningresultaat 2018	49	0	0	0	0
7.40	Toevoeging budget duurzaamheid vanuit reserve (3)	jaarrekeningresultaat 2018	70	0	0	0	0
reserve	Vrijval reserve duurzaamheid (3)	jaarrekeningresultaat 2018	-71	0	0	0	0
7.40	Bodemonderzoek PFAS	2e bestuursrapportage 2019	8	0	0	0	0
7.40	Informatieplicht energiebesparing OMWB	kadernota 2020	11	0	0	0	0
7.40	Diverse duurzaamheidsactiviteiten	kadernota 2020	50	50	50	0	0
7.40	Regionaal bod RES	kadernota 2020	10	0	0	0	0
7.40	Verduurzaming maatschappelijk vastgoed	jaarrekeningresultaat 2018	20	0	0	0	0
7.40	Evaluatie duurzaamheidsloket	kadernota 2020	10	0	0	0	0
7.40	Opstellen duurzaamheidsplan	kadernota 2020	0	25	0	0	0
7.40	Ontwikkeling warmtevisie	kadernota 2020	0	25	0	0	0
8.10	Nota Ruimtelijke Kwaliteit - Beleidsregels en uitvoeringsprogramma	begroting 2020	0	10	5	0	0
8.10	Nota Ruimtelijke Kwaliteit - Inventarisatie	2e bestuursrapportage 2019	5	25	0	0	0
8.10	Nota Ruimtelijke Kwaliteit - Digitale Kwaliteitsatlas	begroting 2020	0	23	8	0	0
8.10	Uitgaven landschapsinvesteringsfonds (4)	jaarrekeningresultaat 2018	291	0	0	0	0
reserve	Vrijval reserve landschapsinvesteringsfonds (4)	jaarrekeningresultaat 2018	-291	0	0	0	0
8.10	Suppletie bommenregeling (zie ook programma 6a)	2e bestuursrapportage 2019	136	0	0	0	0
8.10	Actualiseren bestemmingsplannen in 2019 (5)	jaarrekeningresultaat 2018	92	0	0	0	0
reserve	Onttrekking algemene reserve (5)	jaarrekeningresultaat 2018	-92	0	0	0	0
8.10	Handhaving De Veense Put (6)	begroting 2019/kadernota 2020	100	0	0	0	0
reserve	Onttrekking bestemmingsreserve (6)	begroting 2019	-50	0	0	0	0
8.10	Uitvoering werkzaamheden omgevingswet (7)	jaarrekeningresultaat 2018	71	0	0	0	0
reserve	Onttrekking algemene reserve (7)	jaarrekeningresultaat 2018	-21	0	0	0	0

Taakveld	Omschrijving	Besloten met	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
8.20	Eenmalige ontvangst inzetten voor realiseren starterswoningen (8)	2e bestuursrapportage 2019	-298	0	0	0	0
reserve	Storting in algemene reserve (8)	2e bestuursrapportage 2019	298	0	0	0	0
8.30	Opstellen Woonvisie Altena	kadernota 2020	15	15	0	0	0
reserve	Storting in reserve grondexploitatie resultaat De Burcht Werkendam	begroting 2019	0	218	0	0	0
reserve	Storting in reserve grondexploitatie	jaarrekeningresultaat 2018	474	0	0	0	0
reserve	Storting in reserve duurzaamheid (intergas gelden)	jaarrekeningresultaat 2018	297	0	0	0	0
5.70	Groen blauwe diensten	2e bestuursrapportage 2019	66	0	0	0	0
reserve	Dekking groen blauwe diensten	2e bestuursrapportage 2019	-66	0	0	0	0
810	Aanpassen woonomgeving diverse kernen na inbreiding , herstructurering	2e bestuursrapportage 2019	250	0	0	0	0
reserve	Dekking aanpassen woonomgeving diverse kernen na inbreiding , herstructurering	2e bestuursrapportage 2019	-250	0	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (9)	2e bestuursrapportage 2019	96	0	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (9)	2e bestuursrapportage 2019	-96	0	0	0	0
		Incidentele baten en lasten 2019-2023 programma 4	**1.889**	**390**	**63**	**0**	**0**
Programma 5: Bereikbaar Altena							
2.10	Herinrichting Vlietstraat en Griendweg Sleeuwijk	jaarrekeningresultaat 2018	131	0	0	0	0
2.10	Uitbreiden parkeercapaciteit Spieringen W&A (1)	jaarrekeningresultaat 2018	35	0	0	0	0
2.10	Uitbreiden parkeercapaciteit Fr.Hendrikstraat/Willem de Zwijgerstraat (1)	jaarrekeningresultaat 2018	40	0	0	0	0
2.10	Renovatie openbare verlichting (1)	jaarrekeningresultaat 2018	88	0	0	0	0
reserve	Vrijval gedeelte reserve wegen (1)	jaarrekeningresultaat 2018	-107	0	0	0	0
reserve	Vrijval reserve openbare verlichting (1)	jaarrekeningresultaat 2018	-56	0	0	0	0
2.10	Verplichtingen wegen Zuidrand Eethen (2)	jaarrekeningresultaat 2018	99	0	0	0	0
reserve	Vrijval reserve verplichting Zuidrand Eethen (2)	jaarrekeningresultaat 2018	-99	0	0	0	0
2.10	Inrichting applicatie Bodem Digitaal Op de Kaart (BDOK)	2e bestuursrapportage 2019	5	0	0	0	0
2.10	Verbetering proces vergunningverlening kabels en leidingen	kadernota 2020	0	15	0	0	0
2.10	Schrijven Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur (AVOI)	kadernota 2020	0	10	0	0	0
2.10	Gladheidsbestrijding	kadernota 2020	0	10	10	10	0
2.10	Extra werkzaamheden zwerfafval (B zie ook programma 4)	jaarrekeningresultaat 2018	34	0	0	0	0
2.10	Onderzoek installatieverantwoordelijkheid	kadernota 2020	0	10	0	0	0
2.10	Openbare verlichting binnen Kurenpolderweg Kasteelzicht	jaarrekeningresultaat 2018	20	0	0	0	0
2.10	Eenmalig extra budget openbare verlichting	jaarrekeningresultaat 2018	24	0	0	0	0
2.10	Vervangen damwandconstructie Maasdijk	2e bestuursrapportage 2019	14	0	0	0	0
2.10	Beperking van de negatieve effecten van het sluipverkeer op het interne wegennet	kadernota 2020	20	0	0	0	0
2.10	Extra werkzaamheden rondom A27	kadernota 2020	25	0	0	0	0
2.10	Robuuste verbinding tussen A27 en kern Werkendam en aansluiting Energiefabriek	kadernota 2020	30	15	0	0	0
2.10	Uitvoeringsgereed maken rotonde Hoge Maasdijk / N322	kadernota 2020	0	20	0	0	0
2.10	Verkeersonderzoek - fietsroutenetwerk	kadernota 2020	0	25	0	0	0
2.10	Verkeersonderzoek - bundeling verkeersstromen	kadernota 2020	0	0	35	0	0
2.10	Werkzaamheden Wijkse bol	begroting 2019	200	0	0	0	0
2.40	Havenveiligheidsplan	kadernota 2020	0	6	0	0	0
2.40	Insteekhaven Werkendam (3)	kadernota 2020	0	0	600	0	0
reserve	Onttrekking algemene reserve grondexploitaties (3)	kadernota 2020	0	0	-600	0	0
2.50	Knelpunten in veerverbindingen	kadernota 2020	0	0	20	0	0
reserve	Vrijval bestemmingsreserve ter dekking bijdrage veerdienst	begroting 2019	-68	0	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (4)	2e bestuursrapportage 2019	5.975	0	0	0	0
diverse	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (4)	2e bestuursrapportage 2019	-5.975	0	0	0	0
		Incidentele baten en lasten 2019-2023 programma 5	**435**	**111**	**65**	**10**	**0**
Financiering en algemene dekkingsmiddelen							
0.64	Hogere OZB ontvangsten inzetten in 2019	jaarrekeningresultaat 2018	26	0	0	0	0
0.70	Algemene uitkering: Centrale stemopneming (zie ook programma 1)	2e bestuursrapportage 2019	-15	0	0	0	0
0.70	Algemene uitkering: Organisatie waterschapsverkiezingen (zie ook programma 1)	2e bestuursrapportage 2019	-39	0	0	0	0
0.70	Algemene uitkering: Maatschappelijke begeleiding (COA) (zie ook programma 2)	2e bestuursrapportage 2019	-64	0	0	0	0
0.70	Algemene uitkering: Suppletie bommenregeling (zie ook programma 4)	2e bestuursrapportage 2019	-136	0	0	0	0
0.70	Gewenningsbijdrage uit algemene uitkering	begroting 2019	-3.559	-1.780	-1.779	-1.779	0
reserve	Storting gewenningsbijdrage in algemene reserve	begroting 2019	3.559	1.780	1.779	1.779	0
0.80	Inzet tekort Wmo agv facturen uit 2018	2e bestuursrapportage 2019	-60	0	0	0	0
0.80	Onvoorziene lasten voormalige gemeente	jaarrekeningresultaat 2018	435	0	0	0	0
reserve	Inzet jaarrekeningresultaat 2018	kadernota 2020	-300	-1.100	-200	0	0

Taakveld	Omschrijving	Besloten met	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
reserve	Vrijval diverse reserves	kadernota 2020	-176	-200	0	0	0
reserve	Inzet reserve organisatie ontwikkeling (vrijval saldo reserve)	kadernota 2020	-87	0	0	0	0
reserve	Jaarrekeningresultaat 2018 oude gemeenten	jaarrekeningresultaat 2018	-5.141	0	0	0	0
reserve	Jaarrekeningresultaat 2018 storten in algemene reserve	jaarrekeningresultaat 2018	2.405	0	0	0	0
reserve	Vrijval algemene reserve (1)	jaarrekeningresultaat 2018	-2.405	0	0	0	0
reserve	Storting algemene reserve ter dekking toekomstige uitgaven (1)	jaarrekeningresultaat 2018	1.600	0	0	0	0
reserve	Storting in reserve sociaal domein (1)	jaarrekeningresultaat 2018	805	0	0	0	0
reserve	50% resultaat 2e berap 2019 stortin in algemene reserve	2e bestuursrapportage 2019	1.315	0	0	0	0
reserve	50% resultaat 2e berap 2019 storten in reserve sociaal domein	2e bestuursrapportage 2019	1.318	0	0	0	0
		Incidentele baten en lasten 2019-2023 financiering en algemene dekkingsmiddelen	**-518**	**-1.300**	**-200**	**0**	**0**
Overhead							
0.40	Inzet van externe expertise en begeleiding	kadernota 2020	0	100	0	0	0
0.40	Dienstverlening: toepassen GSA	kadernota 2020	10	20	0	0	0
0.40	Pilot datagedreven werken	kadernota 2020	0	25	25	0	0
0.40	Bedrijfsvoering: procesoptimaliatie	kadernota 2020	60	60	60	0	0
0.40	Subsidioloog (1)	kadernota 2020	0	112	112	0	0
0.40	Terugverdienen subsidioloog (1)	kadernota 2020	0	-56	-56	0	0
0.40	Tijdelijke administratieve ondersteuning teams (1,5 fte)	kadernota 2020	20	81	0	0	0
0.40	Tijdelijke uitbreiding bestuurssecretaresse (1,0 fte)	kadernota 2020	15	62	0	0	0
0.40	Tijdelijke uitbreiding telefoniste (1,0 fte)	kadernota 2020	13	54	0	0	0
0.40	Tijdelijke uitbreiding team Participatie (1,0 fte)	kadernota 2020	35	70	0	0	0
0.40	Tijdelijke uitbreiding team WMO (1,0 fte)	kadernota 2020	35	70	0	0	0
0.40	Tijdelijke uitbreiding team Jeugd (1,0 fte)	kadernota 2020	35	70	0	0	0
0.40	Tijdelijke uitbreiding team 3-D ondersteuning (1,0 fte)	kadernota 2020	35	0	0	0	0
0.40	Tijdelijke beleidsadviseur assetmanager (1,0 fte)	kadernota 2020	21	88	0	0	0
0.40	Kosten advies Vpb	jaarrekeningresultaat 2018	15	0	0	0	0
0.40	Advies bij opstellen actuele Accommodatienota	2e bestuursrapportage 2019	35	0	0	0	0
0.40	Verlofstuwmeren	jaarrekeningresultaat 2018	72	0	0	0	0
0.40	Onderhoud MFC Woudrichem (2)	jaarrekeningresultaat 2018	184	0	0	0	0
reserve	Onttrekking reserve onderhoud gebouwen (2)	jaarrekeningresultaat 2018	-184	0	0	0	0
0.40	Plaatsen zuil MFC de Werf Woudrichem	kadernota 2020	5	0	0	0	0
0.40	Digitalisering Sociaal Domein (3)	kadernota 2020	0	75	0	0	0
reserve	Onttrekking reserve sociaal domein (3)	kadernota 2020	0	-75	0	0	0
reserve	Onttrekking reserve sociaal domein	kadernota 2020	0	-90	-90	0	0
0.40	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (4)	2e bestuursrapportage 2019	78	0	0	0	0
reserve	Overhevelen onderhoudsvoorziening naar onderhoudsreserve (4)	2e bestuursrapportage 2019	-78	0	0	0	0
		Incidentele baten en lasten 2019-2023 overhead	**406**	**666**	**51**	**0**	**0**
Vennootschapsbelasting							
	N.v.t.		0	0	0	0	0
		Incidentele baten en lasten 2019-2023 Vpb	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
		Totaal incidentele baten en lasten 2019-2023	**-545**	**-272**	**63**	**24**	**-26**
	Onderuitputting kapitaallasten		nvt	-192	-213	-65	0
		Totaal onderuitputting kapitaallasten 2019-2023	**0**	**-192**	**-213**	**-65**	**0**
		Totaal correctie op begrotingssaldo 2019-2023	**-545**	**-464**	**-150**	**-41**	**-26**

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 2019-2023 (bedragen * € 1.000) gemeente Altena

Omschrijving	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Toevoegingen					
Programma 1: Inwoner & Bestuur					
Reserve onderhoud gebouwen	30	30	30	30	30
Reserve onderhoud graven	130	130	130	130	130
Structurele toevoegingen reserves 2019-2023 programma 1	**159**	**159**	**159**	**159**	**159**
Programma 2: Zelfredzaam Altena					
Reserve onderhoud gebouwen	35	35	35	35	35
Dekkingsreserve kapitaalslasten	368	368	368	368	368
Structurele toevoegingen reserves 2019-2023 programma 2	**403**	**403**	**403**	**403**	**403**
Programma 3: Veelzijdig Altena					
Reserve onderhoud gebouwen	203	203	203	203	203
Reserve onderhoud civiele technische kunstwerken	20	20	20	20	20
Dekkingsreserve kapitaalslasten	1.406	1.406	1.406	1.406	1.406
Reserve renovatie/vervanging kleedlokalen sportaccommodaties	75	75	75	75	75
Structurele toevoegingen reserves 2019-2023 programma 3	**1.705**	**1.705**	**1.705**	**1.705**	**1.705**
Programma 4: Duurzaam Altena					
Reserve onderhoud gebouwen	21	21	21	21	21
Reserve onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte	250	250	250	250	250
Structurele toevoegingen reserves 2019-2023 programma 4	**271**	**271**	**271**	**271**	**271**
Programma 5: Bereikbaar Altena					
Reserve onderhoud wegen	1.004	1.004	1.004	1.004	1.004
Reserve onderhoud civiele technische kunstwerken	162	159	159	159	159
Structurele toevoegingen reserves 2019-2023 programma 5	**1.166**	**1.163**	**1.163**	**1.163**	**1.163**
Financiering en algemene dekkingsmiddelen					
Algemene reserve (Opslagpercentage leningen)	9	9	9	9	9
Reserve woonomgeving (Opslagpercentage leningen)	7	6	6	6	6
Structurele toevoegingen reserves 2019-2023 fin.en alg.dek.mid	**16**	**15**	**14**	**14**	**14**

Omschrijving	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Overhead					
Reserve onderhoud gebouwen	192	222	222	222	222
Structurele toevoegingen reserves 2019-2023 overhead	**192**	**222**	**222**	**222**	**222**
Vennootschapsbelasting					
N.v.t.	0	0	0	0	0
Structurele toevoegingen reserves 2019-2023 Vpb	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Structurele toevoegingen aan reserves 2019-2023	**3.911**	3.938	**3.937**	**3.937**	**3.937**
Onttrekkingen					
Programma 1: Inwoner & Bestuur					
Reserve onderhoud gebouwen	-15	-52	-16	-16	-16
Reserve onderhoud graven	-74	-78	-82	-82	-82
Structurele onttrekkingen reserves 2019-2023 programma 1	**-89**	**-130**	**-99**	**-99**	**-99**
Programma 2: Zelfredzaam Altena					
Reserve onderhoud gebouwen	0	-22	-29	-29	-29
Dekkingsreserve kapitaalslasten	-287	-284	-232	-231	-230
Structurele onttrekkingen reserves 2019-2023 programma 2	**-287**	**-306**	**-261**	**-260**	**-259**
Programma 3: Veelzijdig Altena					
Reserve onderhoud gebouwen	-174	-489	-256	-256	-256
Dekkingsreserve kapitaalslasten	-1.116	-1.071	-883	-879	-876
Reserve onderhoud civiele technische kunstwerken	0	-58	0	0	0
Structurele onttrekkingen reserves 2019-2023 programma 3	**-1.290**	**-1.618**	**-1.139**	**-1.135**	**-1.132**
Programma 4: Duurzaam Altena					
Reserve onderhoud gebouwen	-2	-15	-10	-10	-10
Dekkingsreserve kapitaalslasten	-123	-147	-109	-108	-107
Reserve woonomgeving	-69	-69	-69	-69	-69
Algemene reserve grondexploitaties (inzake voorbereidingsbudget)	-50	-50	-50	-50	-50
Structurele onttrekkingen reserves 2019-2023 programma 4	**-243**	**-281**	**-238**	**-237**	**-236**

Omschrijving	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Programma 5: Bereikbaar Altena					
Reserve onderhoud gebouwen	0	0	0	0	0
Dekkingsreserve kapitaalslasten	-227	-233	-263	-381	-378
Reserve onderhoud wegen	-677	-1.465	-1.356	-1.356	-1.356
Reserve onderhoud civiele technische kunstwerken	-85	-58	-68	-78	-78
Reserve Verkeersveiligheidverhogende maatregelen	0	0	0	-36	-36
Structurele onttrekkingen reserves 2019-2023 programma 5	**-990**	**-1.756**	**-1.687**	**-1.851**	**-1.847**
Financiering en algemene dekkingsmiddelen					
Dekkingsreserve kapitaalslasten	-286	-300	-260	-249	-210
Structurele onttrekkingen reserves 2019-2023 fin.en alg.dek.mid	**-286**	**-300**	**-260**	**-249**	**-210**
Overhead					
Reserve onderhoud gebouwen	-12	-77	-26	-26	-26
Dekkingsreserve kapitaalslasten	-674	-651	-481	-479	-477
Structurele onttrekkingen reserves 2019-2023 overhead	**-685**	**-728**	**-507**	**-506**	**-504**
Vennootschapsbelasting					
N.v.t.	0	0	0	0	0
Structurele onttrekkingen reserves 2019-2023 Vpb	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Structurele onttrekkingen aan reserves 2019-2023	**-3.869**	**-5.119**	**-4.191**	**-4.336**	**-4.287**
Totaal saldo Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**42**	**-1.181**	**-254**	**-398**	**-350**

Ramingsgrondslagen

Begroting 2020	Uitgangspunten
Lonen en prijzen	- De raming van de personeelskosten is gebaseerd de functieboeken 1 en 2 alsmede op de meest recente cao-afspraken. - Voor de prijsontwikkeling is de indicator prijspeil Bruto Binnenlands Product (pBBP), zoals opgenomen in de Septembercirculaire 2019, gehanteerd. - De ramingen van de baten en lasten zijn in lopende prijzen opgesteld, de loon- en prijsontwikkeling wordt op een stelpost geraamd. Indien nodig kan op deze stelpost een beroep gedaan kan worden.
Algemene uitkering	– De berekening van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de prognoses zoals deze in de Septembercirculaire 2019 zijn opgenomen. De algemene uitkering wordt geraamd in lopende prijzen.
Rente	- Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moeten rentekosten aan de taakvelden / programma's worden toegerekend met behulp van een (rente)omslag. De commissie BBV heeft een aanbeveling gedaan ten aanzien van de systematiek waarop het rente-omslagpercentage kan worden berekend. Op basis van deze systematiek is het rente-omslagpercentage voor 2020 becijferd op 1,5%. - Er vindt geen rentebijschrijving plaats op reserves en voorzieningen.
Grondexploitatie	- De berekeningswijze van de rente grondexploitaties is in het BBV voorgeschreven. Het rentepercentage is bepaald door het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor 2020 is dit rentepercentage berekend op 1,58%. - De disconteringsvoet voor verliesvoorzieningen binnen grondexploitaties schrijft het BBV verplicht voor op 2,0%. - De grondexploitaties zijn in de Begroting 2020 gebaseerd op het geharmoniseerde grondbeleid en de vastgestelde parameters, zodat voor alle grondexploitaties van de gemeente Altena dezelfde uitgangspunten gelden.
Lokale heffingen / Kostendekkendheid	- De verordeningen voor de meeste belastingen zijn voor 1 januari 2019 geharmoniseerd. De verordening OZB is met terugwerkende kracht per 1 januari 2019 geharmoniseerd. Voor de verordening voor de rioolheffing en reinigingsheffingen alsmede voor de lijkbezorgingsrechten wordt nog een geharmoniseerd voorstel opgesteld.
Reserves en voorzieningen	- De Begroting 2020 bevat de optelsom van de reserves en voorzieningen van de drie voormalige gemeenten. Op basis van de Jaarrekening 2018 vindt in 2020 herijking van de nota Reserves en voorzieningen plaats.
Subsidies	- Het subsidiebeleid is nog niet geharmoniseerd. In de Begroting 2020 zijn de subsidieprogramma's van de drie voormalige gemeenten verwerkt. Harmonisatie van het subsidiebeleid zal in 2020 plaatsvinden.

Geprognosticeerde balans 2020-2023

Activa

Balansposten (*€ 1.000)	Gerealiseerde stand per 31-12-2018	Prognose stand per 31-12-2019	Prognose stand per 31-12-2020	Prognose stand per 31-12-2021	Prognose stand per 31-12-2022	Prognose stand per 31-12-2023
Immateriële vaste activa	**1.447**	**233**	**230**	**226**	**254**	**224**
• Bijdrage aan activa van derden	1.447	233	230	226	254	224
Materiële vaste activa	**141.795**	**161.341**	**176.595**	**182.752**	**181.198**	**174.176**
• Investeringen met een economisch nut	97.834	105.469	118.239	122.429	120.076	115.678
• Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	30.420	40.551	42.497	42.328	42.450	41.048
• Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	13.541	15.321	15.859	17.995	18.672	17.450
Financiële vaste activa	**12.835**	**12.734**	**11.945**	**11.173**	**10.414**	**9.655**
• Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	4.049	4.049	4.049	4.049	4.049	4.049
• Leningen aan woningcorporaties	6.610	5.992	5.330	4.642	3.963	3.284
• Overige langlopende leningen	2.176	2.693	2.566	2.482	2.402	2.322
Voorraden	**25.359**	**21.393**	**16.071**	**14.371**	**13.024**	**10.865**
• Onderhanden werk waaronder gronden in exploitatie	22.121	18.117	12.847	11.199	9.905	7.798
• Overige voorraad	3.238	3.276	3.224	3.172	3.119	3.067
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	**8.368**	**9.026**	**9.447**	**9.617**	**9.450**	**8.990**
• Vorderingen op openbare lichamen	2.991	3.226	3.377	3.438	3.378	3.213
• Rek. courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	1.145	1.235	1.293	1.316	1.293	1.230
• Overige vorderingen	4.232	4.565	4.778	4.864	4.779	4.547
Liquide middelen	**10.635**	**5.000**	**500**	**500**	**500**	**500**
Overlopende activa	**13.476**	**14.535**	**15.214**	**15.488**	**15.218**	**14.478**
Totaal Activa	**213.915**	**224.261**	**230.001**	**234.127**	**230.058**	**218.887**

Passiva

Balansposten (*€ 1.000)	Gerealiseerde stand per 31-12-2018	Prognose stand per 31-12-2019	Prognose stand per 31-12-2020	Prognose stand per 31-12-2021	Prognose stand per 31-12-2022	Prognose stand per 31-12-2023
Eigen vermogen	**57.524**	**58.912**	**57.854**	**58.457**	**59.811**	**59.434**
• Algemene reserve (inclusief resultaat)	16.441	14.726	15.282	16.220	17.957	17.916
• Bestemmingsreserves	41.083	44.186	42.571	42.238	41.854	41.519
Voorzieningen	**29.395**	**26.396**	**25.588**	**25.680**	**25.291**	**24.896**
• Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	16.265	19.273	18.911	19.159	18.928	18.721
• Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	13.130	7.123	6.677	6.521	6.363	6.176
Vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar	**103.291**	**100.769**	**76.264**	**77.884**	**71.976**	**66.564**
• Onderhandse leningen van binnenlandse banken	102.422	99.900	75.395	77.015	71.107	65.695
• Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	856	856	856	856	856	856
• Waarborgsommen	13	13	13	13	13	13
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaa	**6.651**	**6.651**	**6.651**	**6.651**	**6.651**	**6.651**
• Bank en giro	1.287	1.259	1.081	1.096	1.063	1.021
• Overige kortlopende schulden	5.364	5.247	4.504	4.569	4.430	4.255
Overlopende passiva	**17.054**	**16.683**	**14.319**	**14.527**	**14.083**	**13.529**
In te vullen financiering	**-**	**14.849**	**49.326**	**50.928**	**52.245**	**47.812**
Totaal Passiva	**213.915**	**224.261**	**230.001**	**234.126**	**230.057**	**218.887**

EMU-saldo

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten ramingen van het EMU-saldo in de begroting op te nemen. Met ingang van 2017 is conform de vernieuwing BBV de ontwikkeling van het EMU-saldo voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar vereist in de meerjarenbegroting.

In onderstaande tabel is het EMU-saldo van Altena berekend. In de Septembercirculaire 2019 zijn de individuele referentiewaarden per gemeente opgenomen. Het EMU-saldo voor 2020 komt uit boven de referentiewaarde voor Altena (€ 4.830.000). Dit wordt veroorzaakt door het omvangrijke investeringsprogramma in 2019 en 2020. In 2021 vlakt het investeringsprogramma af en komt het EMU-saldo onder de referentiewaarde.

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst

Berekening EMU-saldo
Gemeente Altena (1959)

	Omschrijving	2019 x € 1.000 Volgens realisatie tot en met sept. 2019, aangevuld met raming resterende periode	2020 x € 1.000 Volgens begroting 2020	2021 x € 1.000 Volgens meerjarenraming in begroting 2020
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	6.526	-956	831
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	19.546	15.254	6.157
3.	Mutatie voorzieningen	-2.999	-808	92
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-3.966	-5.322	-1.700
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-12.053**	**-11.696**	**-3.534**

Staat van reserves en voorzieningen 2019-2023 (bedragen x € 1.000) gemeente Altena

Reserve / Voorziening	Stand 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Stand 31-12-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Stand 31-12-2020	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Stand 31-12-2021	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Stand 31-12-2022	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Stand 31-12-2023
Algemene reserve	7.943	8.888	6.582	10.249	1.788	1.400	10.637	1.787	200	12.224	1.787	0	14.011	9	0	14.020
Grondexploitatie	3.689	781	58	4.412	219	51	4.580	5	655	3.930	5	55	3.880	5	55	3.830
Totaal algemene reserves	**11.632**	**9.669**	**6.641**	**14.660**	**2.008**	**1.451**	**15.216**	**1.792**	**855**	**16.154**	**1.792**	**55**	**17.891**	**14**	**55**	**17.850**
Landschapinvesteringsfonds	388	0	291	97	0	0	97	0	0	97	0	0	97	0	0	97
Duurzaamheid	1.279	297	71	1.505	0	0	1.505	0	0	1.505	0	0	1.505	0	0	1.505
Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte	0	250	0	250	250	0	500	250	0	750	250	0	1.000	250	0	1.251
Dekkingsreserve kapitaalslasten	24.009	1.774	2.712	23.071	1.774	2.686	22.159	1.774	2.229	21.704	1.774	2.327	21.151	1.774	2.279	20.647
Reserve Sociaal Domein	4.354	2.123	4.766	1.712	0	475	1.237	0	121	1.116	0	27	1.089	0	27	1.063
Conventionele explosieven	150	0	0	150	0	0	150	0	0	150	0	0	150	0	0	150
Monumentenfonds	166	0	0	166	0	0	166	0	0	166	0	0	166	0	0	166
Verkeersveiligheidverhogende maatregelen	600	0	0	600	0	0	600	0	0	600	0	36	564	0	36	528
Onderhoud graven	1.774	130	74	1.830	130	78	1.882	130	82	1.929	130	82	1.976	130	82	2.024
Onderliggend wegennet A27	1.432	0	72	1.360	0	0	1.360	0	0	1.360	0	0	1.360	0	0	1.360
Realisatie Atletiekbaan	625	0	0	625	0	0	625	0	0	625	0	0	625	0	0	625
Renov. / verv. kleedlok. Sportaccommodaties	479	75	0	554	75	0	630	75	0	705	75	0	780	75	0	856
ROB (regionaal bedrijventerrein)	291	0	160	131	0	0	131	0	0	131	0	0	131	0	0	131
Onderhoud Civiel Technische Kunstwerken	51	1.746	94	1.703	180	116	1.766	180	68	1.878	180	78	1.981	180	78	2.083
Onderhoud Gebouwen	2.291	1.874	799	3.366	510	655	3.221	510	337	3.394	510	337	3.567	510	337	3.740
Onderhoud Wegen	219	5.372	784	4.807	1.004	1.465	4.346	1.004	1.356	3.994	1.004	1.356	3.641	1.004	1.356	3.289
Tractie ed	146	0	0	146	0	0	146	0	0	146	0	0	146	0	0	146
Opleidingen rampenbestrijding	116	0	0	116	0	0	116	0	0	116	0	0	116	0	0	116
Studiekosten	141	0	0	141	0	0	141	0	0	141	0	0	141	0	0	141
Seniorenbeleid	113	0	0	113	0	0	113	0	0	113	0	0	113	0	0	113
Woonomgeving	1.160	7	319	848	6	69	785	6	69	722	6	69	658	6	69	595
Reserves < € 100.000	966	0	394	572	0	0	572	0	0	572	0	0	572	0	0	572
Totaal bestemmingsreserves	**40.752**	**13.648**	**10.536**	**43.864**	**3.929**	**5.544**	**42.249**	**3.929**	**4.262**	**41.916**	**3.929**	**4.312**	**41.532**	**3.929**	**4.264**	**41.197**
TOTAAL RESERVES	**52.384**	**23.316**	**17.177**	**58.524**	**5.937**	**6.995**	**57.466**	**5.721**	**5.117**	**58.069**	**5.721**	**4.367**	**59.423**	**3.942**	**4.319**	**59.046**
Pensioen (oud) wethouders	5.405	55	239	5.221	77	239	5.059	77	242	4.894	77	261	4.709	77	292	4.494
Wachtgeld (oud) wethouders	856	21	554	323	0	146	177	0	146	31	0	31	0	0	0	0
Niet voorziene organisatorische ontwikkelingen	194	0	64	130	0	50	80	0	52	27	0	23	4	0	0	4
Vermogenstekort ROB	2.376	207	0	2.583	52	0	2.635	53	0	2.688	54	0	2.742	55	0	2.796
Nazorg stortplaatsen	118	0	0	118	0	0	118	0	0	118	0	0	118	0	0	118
Afrondende kosten oude grondexploitaties	142	0	131	12	0	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onderhoud gebouwen	1.404	0	1.404	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onderhoud wegen	4.368	0	4.368	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onderhoud Civiel Technische Kunstwerken	1.553	0	1.553	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onderhoud infrastructuur Noordwaard	5.559	0	42	5.518	0	44	5.474	0	42	5.432	0	47	5.386	0	47	5.339
Riolering	6.055	51	0	6.106	0	17	6.089	174	0	6.263	140	0	6.403	104	0	6.507
Afval	1.389	0	457	932	0	344	588	0	329	259	0	298	-39	0	292	-331
Begraven	126	0	40	85	0	85	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dubieuze debiteuren	434	0	0	434	0	0	434	0	0	434	0	0	434	0	0	434
Grondexploitaties	4.935	0	0	4.935	0	0	4.935	600	0	5.535	0	0	5.535	0	0	5.535
TOTAAL VOORZIENINGEN	**34.913**	**334**	**8.851**	**26.396**	**128**	**937**	**25.588**	**903**	**811**	**25.680**	**270**	**659**	**25.291**	**236**	**631**	**24.896**
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	**87.297**	**23.651**	**26.027**	**84.921**	**6.065**	**7.932**	**83.054**	**6.624**	**5.928**	**83.749**	**5.991**	**5.026**	**84.714**	**4.178**	**4.950**	**83.943**

Investeringplan 2020-2023 (bedragen x € 1.000) gemeente Altena

Omschrijving	Jaar	Investering	A / B	2020	2021	2022	2023
Tractie							
Investeringen gemeentewerken 2020*	2020	77	B		10	10	10
Investeringen gemeentewerken 2021*	2021	45	B			6	6
Vervanging pick-up bus VB-011-X	2021	35	B			5	5
Vervanging pick-up bus VB-012-X	2021	35	B			5	5
* Betreft groot aantal kleinere investeringen							
Totaal taakveld 0.4 en 0.8		**192**		**-**	**10**	**26**	**26**
Brandweerkazerne Almkerk	2020	1.200	A		26	26	26
Nieuwbouw brandweerkazerne Hank	2020	1.050	A		23	23	23
Vervanging camera's - cameratoezicht De Tol	2020	13	B		3	3	3
Extra krediet Brandweerkazerne Dussen	2021	200	A			4	4
Verplaatsing Dussoos naar oude kazerne	2021	80	B			2	2
Totaal taakveld 1.1		**2.543**		**-**	**52**	**58**	**58**
Wegen etc.:							
Reconstructie Notenlaan (ged. Esdoornlaan - Vlietstraat), Meidoornlaan en Berkenlaan	2020	310	B		12	12	12
Div. landbouwwegen (buitengebied) - groot onderhoud asfalt en aanbrengen duurzame bermverharding	2020	38	B		1	1	1
Funderingsverbetering Hoogstraat en Werkensedijk (ged. Kerkstraat tot asfalt)	2020	350	B		13	13	13
Jaarlijkse reconstructie wegen 2020	2020	330	B		15	15	15
Rotonde Polstraat	2020	250	B		11	11	11
Jaarlijkse reconstructie wegen 2021	2021	330	B			15	15
Ontsluitingsweg Werkendam incl. toegangsweg Energiefabriek	2021	2.000	A			90	90
Rotonde Hoge Maasdijk / N322	2020	600	B		27	27	27
Parkeervoorziening bussen Prinsentuincollege	2022	850	A				38
Div. landbouwwegen (buitengebied) - groot onderhoud asfalt en aanbrengen duurzame bermverharding	2022	135	B				5
Verbeteren fundering Zandwei te Werkendam	2022	72	B				3
Bruggen kunstwerken:							
Vervangen brugdek Dijkgraaf den Dekkerwegbrug	2022	55	B				2
Groot onderhoud Kroonbrug	2022	65	B				3
Groot onderhoud div. bruggen n.a.v. inspectieresultaten	2022	50	B				2
Openbare verlichting:							
Vervangen armaturen openbare verlichting (2020)	2020	220	B		12	12	12
Vervangen armaturen openbare verlichting (2021)	2021	220	B			12	12
Vervangen armaturen openbare verlichting (2022)	2022	220	B				12
Verkeersmaatregelen							
Vervangen verkeerstellers	2020	15	B		2	2	2
Verkeerskundige aanpassing Sigmondstraat	2021	50	B			2	2
Totaal taakveld 2.1		**6.160**		**-**	**93**	**212**	**277**

Investeringplan 2020-2023 (bedragen x € 1.000) gemeente Altena

Omschrijving	Jaar	Investering	A / B	2020	2021	2022	2023
Voorbereiding derde haven / herstructurering bestaande haven (#2)	2020	100	A		6	5	5
Insteekhaven Werkendam - grondkosten	2020	1.631	A		8	8	8
Insteekhaven Werkendam - aanleg	2021	1.669	A			75	75
Totaal taakveld 2.4		**3.400**		**-**	**14**	**88**	**88**
Nieuwbouw brede school Almkerk	2020	5.595	A		168	167	166
Altena-college - Durox vleugel	2020	1.450	A		31	31	31
Den Biekurf - renovatie IHP Aalburg	2020	67	B		4	4	4
De Ark - Renovatie IHP Aalburg	2020	26	B		1	1	1
Oranje Nassauschool - renovatie IHP Aalburg	2020	73	B		4	4	4
Nieuwbouw basisschool en kinderopvang bij De Regenboog te Nieuwendijk	2021	4.176	A			90	90
Verbouwing 'd Alburcht (hal / turnhal)	2021	2.200	A			121	120
Het Fundament - nieuwbouw IHP Aalburg	2022	2.080	A				45
Subtotaal taakveld 4.2		**15.667**		**-**	**208**	**418**	**461**
Veld vv Woudrichem	2020	50	B		3	3	3
Totaal taakveld 5.2		**50**		**-**	**3**	**3**	**3**
Herinrichting openbare ruimte nieuwbouw Regenboogschool Nieuwendijk	2022	400	B				18
Totaal taakveld 5.7		**400**		**-**	**-**	**-**	**18**
Verbeteringsmaatregelen riolering en watersysteem 2020	2020	2.900	B		80	80	80
Verbeteringsmaatregelen riolering en watersysteem 2021	2021	1.000	B			28	28
Verbeteringsmaatregelen riolering en watersysteem 2021	2022	1.500	B				34
Investeringen GRP, waternota en waterplan 2020	2020	147	B		3	3	3
Investeringen GRP, waternota en waterplan 2021	2021	129	B			2	2
Vervanging riolering 2020	2020	37	B		1	1	1
Vervanging riolering 2021	2021	67	B			2	2
Vervanging Cad-stations	2021	17	B			6	6
Totaal taakveld 7.2		**5.797**		**-**	**84**	**122**	**156**
Diverse kleinere investeringen	2020	15	B		4	4	4
Totaal diverse taakvelden kleinere investeringen		**15**		**-**	**4**	**4**	**4**
Totale investering volgens Investeringsplan		**34.224**		**0**	**468**	**931**	**1.091**
Onderuitputting kapitaallasten				**192**	**214**	**64**	**0**

Lasten en baten per taakveld 2020-2023 (bedragen x € 1.000) gemeente Altena

Omschrijving	Toelichting	Lasten				Baten			
		2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Programma: 1. Inwoner & Bestuur		10.189	10.286	10.410	10.438	-2.200	-2.152	-2.151	-2.151
Taakveld: 010 Bestuur	facilitering van de bestuursorganen	3.199	3.219	3.280	3.251	-129	-129	-129	-129
Taakveld: 020 Burgerzaken	paspoorten, rijbewijzen,bevolkingsregister, verkiezingen	1.401	1.418	1.418	1.418	-907	-907	-907	-907
Taakveld: 030 Beheer overige gebouwen en gronden	taken met betrekking tot onroerend goed dat niet in exploitatie is en niet aan een specifiek beleidsveld is toe te delen	637	612	612	612	-206	-206	-206	-206
Taakveld: 110 Crisisbeheersing en brandweer	alle reguliere taken van de brandweer en taken in verband met het beperken en bestrijden van rampen en zware ongevallen	3.383	3.489	3.553	3.612	-32	-32	-32	-32
Taakveld: 120 Openbare orde en veiligheid	alle gemeentelijke taken op het gebied van de openbare orde en veiligheid	747	747	747	747	-18	-18	-18	-18
Taakveld: 750 Begraafplaatsen en crematoria	gemeentelijke taken op het terrein van de lijkbezorging	822	801	800	798	-908	-860	-859	-859
Programma: 2. Altena samenredzaam		45.719	45.084	44.819	44.715	-7.712	-7.712	-7.712	-7.712
Taakveld: 610 Samenkracht en burgerparticipatie	kinderopvang, MFA's, ouderenwerk, vrijwilligerswerk, nieuwkomers/vluchtelingen, WMO, jeugd- en jongerenwerk	4.340	4.202	4.203	4.222	-70	-70	-70	-70
Taakveld: 620 Wijkteams	alle loketvoorzieningen gericht op het identificeren van eigen kracht en het geleiden naar de juiste vorm van individuele ondersteuning(maatwerkvoorzieningen en - dienstverlening), toegang tot sociaal domein	2.439	2.439	2.439	2.439	0	0	0	0
Taakveld: 630 Inkomensregelingen	alle inkomens- en bijstandsvoorzieningen	10.492	10.493	10.493	10.493	-7.447	-7.447	-7.447	-7.447
Taakveld: 640 Begeleide participatie	voorzieningen ter bevordering van maatschappelijke participatie die niet gericht zijn op doorstromen naar arbeid	3.791	3.546	3.360	3.237	0	0	0	0
Taakveld: 650 Arbeidsparticipatie	alle op arbeid gerichte participatie- en re-integratievoorzieningen	1.025	1.025	1.025	1.025	0	0	0	0
Taakveld: 660 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	materiële voorzieningen om zelfstandig te kunnen functioneren (WMO) voor mensen met fysieke beperkingen die op basis van een beschikking verstrekt worden	2.143	2.103	2.053	2.053	0	0	0	0
Taakveld: 671 Maatwerkdienstverlening 18+	dienstverlening aan individuele cliënten met een beperking (fysiek/psychisch) die zelfstandig wonen en die ondersteuning behoeven in de vorm van beschikbare uren op basis van een toekenningsbeschikking: WMO, schuldhulpverlening	8.541	8.279	8.279	8.279	-195	-195	-195	-195
Taakveld: 672 Maatwerkdienstverlening 18-	vormen van jeugdhulp die door de gemeente als individuele (niet vrij toegankelijke) voorziening worden aangemerkt, bijv jeugd-GGZ, PGB jeugd, jeugsdzorg plus	7.371	7.371	7.371	7.371	0	0	0	0
Taakveld: 681 Geëscaleerde zorg 18+	alle opvang- en beschermdwonenvoorzieningen met inbegrip van eventuele maatwerkdienstverlening en maatwerkvoorzieningen voor personen die in de betreffende opvangvoorzieningen	367	367	367	367	0	0	0	0
Taakveld: 682 Geëscaleerde zorg 18-	maatregelen gericht op de opvang en het verbeteren van de veiligheid van kinderen en jeugdigen 18- met inbegrip van maatwerkdienstverleningsmaatregelen voor jeugdigen die in de desbetreffende opvangvoorzieningen verblijven	2.738	2.738	2.738	2.738	0	0	0	0
Taakveld: 710 Volksgezondheid	maatregelen ter bescherming van de gezondheid van de bevolking als geheel, van specifieke risicogroepen, van jeugd en van ouderen	2.472	2.521	2.491	2.491	0	0	0	0
Programma: 3. Veelzijdig Altena		15.054	14.264	14.308	14.274	-2.208	-2.240	-2.235	-2.235
Taakveld: 230 Recreatieve havens	jachthaven, passantenhaven, lig- en havengelden	129	68	63	63	-76	-76	-76	-76
Taakveld: 310 Economische ontwikkeling	algemeen beleid ter versterking van de economische bedrijvigheid	520	451	457	458	0	0	0	0

Omschrijving	Toelichting	Lasten				Baten			
		2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Taakveld: 320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	grondexploitaties, bedrijventerreinen, investeringen in winkelgebieden, werkzaamheden t.b.v. land- en tuinbouwgronden	17	17	17	17	-85	-86	-86	-86
Taakveld: 330 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	de op bedrijven en ondernemers (inclusief bedrijven en ondernemers in land- en tuinbouw en veeteelt) gerichte ondersteuning en dienstverlening van de gemeente	313	308	309	308	-137	-137	-137	-137
Taakveld: 340 Economische promotie	activiteiten gericht op het "op de kaart zetten" van de gemeente	482	442	442	442	-148	-148	-148	-148
Taakveld: 410 Openbaar basisonderwijs	gemeentelijke taken met betrekking tot het openbaar basisonderwijs	210	210	210	210	0	0	0	0
Taakveld: 420 Onderwijshuisvesting	gemeentelijke taken op het gebied van onderwijshuisvesting voor openbaar en bijzonder onderwijs	3.112	2.923	3.083	3.095	-209	-205	-201	-201
Taakveld: 430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	lokaal onderwijsbeleid en de leerlingvoorzieningen	2.877	2.880	2.867	2.867	-391	-391	-391	-391
Taakveld: 510 Sportbeleid en activering	niet-fysieke maatregelen ter stimulering van professionele en amateursport	868	868	868	868	-124	-124	-124	-124
Taakveld: 520 Sportaccommodaties	alle accommodaties voor sportbeoefening	4.046	3.577	3.539	3.504	-955	-953	-952	-952
Taakveld: 530 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	activiteiten ter bevordering van beeldende kunst, muziek, dans en toneel	350	350	350	350	-27	-27	-27	-27
Taakveld: 540 Musea	activiteiten gericht op het verwerven, behouden, wetenschappelijk onderzoeken en presenteren van kunst en cultuur, streekarchief	483	483	483	483	-2	-2	-2	-2
Taakveld: 550 Cultureel erfgoed	taken gericht op conserveren en voor publiek toegankelijk maken van cultureel erfgoed	468	518	513	503	-22	-59	-59	-59
Taakveld: 560 Media	de zorg voor fysieke en elektronische cultuurdragers, bijv. bibliotheken, lokale pers, lokale omroep.	1.015	1.005	1.003	1.002	-29	-29	-29	-29
Taakveld: 570 Openbaar groen en (openlucht) recreatie VA	hobbyclubs en volkstuinverenigingen	164	164	104	104	-3	-3	-3	-3
Programma 4. Duurzaam Altena		20.807	20.307	18.679	18.669	-18.116	-17.974	-16.428	-16.403
Taakveld: 570 Openbaar groen en (openlucht) recreatie DA	vergroening schoolpleinen, uitbreiden groenstructuren in en rondom dorpen, verhardingen vervangen door groen	3.771	3.719	3.727	3.741	-21	-27	-21	-21
Taakveld: 720 Riolering	gemeentelijke taken ten aanzien van afvalwater en de waterhuishouding:	3.684	3.668	3.667	3.667	-5.688	-5.672	-5.671	-5.671
Taakveld: 730 Afval	de inzameling en verwerking van bedrijfs- en huishoudelijk afval	4.845	4.833	4.801	4.795	-6.217	-6.202	-6.170	-6.164
Taakveld: 740 Milieubeheer	gemeentelijke taken ter bescherming van het milieu waaronder	1.409	1.367	1.324	1.324	0	0	0	0
Taakveld: 810 Ruimtelijke ordening	taken op grond van de wet Ruimtelijke Ordening	1.290	1.205	1.192	1.220	-23	-23	-23	-23
Taakveld: 820 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	activiteiten op het gebied van gemeentelijke bouwgrondexploitatie	4.860	4.664	3.154	3.135	-4.792	-4.665	-3.158	-3.139
Taakveld: 830 Wonen en bouwen	gebiedsontwikkeling, woningvoorraad en huisvestingsvoorziening (volkshuisvestingsbeleid)	948	851	814	787	-1.375	-1.385	-1.385	-1.385
Programma: 5. Bereikbaar Altena		8.432	8.759	8.386	8.403	-922	-924	-997	-997
Taakveld: 210 Verkeer en vervoer	taken op het gebied van verkeer te land (inclusief voetgangers) en bijbehorende droge infrastructuur	7.766	7.478	7.610	7.629	-383	-385	-386	-386
Taakveld: 220 Parkeren	taken op het gebied van ontwikkeling en beheer van parkeervoorzieningen	16	16	16	16	0	0	0	0
Taakveld: 240 Economische havens en waterwegen	taken ten behoeve van de (beroeps-)scheepvaart en de bijbehorende infrastructuur	338	931	406	404	-539	-539	-611	-611

Omschrijving	Toelichting	Lasten					Baten			
		2020	2021	2022	2023		2020	2021	2022	2023
Taakveld: 250 Openbaar vervoer	taken op het gebied van openbaar vervoer en bijbehorende (omvangrijke) infrastructurele voorzieningen	312	334	354	354		0	0	0	0
Programma: 6a. Financiering en algemene dekkingsmiddelen		1.170	1.962	3.079	4.292		-85.913	-86.191	-87.534	-87.767
Taakveld: 050 Treasury	Financiering, beleggingen, dividenden etc. waaronder dividend nutsbedrijven	415	3	-111	-238		-2.418	-474	-474	-474
Taakveld: 061 OZB woningen	de onroerend zaakbelasting op de woning	209	212	214	217		-6.347	-6.347	-6.347	-6.347
Taakveld: 062 OZB niet-woningen	de onroerend zaakbelasting op niet-woningen	26	26	27	27		-3.005	-3.005	-3.005	-3.005
Taakveld: 064 Belastingen overig	overige gemeentelijke belastingen, zoals: hondenbelasting,reclamebelasting, heffing en invordering, bezwaar en beroep	10	10	11	11		-11	-11	-11	-11
Taakveld: 070 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	uitkeringen uit het gemeentefonds: algemene uitkering, integratie-uitkeringen, decentralisatie-uitkeringen, art 12-uitkering	0	0	0	0		-74.132	-76.354	-77.697	-77.930
Taakveld: 080 Overige baten en lasten	stelposten, taakstellende bezuinigingen, begrotingsruimte, etc., (schattingen) niet voorziene uitgaven	510	1.711	2.938	4.275		0	0	0	0
Programma: 6b. Overhead		17.993	17.044	16.660	16.479		-1.338	-1.351	-1.296	-1.296
Taakveld: 040 Overhead	kosten van overhead, d.w.z. alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces	17.993	17.044	16.660	16.479		-1.338	-1.351	-1.296	-1.296
Programma: 6c. Vennootschapsbelasting		0	0	0	0		0	0	0	0
Taakveld: 090 Vennootschapsbelasting (VpB)	het (geraamde) bedrag van de aanslag vennootschapsbelasting voor het betreffende begrotingsjaar/verantwoordingsjaar	0	0	0	0		0	0	0	0
Mutaties reserves		5.937	5.721	5.721	3.942		-6.995	-5.117	-4.367	-4.319
Taakveld: 100 Mutaties reserves	alle toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves die verband houden met de taakvelden 0. tot en met 8	5.937	5.721	5.721	3.942		-6.995	-5.117	-4.367	-4.319
TOTAAL		**125.301**	**123.427**	**122.062**	**121.212**		**-125.404**	**-123.661**	**-122.720**	**-122.880**